

R A P O R T U L F R E E E X

LIBERTATEA PRESEI ÎN ROMÂNIA 2 0 0 9

Integritate Diversitate Responsabilitate Profesionalism Integritate Transparență Democrație participativă
ipativă Transparență Democrație participativă Integritate Democrație participativă Responsabilitate Transp
Spirit critic Integritate Responsabilitate Transparență Profesionalism Integritate Transparență Profesio
Profesionalism Diversitate Transparență Transparență Spirit critic Profesionalism Diversitate Spirit critic
ersitate Responsabilitate Diversitate Profesionalism Integritate Profesionalism Democrație participativă
Integritate Profesionalism Democrație participativă Profesionalism Integritate Transparență Respor
Diversitate
Democrație participativă Integritate Diversitate Integritate Diversitate Spirit critic Integritate
Democrație participativă Integritate Profesionalism Diversitate

ActiveWatch

Agenția de Monitorizare a Presei

- Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere -

București
2010

R A P O R T U L F R E E E X

LIBERTATEA PRESEI ÎN ROMÂNIA 2 0 0 9

Agenția de Monitorizare a Presei

- Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere -

Acest raport a fost redactat în cadrul programului **FreeEx al ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei**.

Programul Libertatea de Exprimare - **FreeEx** a fost demarat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei în luna august a anului 1999, cu scopul de a contribui la protejarea și promovarea dreptului la libera exprimare și a libertății presei.

ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei publică rapoarte anuale referitoare la situația libertății presei în România.

Acest raport este finanțat de Open Society Institute (OSI). Conținutul acestui raport nu reflectă în mod necesar opinia OSI.

Autori:

Liana Ganea
Răzvan Martin
Ștefan Câdea
Maria Adriana Popa
Vlad Ursulean

Mulțumim pentru contribuția la redactarea acestui raport:

Nicoleta Fotiade, Ionuț Codreanu, Ioana Avădani, Cezar Ion, Petrișor Obae, Dan Duca, Mihaela Enache - Mihiș.

Mulțumim pentru asistența acordată departamentului FreeEx pe parcursul întregului an:

Mircea Toma, Diana Hatneanu, Dan Mihai, Bogdan Manolea, Doru Costea, Iulia Mălăescu.

Mulțumim tuturor jurnaliștilor care au publicat materiale despre presă și, în special, celor de la HotNews, Mediafax, precum și realizatorilor: Paginamedia.ro și ReporterVirtual.ro.

Tehnoredactare și design:

Alexandra Câdea
Dan Ichimescu

Finanțator:

Open Society Institute

Voluntari corectură:

Anca Norocel
Marinela Oprea

**Dacă ți-a fost încălcată libertatea de exprimare,
scrie-ne la freeex@activewatch.ro!**

© **Agenția de Monitorizare a Presei**
Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere

Calea Plevnei nr. 98, bl. 10C, sector 1, București; CP 2 OP 67

☎ 021 313 40 47 📠 021 637 37 67

✉ office@activewatch.ro 🌐 www.activewatch.ro

Cont IBAN: RO 83 BTRL 0450 1205 A793 02XXBanca Transilvania
Sucursala Știrbei Vodă
C.I.F. 18912239

Cuprins

Metodologie	6
Contextul general	7
1. PIAȚA MEDIA	9
1.1 Considerente generale	9
1.2. Cazuistică	10
Media PRO. Intact. Ringier	10
Realitatea - Cațavencu.....	10
Adevărul Holding.....	11
Alte companii.....	11
1.3. Cablu	11
1.4. Publicitate	12
1.5. Vânzări, audiențe, tiraj.....	12
2. Agresiuni, amenințări și insulte	14
Fotografi bătuți sau reținuți de Poliție	14
Invitații în platou înjură și scuipă moderatorii	14
Primarii le dau jurnaliștilor înjurături, în loc de explicații	14
Jurnaliști bătuți la măcelărie	15
Mircea Bănescu a înjurat un reporter, „cum bine v-a zis frate-miu!”	15
Ministrul Culturii a făcut un jurnalist „cretin” și „mincinos”	15
Jurnalistă amenințată cu violul.....	15
Marius Tucă a amenințat un coleg de breaslă	15
Becali a înjurat-o pe jurnalista Emilia Șercan.....	15
Patronul de fotbal Marian Iancu a amenințat că „va distruge” ProSport.....	15
Fotbaliști agresivi cu presa	16
3. Presiuni ale autorităților. Presiuni politice și economice	17
3.1. Presiuni ale autorităților. Presiuni politice	17
Procurorii DNA au ridicat calculatoarele jurnaliștilor	17
Abuzuri asupra jurnaliștilor, în Republica Moldova	17
Ambasada Chinei l-a scos pe Dalai Lama de la B1Tv	17
Cenzura unui articol despre ministrul Bazac	17
Bloguri cenzurate în redacții.....	18
Comemorare cu jandarmi	18
Concert rock blocat la Oradea de un consilier local	18
Conferință blocată de primarul PSD din Onești	18
Primarul Solomon îl amenință pe Mircea Dinescu.....	18
Dreptul la întruniri publice, îngrădit în Craiova	18
Expoziție de fotografie blocată de Primăria București	19
Jurnaliștii de la mogulii nu au loc în avionul prezidențial	19
Televiziunile Intact - din nou subiect al unui protocol politic	19
CNA a sancționat parodierea „Luceafărului”	19
CNA a interzis „decapitarea” din reclama de la pufuleți.....	19
3.2. Presiunile prin publicitate	19
Radu Mazăre	20
Ziua de Constanța, hărțuită de primarul Mazăre	20
Monica Iacob-Ridzi.....	20
Elena Udrea.....	21
Pressing la GSP	21
3.3. Pactul cu candidații la președinție.....	21
4. Accesul la informațiile de interes public	23
Mogoș vs. Regii Autonome	23
Regulamentul de acreditare al Camerei Deputaților	23

Registrul Comerțului	23
5. Insulta, calomnia, dreptul la viață privată, interdicția dreptului de a profesa	25
Băsescu vs. Cristian Oprea	25
Băsescu vs. Patriciu.....	25
Sorin Ovidiu Vîntu vs. Băsescu	25
Dinu Patriciu primește daune de la SRI.....	25
Ridzi vs. Chilian	25
Andreea Marin și Ștefan Bănică jr. vs. Cancan	26
Mihaela Ghiuca	26
Loteria Română vs. Radu Moraru	26
Ciutacu vs. „Nașul”	26
Procese la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.....	26
Interzicerea dreptului de a exercita profesia de jurnalist	27
6. Conflicte de muncă. Contractul Colectiv de Muncă.....	29
Cristian Botez vs. Adevărul Holding.....	29
Cătălin Cocoș vs. Adevărul Holding	30
Alina Mirea vs. Adevărul Holding	30
Cezar Ion vs. TVR	31
Rodica Culcer vs. TVR	31
Adriana Vitan vs. TVR	31
Lucian Ionică vs. TVR.....	32
Luana Mureșan vs. Ringier	32
Marian Gîrleanu vs. România Liberă	32
Florinela Giurgea vs. Teleson	32
Victor Roncea vs. Ziua	32
Grevă la Locic Media Holding	33
Concedieri la NewsIn	33
Concedieri la Prima TV.....	33
Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind vs. Patronatul Presei	33
Federația Europeană a Jurnaliștilor critică Ringier. Cazul Marius Drăghici	34
7. Etica	35
7.1. Derapaje electorale	35
Agenda publică vs. agenda electorală vs. agenda patronilor	35
Discreditarea presei	35
Caseta cu Băsescu	36
Șantaj la șeful ANI	36
Nistorescu cenzurează Cotidianul	36
Noi vrem respect?.....	37
Relatări contradictorii despre mitinguri.....	37
Dezbateri și fraudă	37
„Postacii” partidelor	38
Publicitate mascată în presa locală.....	38
Pirații electorali de la radioul public	38
Eurobarometrul și OSCE despre alegeri	38
7.2. Alte derapaje etice	38
Dan Diaconescu în tomberon.....	38
Mircea Badea, acuzat de instigare la violență	39
„Sponsorizarea” libertății	39
„Free Gigi!”	39
Jurnaliștii-vedetă fac reclamă mascată	40
Gabriela Vrâncianu-Firea	40
Iulia Vântur	40
Mircea Badea	40
Gazeta Sporturilor se promovează cu amenințări	40

Horia Ivanovici, acuzat că a trucat un interviu	40
„Așadar, CUTREMUR în Vrancea, doamnelor și domnilor!...”	41
„Lista neagră” de la Realitatea TV.....	41
Analiști pe bani.....	41
Autoreglementarea	41
8. Televiziunea publică	43
8.1. Presiuni politice. Echilibru politic.....	43
Deputat PDL: TVR „face ce-i spunem noi, nu ce vor alții”	43
Sorin Burtea vs. proiectul „Turcan”	43
Liviu Dragnea la alegerile europarlamentare.....	43
Cazul Dan Nica	44
Campanie electorală în timpul Champion’s League	44
Valentin Nicolau a acuzat presiunile politice ale lui Traian Băsescu	44
„Biroul pentru Documente Secrete”	44
Amânarea votului pe Raportul anual al TVR	45
8.2. Probleme de management.....	45
Audiențe și performanțe financiare	45
Concedieri la nivel de management. Interimat	45
Apeluri publice ale angajaților, pentru reformă	46
8.3. Depolitizarea și reforma televiziunii publice.....	47
9. Legislație	49
Codurile penal și civil.....	49
Legislația audiovizuală	49
Legea de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune.....	51
Legislația electorală	52
Legea criminalității informatice	53
Legea stocării datelor de trafic	53
Drepturile de autor pe Internet	54
Legile securității	55
Legislație achiziții publice	55

Metodologie

Departamentul FreeEx a început să publice rapoarte anuale dedicate libertății presei în anul 2000. Scopul acestor rapoarte este să ofere o imagine asupra principalelor evenimente și tendințe în ceea ce privește libertatea de exprimare și, în special, în ceea ce privește libertatea presei.

Raportul de față acoperă în principal evenimentele anului 2009. Cazurile publicate au un rol ilustrativ. Am introdus în raport și cazuri care nu privesc în mod direct presa sau drepturile jurnaliștilor, atunci când am considerat că ele au relevanță pentru modul în care dreptul la libertatea de exprimare și libertatea presei sunt percepute în România.

Acest raport nu este unul exhaustiv, ci reprezintă o oglindă a evenimentelor, așa cum au ajuns acestea la cunoștința noastră și în măsura în care au putut fi documentate.

Încadrăm încălcările libertății de exprimare și ale libertății presei în:

- **Agresiuni:** implică atacuri fizice asupra jurnaliștilor sau a redacțiilor (lovire, confiscarea sau distrugerea echipamentelor de înregistrare, filmare, fotografiere, sechestrarea jurnalistului, devastarea redacției etc.);

- **Amenințări:** implică amenințarea cu moartea, amenințări cu punerea în pericol a integrității fizice a jurnalistului, a familiei sau a bunurilor acestuia, folosirea unui limbaj injurios la adresa jurnalistului.

- **Presiuni ale autorităților:** presiuni asupra jurnaliștilor și a instituțiilor de presă, venite din partea unor instituții ale statului (anchete ale poliției, ale parchetului, ale gărzii financiare sau ale altor instituții ale statului, având drept scop intimidarea presei, arestarea sau reținerea în vederea cercetării, presiuni din partea organelor de anchetă pentru divulgarea surselor confidențiale, confiscarea sau copierea datelor din computere, confiscarea sau copierea unor documente, interceptarea comunicațiilor, introducerea unei legislații defectuoase - care afectează presa, refuzul de a reforma legi etc.);

- **Presiuni politice:** presiuni asupra jurnaliștilor și a instituțiilor de presă, venite din partea unor oameni politici sau a unor partide (presiuni organizate, făcute cu scopul exclusiv de a proteja interesele politice sau de altă natură ale unor partide sau ale unor oameni politici; includ folosirea instituțiilor statului în acest scop, de către partide sau de oamenii politici);

- **Presiuni economice:** presiuni asupra jurnaliștilor și a instituțiilor de presă, venite din partea unor companii sau a unor oameni de afaceri (oferirea sau anularea unor contracte de publicitate, condiționarea păstrării acestor contracte de nepublicarea unor informații sau de concedierea unor jurnaliști etc.);

- **Accesul la informațiile de interes public:** refuzul autorităților statului sau al unor instituții importante de a pune la dispoziția ziariștilor informațiile de interes public solicitate, ridicarea abuzivă a acreditării;

- **Cenzură:** interzicerea publicării, confiscarea tirajului, ridicarea abuzivă a licenței de emisie;

- **Autocenzură:** actul prin care jurnaliștii se abțin de la publicarea unor informații de interes public ca urmare a presiunilor indirecte venite din partea patronatului sau a conducerii redacției;

- **Conflicte de muncă:** încălcarea drepturilor jurnalistului ca salariat;

- **Legislația:** acte normative care afectează cadrul legislativ în care funcționează presa și care limitează libertatea de exprimare a jurnalistului.

Cadrul economic în care funcționează presa (împărțirea pieței, achiziții, fuzionări, cadrul legislativ, probleme economice etc.) afectează libertatea de exprimare a jurnaliștilor și calitatea produselor media.

Și nerespectarea normelor deontologice afectează dreptul la libertatea de exprimare. De aceea, raportul FreeEx dedică secțiuni speciale analizei succinte a pieței de media și a principalelor probleme legate de etica și auto-reglementarea presei.

Cazurile raportate mai jos au drept sursă: investigațiile directe ale echipei FreeEx (discuții și corespondențe cu părțile implicate, cu avocați ai părților, cu instituțiile statului etc.), informații culese cu ajutorul rețelei Freeex (www.groups.yahoo.com/freeex), articole apărute în presa scrisă, știri radio și tv, bloguri și publicații on-line. Raportul nostru se bazează și pe rapoarte oficiale sau rapoarte publicate de alte instituții independente.

În multe dintre cazurile cuprinse în raport am fost sesizați direct de jurnaliști. Dacă ți-a fost încălcată libertatea de exprimare, scrie-ne!

Contextul general

În anul 2009, cele mai importante evenimente cu impact asupra libertății de exprimare au fost:

- Criza economică a dus la concedierea a 3.000 de angajați din mass-media (jurnaliști și personal tehnic), închiderea a zeci de publicații și prăbușirea veniturilor din publicitate, lucruri care au făcut mass-media vulnerabile la presiuni politice și economice.

- Președintele Traian Băsescu a dus o campanie de discreditare a jurnaliștilor din marile grupuri de presă.

- Patroni ai grupurilor de presă s-au dovedit a fi angajați în susținerea unuia sau a altuia dintre candidații la președinție, și-au impus opțiunile în politica editorială și au așezat în prima linie de vizibilitate și decizie persoane obediente. Mulți dintre jurnaliști nu au rezistat presiunii, au oferit publicului relatări părtinitoare și au comis grave derapaje etice.

- Derapajele și lipsa imparțialității au scăzut încrederea în presă și, în unele cazuri, au contribuit la prăbușirea tirajului unor publicații sau chiar la închiderea acestora.

- A revenit în forță controlul politicianilor asupra instituțiilor mass-media prin contracte de publicitate. Au fost dezvăluite cazuri concrete de cumpărare a știrilor favorabile din bani publici. Fenomenul este mai evident în presa locală, unde multe dintre publicațiile care nu s-au închis din cauza crizei sunt dependente de banii din astfel de contracte.

- Continuă agresiunile și amenințările la adresa jurnaliștilor, fără ca responsabilii să fie pedepsiți sau sancționați public.

- Autoritățile locale au îngădit dreptul la adunări publice și au blocat evenimente ca expoziții, concerte și conferințe, invocând judecăți de valoare.

- Autoritățile centrale au promovat mai multe inițiative legislative cu impact negativ asupra libertății de exprimare: noile coduri civil și penal, amendamente la legea criminalității informatice, legea stocării datelor de trafic, legea achizițiilor publice ș.a.

- Televiziunea publică este în continuare vulnerabilă la presiunile politice. În 2009 au existat, mai mult ca niciodată, semnale publice de alarmă trase de jurnaliștii din SRTv.

- Pedepsele penale pentru defăimare încă se aplică jurnaliștilor. Statul român a pierdut mai multe procese la CEDO în cazuri care au implicat libertatea de exprimare a jurnaliștilor.

- Unui jurnalist acuzat de șantaj i s-a interzis temporar dreptul de a mai practica profesia.

- Au fost făcuți pași spre autoreglementarea breslei, prin adoptarea Codului Deontologic Unic inițiat de Convenția Organizațiilor de Media și a Comisiei Media inițiate de Clubul Român de Presă.

Criza economică și campania electorală au făcut din 2009 un an greu pentru libertatea presei. Piața de publicitate s-a prăbușit și a luat cu ea jumătate din bugetele alocate pentru presă scrisă, TV, radio și online. Au urmat valuri de demiteri,

demisii, regroupări și reduceri ale salariilor. MediaSind estimează că 4000 de jurnaliști și-au pierdut posturile în 2009 și la începutul lui 2010 (vezi capitolul „Piața media”).

Concomitent cu criza financiară, presa a trecut și printr-o criză de imagine fără precedent. Încrederea în presă a fost afectată de campanii electorale succesive în care derapajele și abuzurile media s-au ținut lanț (vezi capitolul „etică”). Foști șefi de publicații centrale au fost înregistrați în timp ce păreau a șantaja un demnitar¹. Unul dintre ei a descris cazul ca fiind „un episod banal al unei investigații jurnalistice”. Un cunoscut om de presă a preluat o publicație în plină campanie electorală, a cenzurat în prima zi un articol despre un prieten, i-a îndepărtat de la ziar pe jurnaliștii care nu-i împărtășeau opțiunile politice, iar ziarul a primit anunțul de închidere la trei zile după alegeri².

La discreditarea presei au contribuit politicieni, în frunte cu președintele țării, patroni din mass-media, care s-au implicat în campanii politice, și jurnaliști obedienți sau neprofesioniști. Drept urmare, încrederea românilor în cel mai răspândit mijloc de informare, televiziunea, a scăzut cu 10%³, iar vânzările de presă scrisă s-au înjumătățit⁴.

Au revenit în forță practici mai vechi ale politicianilor, care au profitat de criza financiară și au făcut presiuni prin publicitatea de la stat. Mai exact, autoritățile au cheltuit bani publici pentru a-și promova imaginea în rândul contribuabililor. În plus, au atribuit preferențial contracte de publicitate instituțiilor media care aparțineau unor apropiați sau care îi prezentau favorabil în spațiul editorial. Dacă o publicație devenea „obraznică”, era sancționată cu rezilierea contractului și primea embargou de la banii publici. Pentru a supraviețui în criză, multe instituții media au acceptat acest târg. Cele mai vulnerabile au fost cele din presa locală, dar au fost dezvăluite cazuri concrete de cumpărare a știrilor favorabile care au implicat chiar miniștri și principalele televiziuni (vezi subcapitolul „Presiuni prin publicitate”).

Ca în fiecare an, jurnaliștii nu au scăpat de pumni, îmbrânceli, amenințări cu violul, aparate foto sparte și chiar scuipături și înjurături în platourile de filmare. În unele cazuri, agresiunile au avut loc în prezența forțelor de ordine, care au asistat pasiv la aceste acte. Într-o situație, poliștii au fost cei care au hărțuit un jurnalist, ajungând chiar să îl ducă la secție pentru o fotografie (vezi capitolul „Agresiuni, amenințări și insulte”).

Autoritățile locale s-au întrecut în îngădirea libertății de exprimare (vezi capitolul „Presiuni ale autorităților. Presiuni politice și economice”). Un concert rock a fost blocat la Oradea de un consilier local liberal, care a spus că a făcut acest lucru din postura de „cetățean creștin ortodox al municipiului Oradea”⁵. La Pitești, procurorii DNA însoțiți de poliști și de mascați au percheziționat redacțiile unui cotidian și ale unei televiziuni, au ridicat calculatoare,

¹ Vezi cazul „Șantaj la șeful ANI”.

² Vezi cazul „Nistorescu cenzurează Cotidianul”.

³ „Eurobarometru: Românii sunt pesimiști în privința economiei, calității vieții și a capacității de ieșire din criză”, Anne-Marie Blajan, Hotnews, 25 ianuarie 2010.

⁴ „Presa din România riscă să-și piardă libertatea câștigată în urmă cu 20 de ani!”, MediaSind, 9 noiembrie 2009.

⁵ „Dan Octavian a tăiat un concert la Oradea”, Raluca Avram, Bihoreanul, 2 iunie 2009.

agende și obiecte ale jurnaliștilor și au sigilat serverul tipografiei. Calculatoarele le-au fost returnate după o lună, fără hard-disk-uri și fără să primească explicații.

O situație la limita hilarului s-a petrecut la Craiova, unde primarul Solomon a stabilit trei locuri din oraș ca spații „unice și obligatorii de desfășurare a manifestărilor publice”. La începutul lui martie 2010, atunci când Solomon a fost arestat preventiv, fiind cercetat pentru luare de mită în formă continuă, fals intelectual și uz de fals, sute de angajați ai Primăriei au ieșit în stradă să-și declare sprijinul pentru el. Manifestația acestora a încălcat tocmai dispoziția impusă de primar.

Accesul la informațiile de interes public rămâne problematic, fie din cauză că jurnaliștii și cetățenii nu își cunosc și nu își protejează îndeajuns drepturile, fie pentru că în instituțiile statului nu există o cultură a transparenței⁶. Puțini jurnaliști acționează în judecată instituțiile care refuză să dea informații. Atunci când o fac, de cele mai multe ori nu beneficiază de expertiză juridică, apelul la avocați specializați fiind limitat de resursele financiare precare ale presei.

Cultura instituțională a transparenței a fost viciată la cele mai înalte niveluri. Conducerea Camerei Deputaților a evitat să dea acreditări pentru jurnaliștii independenți, temându-se că „sute de mii” de persoane vor invada instituția. La presiunile organizațiilor de media, regulamentul de acreditare a fost modificat. De asemenea, o sursă importantă de informații pentru jurnaliști - Registrul Comerțului - a fost obiectul unor dispute și al unor tentative de control politic (vezi capitolul „Accesul la informațiile de interes public”).

Procesele penale pentru defăimare continuă. În multe cazuri, presa câștigă aceste procese, dar chiar și rarele situații în care jurnaliștii sunt pedepsiți penal au un impact negativ asupra libertății presei. În 2009, România a pierdut mai multe procese la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, din cauză că instanțele interne au depășit limitele impuse de Convenție și de jurisprudența în privința libertății de exprimare.

Unui ziarist judecat în stare de libertate pentru șantaj i s-a interzis în instanță dreptul de a-și exercita profesia și i s-a impus să șteargă materiale de pe blogul său, până la definitivarea procesului (vezi capitolul „Insulta, calomnia, dreptul la viață privată, interdicția dreptului de a profesa”).

Numărul de procese de muncă a crescut vertiginos în 2009 și 2010. Contractele de drepturi de autor au fost folosite pentru a șantaja jurnaliștii, prin reducerea veniturilor, cu eludarea legislației muncii, și prin evitarea respectării prevederilor Contractului Colectiv de Muncă la nivelul Ramurii Mass-Media. Mulți jurnaliști au dus adevărate războaie psihologice cu angajatorii și au apelat, de multe ori cu succes, la instanțe, pentru a-și câștiga drepturile (vezi capitolul „Conflicte de muncă”).

Televiziunea publică a rămas vulnerabilă la presiunile politice. Au fost sesizate numeroase interferențe editoriale care au avut ca scop promovarea unor interese politice. Politizarea a generat probleme și mai acute ale televiziunii publice: improvizația, provizoratul și deprofesionalizarea. Voința politică pentru depolitizarea și reforma reală a serviciilor publice de radio și televiziune a fost practic inexistentă. O nouă inițiativă de reformă a legii de funcționare a SRR-SRTV a fost blocată de majoritatea partidelor politice (PSD, PNL și UDMR), de teama detronării conducerilor celor două instituții tocmai într-un an electoral (vezi capitolul „Televiziunea publică”).

Noile coduri penal și civil au fost votate în grabă, fără o consultare publică reală. Sunt greu de estimat consecințele pe care le vor avea prevederile cuprinse în aceste coduri pentru libertatea de exprimare. Ambele texte introduc prevederi limitative referitoare la încălcarea dreptului la viață privată. Codul civil introduce posibilitatea interzicerii temporare a unui material jurnalistic. Ambele texte legislative oferă protecții fragile pentru libertatea de exprimare.

Legea achizițiilor publice a fost modificată abuziv, stabilindu-se condiții laxe pentru acordarea de contracte de publicitate din bani publici. Legea stocării datelor de trafic a rămas în vigoare (vezi capitolul „Legislație”).

⁶ Vezi în capitolul Accesul la informațiile de interes public studiul Institutului pentru Politici Publice.

1. PIAȚA MEDIA

1.1 CONSIDERENTE GENERALE

Piața media din România a suferit transformări dramatice pe parcursul anului 2009. Cea mai afectată a fost presa scrisă, atât la nivel local cât și național. Piața de publicitate s-a prăbușit. Bugetele alocate presei scrise, TV, radio și online au scăzut cu peste 50%. De asemenea, vânzările în presa scrisă au scăzut cu 50%¹.

Anul a debutat cu reduceri de personal, de salarii și de bugete, pentru diverse produse media. Au urmat valuri de demiteri, demisii și regroupări. Mișcările și re poziționările continuă și pe parcursul anului 2010, însă un număr semnificativ de jurnaliști rămân afectați. Mai multe ziare tradiționale au fost închise.

Cel mai grav este faptul că proprietarii care au achiziționat aceste ziare nu au asigurat accesul online la arhivele ziarelor respective, după închidere. Astfel, arhive cu informații și investigații de presă, unele vechi de aproape 20 de ani, nu mai pot fi accesate. Este cazul publicațiilor Ziua, Gardianul și al câtorva ziare locale. În general, se observă un dezinteres pentru arhiva online a ziarelor, iar fiecare relansare a unui site de informații sacrifică arhiva existentă până atunci.

Nu există o cifră clară a numărului total de angajați din domeniul media care au rămas fără loc de muncă. Însă aproape nicio instituție media nu a scăpat de restructurări de ordinul a cel puțin câteva zeci de angajați. Procesul de restructurări a continuat și la începutul anului 2010. Cristi Godinac, președintele Federației Române a Jurnaliștilor - MediaSind, a declarat pentru prezentul raport că, în 2009, au fost disponibilizați aproximativ 3 000 de angajați din mass-media (jurnaliști și personal tehnic), iar, în primele luni ale anului 2010, alți 1 000.

Concomitent cu criza financiară prin care trece presa, s-a înregistrat o criză de imagine fără precedent, în ceea ce privește conținutul editorial și încrederea publicului. Încrederea în presă a fost afectată de campanii electorale succesive în care derapajele și abuzurile media s-au ținut lanț. Organizațiile de media au reacționat prin eforturi de autoreglementare. Printre acestea, au fost apeluri, luări de poziție și adoptarea unui Cod Unic Deontologic care are la bază codurile existente, inclusiv pe cele ale Convenției Organizațiilor de Media (COM) și ale Clubului Român de Presă (CRP). Asociația Jurnaliștilor din România și CRP au anunțat, la sfârșitul lui 2009, că au înființat o Comisie Media care va judeca încălcările deontologice ale jurnaliștilor și ale companiilor de media care sunt membre ale acestor asociații.

Criza economică a generat noi tipuri de relații economice între politicieni (mai ales politicieni-vedetă) și media. Au fost dezvăluite cazuri concrete de cumpărare a știrilor favorabile din bani publici. Întinderea și amploarea financiară a fenomenului sunt îngrijorătoare. Au apărut din

nou discuții despre implicarea statului în subvenționarea presei, din bani publici, sub diverse forme.

Conform Barometrului Global al Corupției 2009², realizat de Transparency International și dat publicității în iunie, mass-media din România au ajuns pentru prima dată să fie menționate în topul celor mai corupte instituții. Potrivit documentului, acest lucru este o consecință a politicilor editoriale partizane. Astfel, mass-media se situează pe locul cinci, cu o notă de 3.4, în topul instituțiilor celor mai afectate de corupție în 2008, alături de partidele politice, sistemul legislativ, Parlament, justiție și mediul de afaceri.

Un articol de presă din aceeași perioadă aduce probe și concluzionează că, în presa locală, politicienii controlează televiziuni³ după modelul Berlusconi în Italia. Articolul se referă la 24 de județe unde politicienii locali sunt implicați în presă.

Pe parcursul anului, au existat mai multe inițiative locale de sprijin financiar direct pentru presă. Consiliul Județean Cluj a anunțat, la începutul anului, un pachet de sprijin pentru presa locală de aproximativ 240.000 euro. În cele din urmă, subvenția nu s-a materializat. Ultima ediție a emisiunii „Duminica în familie”, realizată de Mihaela Rădulescu, a fost susținută cu aproximativ 20.000 de euro din bugetul județean și din cel al orașului Piatra Neamț. Presa locală din Maramureș a anunțat că Primăria Baia Mare a alocat, la finele lunii mai, circa 15.000 de euro pentru promovarea imaginii orașului printr-o serie de evenimente, inclusiv unul organizat de The Money Channel, post din trustul Realitatea-Cașavencu (mai multe detalii în capitolul „Presiuni economice”).

În 2009, sindicatul jurnaliștilor MediaSind a cerut Guvernului demararea de urgență a unor discuții cu media, pentru a identifica măsurile ce trebuie aplicate în industria de media în perioada de criză. MediaSind, împreună cu o organizație patronală - Romedia -, au cerut, pentru 2009 și 2010, o serie de gratuități și facilități pentru presă și pentru jurnaliști. Printre solicitările utile propuse în documentul Romedia - MediaSind se numără: plata TVA-ului la încasarea facturii, instituirea unui tarif maximal privind distribuția publicațiilor pentru serviciile prestate de Poșta Română și de SNCFR, aplicarea de facilități financiare pentru distribuția de presă, reducerea taxelor și a chiriilor pentru distribuitorii de presă, norma legislativă să precizeze explicit deductibilitatea cheltuielilor cu retururile din presa scrisă, introducerea în Legea nr. 8/2006 a unor norme specifice creației jurnalistice, modificarea legislației pentru a acorda posibilitatea juridică Inspecției Muncii și Comisiei Paritare la nivel de ramură mass-media să verifice și să aplice sancțiuni instituțiilor de presă care folosesc în mod abuziv contractele de drepturi de autor, asigurarea accesului gratuit pentru jurnaliști la bazele de date ale Registrului Comerțului și ale Monitorului Oficial⁴.

Ca o reacție la problemele de mai sus, au apărut câteva

² Barometrul Global al Corupției, Transparency International, 2009.

³ „Moguli de provincie: baronii conduc județele cu telecomanda în mână”, Dan Duca, Cotidianul, 16 martie 2009.

⁴ Lista a fost propusă la începutul lui 2009 și reluată în 2010. Vezi CAMPANIA „SALVAȚI PRESA!”, 9 Februarie 2010, www.MediaSind.ro. Pentru o analiză a propunerilor discutabile din acest document vezi capitolul „etică al prezentului raport”.

¹ Comunicat de presă MediaSind „Presa din România riscă să-și piardă libertatea câștigată în urmă cu 20 de ani! După 20 de ani de la Revoluția din 1989, libertatea presei în pericol!”, 9 noiembrie 2009.

produse media noi, atât în print, dar mai ales în online. Este vorba de produse media generate de grupuri de ziariști care au plecat din diverse motive de la ziarele tradiționale. Unele publicații au fost cedate ziariștilor sau managerilor.

Anul 2010 se anunță ca un an de stabilizare și reșezare. Se încearcă modele noi de business, colaborări între print, TV și online. În cazul presei scrise, distribuția este o problemă majoră. Se înregistrează cazuri de cenzură a publicațiilor, tendințe de acaparare a rețelelor de distribuție, lipsă de transparență financiară și falimentul rețelei principale - Rodipet. Specialiștii consideră că o afacere de media tipărită pierde până la 35% din venituri din cauza rețelelor de distribuție nefuncționale.

1.2. CAZUISTICĂ

Media PRO. Intact. Ringier

Pro TV a anunțat, la începutul anului 2010, un profit operațional (EBITDA, profitul înainte de plata taxelor) de 38 de milioane de dolari pentru întreg anul 2009, cu aproape 70% mai mic decât în anul precedent. Grupul a disponibilizat 300 de angajați. Divizia de print care edita o rețea de ziare locale, Publimedia, a înregistrat pierderi de 300 de mii de euro și a închis în vară întreaga rețea de ziare. Măsura a venit după ce Publimedia mărise la începutul anului prețul de copertă. La ultimul bilanț, compania avea 390 de angajați. Astfel, una din rețelele naționale de presă scrisă a dispărut, iar titlurile se păstrează pe online. Șase ziare locale importante au fost închise după nouă ani de activitate. La Cluj și Oradea, redacțiile au ales să scoată în continuare ziare în aceeași formulă și sub un nume asemănător.

Grupul american Central European Media Enterprises (CME) a anunțat anul trecut că a semnat un acord cu managementul MediaPro pentru achiziționarea MediaPro Entertainment (MPE), într-o tranzacție complexă, estimată de banca americană Merrill Lynch la 97,6 milioane de dolari. În schimbul diviziei de entertainment MPE, șeful MediaPro, Adrian Sârbu, va primi 10 milioane de dolari cash, 2.2 milioane de acțiuni CME și i se va oferi posibilitatea să cumpere încă 850.000 de acțiuni, la prețul de la data tranzacției. Sârbu a rămas proprietar pe 5% din Pro TV SA, restul fiind deținut de CME. Adrian Sârbu a fost promovat în funcția de președinte și director executiv al CME.

Tot anul trecut, Time Warner a anunțat că investește 241,5 milioane de dolari în CME și primește în schimb 31% din capitalul grupului media deținut de miliardarul Ronald Lauder. CME operează mai multe canale TV în Cehia, România, Slovacia, Slovenia, Croația, Ucraina și Bulgaria.

Antena 1, Antena 2 și Antena 3 nu au anunțat profitul pe anul 2009. Anul anterior se închisese cu un profit de aproape zece milioane de euro. Editura Intact, parte a grupului cu același nume, a închis anul cu o pierdere de 3.3 milioane de euro. Jurnalul Național anunțase de la începutul anului scăderi de 20% la salariile aplicate tuturor angajaților și a fost forțat să recurgă la concedieri la sfârșitul anului. Gazeta Sporturilor a înregistrat un profit de 60.000 de Euro.

Ringier a început anul cu investiții: a demarat un parteneriat media cu B1TV, a cumpărat o tipografie cu 13 milioane euro, a lansat în parteneriat cu Vodafone versiuni ale site-urilor pentru telefonul mobil, a investit în online

prin crearea unui departament dedicat, cu 100 de angajați. Și totuși, la începutul anului, a închis cotidianul gratuit Compact (22 de angajați). În octombrie, a început reduceri ale bugetelor de colaborare și a renunțat la comentarii cunoscuți. Evenimentul Zilei și Capital au fost publicate fără inserturile speciale. Ringier a făcut o serie de disponibilizări. Anul acesta a anunțat vânzarea către familia Păunescu (deținători B1 TV) a titlurilor celor două publicații. Ringier a încheiat ultimul bilanț, publicat la mijlocul lui 2009, cu 1,8 milioane de Euro profit.

Aventura mediatică a doi controversați oameni de afaceri cu probleme în justiție continuă. Dinu Patriciu și Sorin Ovidiu Vîntu (S.O.V.) au recunoscut că investesc în presă din 2006⁵. Dacă, în cazul lui Patriciu, afacerile sale sunt cunoscute, în cazul lui S.O.V niciuna dintre afacerile care îi permit să finanțeze presa nu sunt publice. Ambele trusturi înregistrează încă de la înființare pierderi de zeci de milioane de euro.

Realitatea - Cațavencu

Trustul Realitatea-Cațavencu sfida criza la începutul anului, anunțând măriti de salarii cu 11%. Însă, la jumătatea anului, a comunicat masive reduceri salariale, chiar cu 50% - în cazul salariilor mai mari. În toamnă, Realitatea Media era datoare statului cu peste 1 milion de Euro în taxe neplătite. În cele din urmă, conturile Realitatea au fost sechestrate la începutul lui 2010. S-a aflat atunci de demararea unor controale financiare care au durat până în primăvara anului 2010 și care s-au soldat cu o plângere penală⁶ a ANAF către DNA, pentru ceea ce controlul a numit „evaziune fiscală”. În toamna lui 2009, s-a aflat că board-ul televiziunii era format din lideri sindicali din diverse ramuri. Începând cu toamna anului trecut și până la redactarea acestui raport, mai multe firme au cerut succesiv în instanță insolvența grupului, pentru datoriile neachitate. Printre ele s-au aflat Mediafax și Reuters.

Realitatea a vândut către Chello Zone televiziunea Romantica.

Divizia de print, grupată sub firmele Poligraf și Cațavencu, a fost desființată. Multe publicații au fost cedate sau vândute managerilor. Imediat după publicarea rezultatelor alegerilor prezidențiale, grupul a anunțat închiderea ziarelor Cotidianul (înființat în 1991), Business Standard (înființat în 2006) și Money Express.

Tot din sfera de influență a lui S.O. Vîntu au fost închise încă două ziare, Gardianul și Ziua, deținute de compania PSV, partener asociat la Realitatea TV. Inițial, Gardianul a tăiat 20% din salarii, a urmat concedierea a 22 de persoane și apoi a fost anunțată închiderea.

Realitatea FM și agenția de presă News In au fost și ele puternic afectate. News In a fost aproape desființată. Compania Cațavencu SA a declanșat în instanță procedura de faliment. Toate aceste companii aveau aproape 700 de angajați la sfârșitul anului 2008, conform portalului

⁵ Ulterior, SOV a declarat că a cumpărat Realitatea în 2004, direct pe numele copiilor săi Ioana (atunci 23 de ani) și Ionuț (atunci 17 ani) - „Sorin Ovidiu Vîntu: «Nu eu, ci copiii mei sunt proprietarii trustului de presă Realitatea- Cațavencu»” pentru Pagina de Media.

⁶ „Șefii sindicaliști ai Realității, la DNA pentru evaziune de 6,2 milioane de lei”, Kamikaze Online, 31 Martie 2010.

Ministerului Finanțelor.

Tot în sfera de influență a lui S.O.V. a intrat și postul OTV (pierderi de 167 mii Euro). Licența postului aparține OCRAM Televiziune⁷, deținută în proporție de 20% de PSV, aceeași companie care este asociată la Realitatea TV, Gardianul și Ziua. Alături de PSV se află în minoritate, ca asociat, și Sorin Enache, director general al trustului Realitatea-Cașavencu. OCRAM apare în executare silită la ANAF pentru datorii la bugetul de stat de peste 400 de mii de euro (amenzi, penalități, asigurări sociale, șomaj, asigurări de sănătate)⁸. OCRAM are pe rol zeci de procese legate de amenzi primite, drepturi de autor și calomnie.

Adevărul Holding

Adevărul Holding a înregistrat pierderi de 13 milioane de euro în anul care s-a încheiat. Totalul pierderilor adunate la Registrul Comerțului este de 32 milioane de euro. Noul director al trustului, Peter Imre, a declarat⁹ că toată investiția de până acum a lui Patriciu în trustul Adevărul se ridică la 100 de milioane de euro (fără a socoti Adevărul de Seară, vezi capitolul final, „Cifre de distribuție”). Patriciu este membru al Partidului Național Liberal, în prezent fără funcții de conducere în partid.

Ziarul a investit într-o rețea de distribuție, achiziționând compania timișoreană Mediatim. A cumpărat și West Tipo International, o tipografie, și a deschis un lanț de librării. Pe parcursul anului, au izbucnit mai multe conflicte de muncă sancționate de ITM (vezi capitolul „Conflicte de muncă”). Deși proprietarul trustului s-a implicat activ în politică, ziarul Adevărul nu a abordat niciun subiect de politică în a doua parte a anului.

Adevărul a fost implicat în câteva conflicte publice cu diverse publicații concurente. S-au înregistrat chemări în judecată pentru plagiat, concursuri, furt de marcă. Scandalurile au implicat ziarele Adevărul, Click, Jurnalul Național, Can Can și Libertatea.

Atât Realitatea cât și Adevărul vor să se extindă pe plan internațional. S.O.V. a anunțat că va investi în Republica Moldova, Serbia, Ungaria și Grecia, prin societatea Bluelink Comunicazione din Cipru. Bluelink a înființat societatea ȘTIRI MEDIA GRUP¹⁰ la Chișinău, cu un capital social de peste 300 de mii de euro. Investiția va atinge 4,5 milioane de euro, iar stația Publika TV a început să emită la începutul lui aprilie 2010. O altă firmă deținută de S.O.V. a pătruns pe piața franceză, în cafenele și bistrouri din Paris - este vorba de Monopoly Media¹¹, care operează Zoom Network, o companie activă în „digital signage”, și livrarea de conținut.

Patriciu a creat un holding, „East European Media”, cu scopul de a se extinde în Europa. Adevărul deține cotidianul bulevardier Blik în Ucraina. La cârma holdingului a fost adus Peter Imre, fost corporate affairs al Phillip Morris în România, care, în scurt timp, a preluat managementul Adevărul Holding.

⁷ „Realitatea și OTV, surori vitrege”, Alis Lupu, Evenimentul Zilei, 12 martie 2010.

⁸ Conform portal ANAF.ro, Informații privind agenții economici.

⁹ Interviu acordat ReporterVirtual.ro, 6 aprilie 2010 și interviu cu Dinu Patriciu acordat Pagina de Media, 8 aprilie 2010.

¹⁰ „Din manager în imperiul lui Vintu - infractor în izolatorul din Chișinău”, Ștefan Căndea, CRJI.org, 14 decembrie 2009.

¹¹ „Monopoly Media Franța”, Zoom.ro.

Alte companii

România Liberă a trecut prin mai multe etape de concedieri, a disponibilizat 20 de angajați, dar a investit într-o redesignare a layout-ului ziarului semnată de Mario Garcia.

Pe piața revistelor, grupul Edipresse a înregistrat un profit de 400 de mii de euro.

O a doua rețea importantă de presă locală, după Publimedia, a fost dizolvată. European Media Investment AG a vândut acțiunile pe care le deținea în cadrul Companiei de Media SA - editorul publicațiilor „Monitorul de Cluj”, „Monitorul de Sibiu”, „Monitorul de Mediaș” și „Monitorul de Alba”.

În afacerile de distribuție de presă s-a ajuns la scandaluri financiare în centrul cărora a stat fosta rețea națională de stat, RODIPET. Aceasta a înregistrat datorii uriașe la diverse instituții media.

Ziarele Atac, Interesul Public, Gool Sport - toate aparținând grupului Locic Media Holding - au fost afectate de o grevă pentru neplata salariilor. Mai mulți ziariști de la Gardianul și Ziua și-au chemat în judecată patronii pentru neplata unor drepturi salariale, dar mai ales a orelor suplimentare.

În iunie, publicațiile bulevardiere CanCan și Ciao au fost primite în Clubul Român de Presă, lucru care l-a determinat pe Cristian Tudor Popescu să înapoieze Clubului diploma sa de onoare¹².

În decembrie, un număr de 24 de companii de media s-au reunit în Patronatul Presei Române (PPR), la inițiativa Clubului Român de Presă. Companiile reprezintă 10 posturi TV, 6 posturi și rețele radio, 2 agenții de presă, 54 de ziare, 67 de reviste.

1.3. CABLU

Piața de furnizare de conținut media prin cablu este caracterizată printr-o dezvoltare prea rapidă și prin lipsa de servicii, mai ales din cauza numărului insuficient de angajați în cadrul departamentelor responsabile cu service-ul tehnic. Se observă numeroși clienți care renunță la serviciile de cablu sau migrează către alte companii.

„Numărul total de abonați la servicii de retransmisie a programelor audiovizuale pe bază de abonament din România a crescut în prima jumătate a anului 2009 la 5,72 milioane de abonați, de la 5,64 milioane - la sfârșitul anului 2008, iar, dintre aceștia, 3,42 milioane de abonați utilizau serviciile prin intermediul rețelelor de cablu”, conform lui Cătălin Marinescu, șeful arbitrilor telecom (ANCOM)¹³. „Numărul furnizorilor de servicii TV prin satelit este în creștere, numărul furnizorilor de servicii TV prin cablu a scăzut. Trei sferturi din reclamațiile primite la ANCOM se referă la serviciile oferite de rețele prin cablu: 39% din aceste sesizări se referă la clauze contractuale, 24% reclamând probleme tehnice, 20% probleme de instalare, iar 13% din (...) cei mai nemulțumiți au fost supărați pe facturi sau pe modalitatea de facturare”, a declarat Marinescu la Convenția de Comunicații prin Cablu.

¹² „CT Popescu înapoiază diploma de onoare de la CRP, după ce CanCan și Ciao au fost admise în Club”, Mediafax.ro, 19 iunie 2009.

¹³ „Industria de cablu TV stagnează. Cât de puternică este amenințarea a 14 programe TV digitale gratuite?”, Adrian Vasilache, HotNews, 10 noiembrie 2009.

Încetarea completă a transmiterii semnalului TV în format analogic până la 1 ianuarie 2012, obligație asumată de România față de Comisia Europeană, vizează în mod imediat circa 23% din gospodării (aproximativ 1,5 milioane).

S-au înregistrat schimbări pe piața media de sport - GSP TV rămâne într-o alianță cu RCS/RDS pentru transmiterea meciurilor de fotbal din Liga 1 până în 2011. RCS/RDS a deschis în plus Digi Sport. GSP și RCS/RDS au investit 85 de milioane de euro în drepturi de difuzare și au încasat în primul an 5-6 milioane de euro din publicitate.

1.4. PUBLICITATE

Conform Media Fact Book, piața de publicitate în 2009 a fost de 347 milioane de euro, aproape de nivelul din 2006, adică mai mică cu 40% față de 2008. Bugetele pentru presa scrisă au scăzut chiar cu 50% și au înregistrat doar 40 de milioane de euro. Publicitatea TV a fost de 225 de milioane, cu peste 30% mică decât în anul precedent. Publicitatea pentru radio a fost 25 de milioane (de la 35 de milioane de euro). Publicitatea pe internet a scăzut la 13 milioane de euro față de 16 milioane în anul precedent.

Scăderea volumului de publicitate tranzacționat a dus la renunțarea la serviciile principalelor regii de vânzări de publicitate și la internalizarea acestor servicii, de către societățile Intact și Realitatea.

Ca rezultat al acestor situații, au apărut atacuri violente între companii media, procese, plângeri și anchete penale. Totodată, s-au întetit concursurile media și ofertele promoționale ce includeau cărți și DVD-uri gratuite, care împachetează produsul media (mai ales în presa scrisă).

S-a observat revenirea șantajului de presă pentru publicitate. IAA România s-a plâns în iunie de un adevărat fenomen¹⁴. Pe de altă parte, din redacții vin tot mai multe semnale că cei care cumpără spațiu publicitar fac presiuni asupra instituțiilor de presă pentru difuzarea de publicitate nemarcată, pentru scăderea nejustificată a costului de achiziție a spațiului de publicitate sau pentru a cenzura conținutul editorial.

Sub presiunea crizei, instituții media au acceptat diverse compromisuri editoriale - de exemplu schimbarea primei pagini a ziarului în monocrom pentru a promova o companie privată (cazul Uniqa Asigurări).

1.5. VÂNZĂRI, AUDIENȚE, TIRAJ

Nicio cotă de piață pe audiențele de pe piața TV nu depășește 15%. Octav Popescu de la Initiative Media¹⁵: „Nu putem vorbi de televiziuni mari în România, cât timp toată lumea e sub 20%”.

În rândul posturilor generaliste nu s-a observat nici o evoluție spectaculoasă. PRO TV rămâne lider în continuare, cu emisiuni ca „State de România”, „Dansez pentru tine” etc. Compania a anunțat că va lansa „Acasă Clasic”, un post dedicat telenovelelor. Conform unei evaluări a Casei de Investiții Capital Partners, după trecerea printr-un an de criză, PRO TV valorează peste 900 de milioane euro și Antena 1 - aproape 150 de milioane¹⁶.

¹⁴ „Document de Poziție cu privire la practicile incorecte din industria de comunicare”, IAA.ro, 3 iunie 2009.

¹⁵ „Micul ecran, între politicizare și tabloidizare”, Doinel Tronaru, evz.ro, 21 Martie 2009.

¹⁶ „Cât valorează Pro TV SA și Antena 1 SA? Împreună, peste un miliard de

Posturile TV de nișă se dezvoltă în continuare și au fost demarate proiecte românești pe National Geographic și HBO.

Un nou post de știri a apărut în vară, Vox News, o investiție de peste două milioane de euro, pe care presa a atribuit-o familiei Păunescu. Majoritatea vedetelor aparțin B1 TV. Totuși, firma care a primit licența, Sport Channel Srl, nu aparține familiei Păunescu¹⁷.

Rețeaua fraților Micula a renunțat la un post de știri tv: N24 s-a transformat în post generalist (N24Plus).

Autoritățile s-au împotmolit în tot felul de probleme legislative, iar procesul de trecere de la televiziunea analogică terestră la cea digitală terestră, care ar trebui să fie gata la 1 ianuarie 2012, se află în întârziere (vezi secțiunea despre legislația audiovizuală în capitolul „Legislație”). În schimb, televiziunile au început experimente de transmisie digitală.

Un studiu comandat și finanțat de Universitatea din București, pentru Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării din București, în martie 2009, arată că 55% din locuitorii din zona rurală nu cunosc internetul, 30% nu citesc presa, 37% nu ascultă radio¹⁸.

Un alt studiu arată că 59% dintre copiii sub 14 ani intră zilnic online¹⁹.

Clasamentul **ziarelor naționale** a suferit unele modificări²⁰. Click a detronat Libertatea și a ajuns pe primul loc, cu vânzări de 215 mii de unități pe zi. Adevărul aproape și-a triplat vânzările, ajungând pe primul loc după cele două tabloide, cu 110 mii de exemplare vândute. Ziarul Patriarhiei, Lumina, este pe locul 10 în top cu 20 de mii de exemplare vândute, mult peste ziarele financiare și Gândul, Ziua, Cotidianul sau Curierul Național. Totalul cotidianelor centrale cu plată este de aproape 1 milion de exemplare vândute pe zi.

Rețeaua națională a Adevărul Holding produce ziarul gratuit Adevărul de Seară, cu o distribuție medie de 430 de mii de exemplare pe zi (doar în București cu 128 de mii pe zi). Adevărul de Seară are 32 de ediții locale și este editat de Media Promovalores, care a înregistrat 12 milioane de euro pierderi pe 2007 și 2008²¹.

Presa locală vinde²², în medie, 270 de mii pe zi, o scădere de 10% față de anul precedent. În top rămâne Gazeta de Sud, cu 21 de mii de exemplare vândute pe zi, o scădere cu 40% a vânzărilor față de anul precedent. În același top se observă prezența grupului Inform Media, deținut de Voralberger Medienhaus din Austria, cu 5 din cele 38 de titluri regionale auditate BRAT.

În **zona online** a site-urilor de știri s-a ajuns la peste 14 milioane de clienți unici, cu 167 de milioane de afișări pe lună (conform Sati, în decembrie 2009). Iar **ziarele online locale** au adunat până la 300 de mii de vizitatori unici pe lună. Topul site-urilor de știri generale este ocupat de realitatea.net, hotnews.ro și evz.ro.

euro”, Petrișor Obae, paginademedia.ro, 25 noiembrie 2009.

¹⁷ „Televiziunea Vox News a primit licență de la CNA”, Mediafax, 18 August 2009.

¹⁸ www.fjsc.ro/cercetare/media_rural/presa_rural.doc.

¹⁹ „Jocurile copilăriei s-au mutat din fața blocului în mediul online”, Itsy-bitsy.ro, aprilie 2009.

²⁰ Conform www.brat.ro, media la vânzări pe 2009 comparativ cu 2008.

²¹ Conform rapoartelor publice postate pe site-ul Ministerului Finanțelor.

²² Conform www.brat.ro, media la vânzări pe 2009 comparativ cu 2008.

Piața radio are câteva surprize. La nivel național conduc România Actualități și Europa FM, cu 16 și 15% cota de piață²³. În București, Radio ZU împarte primele două locuri cu România Actualități, cu 14 și respectiv 12% cotă de piață.

Concluzii:

- În 2009 a avut loc o scădere dramatică a pieței media.
- Aproximativ 4000 de angajați din mass-media și-au pierdut locul de muncă în 2009 și în primele luni ale anului 2010.

- Se revine la dependența de stat și la șantaj. Presa subvenționată ia amploare.
- Modelul clasic de business media nu are nicio șansă fără inovație și investiții în calitate și transparență.

Recomandări pentru proprietarii de media:

- Investiți în presa responsabilă, de calitate, care pune pe primul loc agenda cetățeanului și interesul public. Pe termen lung, aceasta vă va aduce un profit mai mare.
- Păstrați accesibile arhivele online ale ziarelor.

²³ Conform Studiului de Audiență Radio, realizat între 12 ianuarie - 12 aprilie 2009.

2. Agresiuni, amenințări și insulte

Pe parcursul anului 2009, jurnaliștii au fost victimele unor agresiuni, amenințări și insulte venite din partea celor mai variate categorii, începând cu vânzătorii, polițiștii, fotbalistii și politicienii și culminând chiar cu unii dintre colegii lor de breaslă. Vă prezentăm câteva astfel de situații.

Fotografi bătuți sau reținuți de Poliție

Pe 12 februarie, Raluca și Robin Eparu, de la Observatorul Prahovean, au fost agresați fizic și verbal în timp ce realizau un material despre un imobil din Ploiești. Proprietarul, Gheorghe Mihai, fost polițist, dărmase o clădire-monument istoric și, potrivit jurnaliștilor, construisese ilegal alături un complex comercial. „Nici nu am reușit să fac o poză, când a apărut din senin acest individ care, fără niciun cuvânt, mi-a dat un pumn în obraz. Imediat a apărut un al doilea individ și împreună au încercat să mă prindă ca să mă ducă într-o gheretă de pază, unde au spus că vor să-l anunțe pe șefu’. Am încercat să vorbesc omenește cu ei, dar nu a fost chip, drept pentru care abia am reușit să fug. Nu înțeleg nici acum ce au avut cu mine. Puteam să fiu un turist care făcea poze prin oraș, pentru că, repet, mă aflam pe domeniul public, nu pe o proprietate privată”¹, a declarat Robin Eparu, fotoreporterul Observatorului. Cei doi jurnaliști au chemat poliția, însă au fost din nou agresați și amenințați, chiar de față cu oamenii legii - de data aceasta inclusiv de către proprietar, ceea ce i-a determinat să depună plângere penală împotriva atacatorilor. Contactată de Agenția de Monitorizare a Presei, jurnalista Raluca Eparu a spus că „deocamdată nu s-a rezolvat nimic” și că urmează să se prezinte din nou la Poliție.

Cazul nu e unic. În luna iunie, jurnalistul Bebe Pitei, de la ziarul local „Ups!”, a fost reținut abuziv pentru o oră de ofițerii de la Secția de Poliție Transporturi Constanța, în timp ce făcea fotografii ale instituției, pentru un material realizat în port. Polițiștii au solicitat și intervenția SRI, au verificat aparatura fotoreporterului, inclusiv pastilele pe care acesta le avea asupra sa².

În plus, conform unui articol din România liberă, un tânăr a fost reținut de polițiști și dus la secție pentru că a pozat două mașini de poliție parcate într-o stație de autobuz³. Alți fotografi citați în material au declarat că sunt împiedicați să facă poze în locuri publice de către paznici, oameni de rând sau chiar de oameni ai legii (care nu cunosc legea).

Invitații în platou înjură și scuipă moderatorii

Pe 13 februarie, fostul agent FIFA, Giovanni Becali, a aruncat în direct cu lavaliera în moderatorul Sport.ro Emanuel Terzian („Manolo”), l-a jignit și chiar l-a scuipat, în timpul pauzei publicitare, pe motiv că fusese deranjat de întrebările incomode ale acestuia, referitoare la transferurile ilegale de fotbaliști. „Ești un fraier, ești un fraier de te caci pe tine. Te caci pe tine de deștept ce ești! Ești un prost!

¹ Protest MediaSind, Mediasind.ro, 16 februarie 2009.

² „Fotoreporter reținut de polițiștii constănțeni”, Marilena Coman, România Liberă, 19 iunie 2009.

³ „Fotografii, teroristii noștri”, Vlad Ursulean, România liberă, 30 martie 2009.

Ești un prost de te caci pe tine! De-aia te ia toți la mișto, prostule! Ești un vagabond și eu nu am ce căuta la masă cu vagabonzii! Te crezi așa de deștept de te caci pe tine, ce să spun, ești mai deștept decât procurorii! Ești un fraier, dă-te dracu’ de prost, de-aici!”⁴, i-a spus Giovanni Becali moderatorului Terzian. Ca reacție la cele întâmplate, Grupul Media Pro a anunțat că Giovanni Becali nu va mai fi invitat în nici o emisiune a trustului⁵, decizie pe care și-a menținut-o.

Pe 11 septembrie, deputatul PSD Eugen Nicolicea a fost invitat de moderatoarea Andreea Crețulescu să părăsească platoul emisiunii în care se discuta despre noua lege a pensiilor, deoarece a folosit un limbaj neadecvat la adresa jurnalistei. „Ați luat apărarea corupților pe blog în momentul în care am făcut un proiect de lege (...). Toată presa m-a lăudat, cu excepția dumatăle, care ți-ai permis să mă jignești că așa te-a crescut mă-ta”⁶, i-a spus Nicolicea moderatoarei TV, ca reacție la un material publicat de aceasta cu ceva timp în urmă. Emisiunea a fost întreruptă cu zece minute mai devreme, pentru că deputatul a refuzat să părăsească platoul, iar postul Realitatea TV a decis să nu-l mai invite pe Eugen Nicolicea la vreo discuție televizată⁷.

Primarii le dau jurnaliștilor înjurături, în loc de explicații

În data de 4 august, primarul constănțean Radu Mazăre a folosit un limbaj dur și deloc academic la adresa publicației electronice HotNews.ro, după ce un reporter i-a cerut detalii cu privire la modul în care edilul ar fi cheltuit 800.000 de euro din bugetul Primăriei pentru publicitate - subiect despre care HotNews relatase anterior. „Cei de la HotNews, care sunt o instituție de presă care îl pupă în fund pe Băsescu toată ziua, au făcut o anchetă procurărească, fără să... Au făcut o anchetă exact ca cei de la ANI, fără să ceară documente. Au făcut-o cu rea-voință, exact ca procurorii de la DNA. Le-am spus că știu cine sunt, că îl pupă în fund pe Băsescu și le-am urat și le-am spus că o să mă pupe și pe mine în fund pentru ceea ce mă cercetează. Ziaristu’-procuror care îl pupă în fund pe Băsescu a făcut o anchetă rău-voitoare. I-am spus că o să mă pupe în fund și pe mine”⁸, a declarat Radu Mazăre.

În iulie, primarul din Târgu-Mureș, Dorin Florea, s-a enervat după ce un reporter de la Realitatea TV i-a cerut detalii în legătură cu deplasarea unor angajați ai Primăriei în Turcia, care costase 20.000 de lei. „Du-te-n p...a mă-tii! F.e -l pe Bakos! Spune-i că costă mult! Mă, băiete, ascultă aici! Stai aici că îți f.t una ca dracu’ cu ăștia ai voștri cu tot! Închide ușa! M-am săturat deja! Veniți la comandă? De câte ori s-au dus la orașele înfrățite? De câte ori? Plătesc ceva sau nu? Plătesc ceva sau nu?! În p...a mamelor voastre! Da’ ce e aici? Inchiziție? Mă vezi pe mine că mă duc undeva?!”, a spus primarul, care nu știa că era filmat⁹.

⁴ „Giovanni Becali are interzis la trustul PRO”, Cotidianul, 15 februarie 2009.

⁵ „Giovanni Becali l-a scuipat pe Manolo Terzian”, ProSport.ro, 14 februarie 2009.

⁶ „Circ TV: deputatul Eugen Nicolicea, dat afară din emisiune”, Ionel Dan-cu, Adevarul, 12 septembrie 2009.

⁷ „Gardianul, la originea scandalului dintre Crețulescu și Nicolicea”, A.M., Gardianul, 14 septembrie 2009.

⁸ „Radu Mazăre: HotNews sa mă pupe în fund!”, Attila Biro, HotNews.ro, 4 august 2009.

⁹ „Iritat de o întrebare, primarul din Tîrgu-Mureș îl înjură ca la ușa cortului pe un reporter”, Cotidianul, 27 iulie 2009.

Jurnaliști bătuți la măcelărie

Pe 16 aprilie, mai mulți jurnaliști și inspectori ai Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor (ANPC) au fost agresați, în timpul unui control la măcelăria „Geanina Star”, din Hala Obor, unde, conform ANPC, se comercializa carne expirată de trei săptămâni. Deranjată de prezența camerelor de filmat, vânzătoarea a început să țipe, să-i înjure și să-i îmbrâncească pe jurnaliștii care îi însoțeau pe inspectorii ANPC, iar lucrătorii de la magazinele alăturate i-au sărit în „ajutor”. Reporterul Livia Constantin de la Prima TV a primit mai mulți pumni în gură și în stomac, iar fotorepoterul de la Agerpres, Alex Tudor, s-a ales cu arcada spartă¹⁰. „Forțele de ordine, în loc să aplaneze conflictul, au sărit pentru cei care ne agresau. Poliția a venit târziu și vom face o plângere”¹¹, a spus Paul Anghel, reprezentantul ANPC¹². Contactată de Agenția de Monitorizare a Presei, jurnalista Livia Constantin a spus că inițial a depus plângere împotriva atacatorilor, însă a retras-o ulterior, întrucât presupunea „prea multă bătaie de cap”. „Din păcate, cred că în 90% dintre cazuri se întâmplă așa. Personal, nu am timp să merg la poliție și la Tribunal”, a mai spus jurnalista, care s-a declarat dezamăgită de sistemul birocratic din România și de mersul lent al Justiției.

Mircea Băescu a înjurat un reporter, „cum bine v-a zis frate-miu!”

În luna aprilie, un reporter al ziarului „Gândul” l-a contactat telefonic pe Mircea Băescu, fratele Președintelui Traian Băescu, pentru a-i oferi dreptul la replică vizavi de acuzațiile lansate de Grupul de Investigații Politice, condus de Mugur Ciuvică, în cadrul cărora se preciza că Mircea Băescu este implicat într-o asocieră menită să folosească terenuri agricole aparținând statului pentru a dezvolta o afacere imobiliară¹³. „Chiar dacă am fost marinar, știu toate șmecheriile astea. Dacă vrei, vii aicea și te învăț eu cum se fac. Ori îți faci meseria, ori ești un găozar ca alții, cum bine v-a zis frate-miu”¹⁴, a replicat fratele Președintelui, care a negat acuzațiile aduse de Ciuvică. Ulterior, Mircea Băescu și-a cerut scuze, invocând faptul că Mugur Ciuvică l-ar fi acuzat pe nedrept în mai multe rânduri. „Vă rog să mă scuzați că m-am aprins mai devreme, dar mi se ridică tensiunea brusc, numai când aud numele Ciuvică”, a spus acesta. „Dacă-l întâlnesc pe Ciuvică, îl bat!”¹⁵, a mai spus Mircea Băescu.

Ministrul Culturii a făcut un jurnalist „cretin” și „mincinos”

La începutul lunii mai, ministrul Culturii și Cultelor, Theodor Paleologu, l-a calificat pe jurnalistul Bogdan Cristea, de la ziarul Gândul, drept „cretin” și „mincinos”, pe motiv că acesta ar fi denaturat afirmațiile sale. „Ziaristul ăla e ori cretin, ori rău intenționat, pentru că dintr-o conferință

de două ore, din care nu a luat decât un pasaj de 30 de secunde, despre Brătianu. Și mai e și mincinos, fiindcă nu a scris ce am spus eu, mi-a pus în gură o afirmație pe care n-am făcut-o”¹⁶, a spus ministrul.

Jurnalistă amenințată cu violul

Pe 29 mai, Tribunalul Constanța a emis mandat de arestare pentru 29 de zile¹⁷ pe numele unui bărbat care a amenințat-o pe jurnalista Olimpia Ceară, de la cotidianul local „Liderul de opinie”, care divulgase implicarea acestuia în cazul permiselor de conducere obținute ilegal în județul Argeș. Însoțit de alte trei persoane, Arsen Giolacai a venit la redacție, unde i-a spus redactorului-șef, cu referire la jurnalistă: „Nu o omor. Dar, dacă mai scrie despre mine, o violez și s-ar putea să-i placă”. Amenințările nu s-au oprit aici. Individul a mers și acasă la părinții reporterului, unde le-a spus acestora ce va păți fata lor dacă va mai scrie despre el: „O să-i rup mâinile și picioarele!”¹⁸.

Contactată de Agenția de Monitorizare a Presei, Olimpia Ceară a spus că dosarul este pe rol, însă nu știe când se va soluționa. De la acest incident, jurnalista nu a mai fost amenințată, potrivit spuselor sale.

Marius Tucă a amenințat un coleg de breaslă

În august, jurnalistul Marius Tucă a amenințat și înjurat un coleg de breaslă, de la ziarul „Adevărul”, care îl contactase telefonic ca să-l întrebe de ce a parcat pe plajă la Vama Veche. „Băi, jegosule, te țin eu minte! Atât am avut să-ți spun, jegosule. Ne mai vedem, jegosule!”¹⁹, a spus Tucă.

Becali a înjurat-o pe jurnalista Emilia Șercan

În data de 14 septembrie, politicianul George Becali a înjurat-o pe jurnalista de investigație Emilia Șercan, care îl contactase telefonic pentru a verifica informațiile pe care urma să le includă într-un documentar TV. Jurnalista îi semnala președintelui partidului Noua Generație că există anumite neconcordanțe în declarația sa de avere. Astfel, deși nu declarase public niciun venit, Gigi Becali donase către partid 35.000 de lei (sumă care nu figura în declarația de avere), potrivit Emiliei Șercan. Becali a replicat că a donat banii din contul său, dar că nu vrea să-și declare banii din conturi nicăieri. Întrebat de către Emilia Șercan dacă ANI i-a făcut vreo sesizare în această privință, Becali a replicat: „Îmi belești p... și tu și ANI. Dă-te-n p... mea!”²⁰.

Patronul de fotbal Marian Iancu a amenințat că „va distruge” ProSport

În luna septembrie, patronul echipei Poli Timișoara, Marian Iancu, a amenințat că „va distruge” cotidianul ProSport. Iancu le-a refuzat jurnaliștilor de la această publicație acreditările pentru meciurile cu Stuttgart și le-a cerut să elimine „articolele împotriva intereselor FC Timișoara!”. Presiunile patronului Poli Timișoara au apărut în contextul în

¹⁰ „Inspectori ai ANPC și ziaristii care îi însoțeau au fost bătuți în Hala Obor”, Flaviu Ețves, „Cotidianul”, 16 aprilie 2009.

¹¹ Ibidem.

¹² „Bătaie în Hala Obor”, Realitatea.net, 16 aprilie 2009.

¹³ „Mircea Băescu: ... ești un găozar ca alții”, Robert Veress, Gândul, 1 aprilie 2009.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ „Mircea Băescu: Dacă îl întâlnesc pe Ciuvică, îl bat!”, Evenimentul Zilei, 2 aprilie 2009.

¹⁶ „Ministrul Culturii face un ziarist de la Gândul cretin și mincinos”, Adrian Popescu & Bogdan Cristea, Gândul, 3 mai 2009.

¹⁷ „Arsen Giolacai ramâne în arest”, Cuget Liber, 8 iunie 2009.

¹⁸ „Arestat după ce a amenințat o jurnalistă”, Gianina Diaconu, România Liberă, 1 iunie 2009.

¹⁹ „Constanța: Tucă, prins din nou cu mașina pe plajă”, Bogdan Oprea & Silviu Brumă, Adevărul, 2 august 2009.

²⁰ „Filmul meu.Primul”, Emilia Șercan, blogdeinvestigatii.blogspot.com, 17 noiembrie 2009.

care fusese nemulțumit de „felul în care ProSport reflectă acțiunile sale”. „Eu sunt pregătit de un război! E vorba de ediția de Banat a ziarului... Nu m-am înțeles nici cu cei de la ediția locală, nici cu cei de la București! Ediția de Banat nu știu dacă va mai putea fi distribuită ca în momentul de față”, a declarat Marian Iancu²¹.

Fotbaliști agresivi cu presa

În luna noiembrie, fotbalistul Cristian Săpunaru, aflat în vizibilă stare de ebrietate, a înjurat un jurnalist pe aeroportul Otopeni. Drept urmare, antrenorul Răzvan Lucescu a decis să-l suspende pe fundaș pentru următoarele două meciuri ale echipei naționale și să-l amendeze cu 1000 de euro. „E supărător pentru mine, trebuie să spui stop, nu mai merge așa, suntem pe ultimul loc în Europa, nu avem și noi vreo vină? Astfel de situații nu ar trebui să existe niciodată la o echipă națională, am vorbit marți cu Săpunaru, i-am spus... Cristi, joci la Porto, ai o familie, trebuie să fii un exemplu la echipa națională! Și la Paris a avut o dispută cu un jurnalist. E posibil să nu mai fie convocat la națională!”²², a declarat Răzvan Lucescu.

În aceeași lună, fotbaliștii dinamoviști Gabriel Tamaș, Cosmin Moți și Ousmane N'Doye au intrat în conflict cu paparazzii „Click!”, la ieșirea dintr-un club bucureștean. Deranjați de prezența ziariștilor, Tamaș și N'Doye au început să lovească mașina acestora, iar altercațiile au continuat după ce N'Doye a fost urmărit de paparazzi până acasă. Poliția a trebuit să intervină, după ce au fost sparte mai multe aparate de fotografiat, iar toți cei implicați în incident au mers la secție să dea declarații²³.

Concluzii:

- În multe cazuri, reprezentanții forțelor de ordine asistă pasiv la agresiunile îndreptate împotriva jurnaliștilor.
- Procesele împotriva agresorilor avansează lent.
- Mulți jurnaliști nu merg până la capăt cu plângerile împotriva agresorilor, invocând, de cele mai multe ori, birocrăția și mersul lent al Justiției.

Recomandări pentru autorități:

- Dreptul jurnaliștilor de a aduna și răspândi informații și opinii nu trebuie să fie amenințat, restricționat sau sancționat²⁴.
- Reprezentanții forțelor de ordine trebuie să asigure siguranța jurnaliștilor care își exercită meseria.
- Agresiunile, amenințările și insultele de orice fel la adresa presei sunt inacceptabile, mai ales când vin din partea autorităților, a politicienilor și a altor persoane publice.
- Opinia publică trebuie să se delimiteze și să condamne astfel de comportamente la adresa jurnaliștilor.

Recomandări pentru jurnaliști:

- Persoanele agresive trebuie acționate în instanță și supuse oprobriului public.
- Sesizați organizațiile de media dacă sunteți victima unei agresiuni.

²¹ „Iancu amenință ProSport”, Matei Udrea, ProSport.ro, 15 septembrie 2009.

²² „Săpunaru, suspendat și amendat”, Adrian Ilincescu, HotNews, 16 noiembrie 2009.

²³ „Gabriel Tamaș, Cosmin Moți și Ousmane N'Doye s-au bătut cu paparazzii!”, Adrian Florea, GSP.ro, 26 noiembrie 2009.

²⁴ Extras din Carta Europeană a Libertății Presei - www.pressfreedom.eu.

3. Presiuni ale autorităților. Presiuni politice și economice

3.1. Presiuni ale autorităților. Presiuni politice

Procurorii DNA au ridicat calculatoarele jurnaliștilor

Pe 27 mai 2009, procurori ai DNA Pitești însoțiți de polițiști și de mascați au percheziționat redacțiile cotidianului argeșean Top și redacția televiziunii Argeș TV, precum și tipografia cotidianului Top, care aparțin omului de afaceri Cornel Penescu. Au ridicat șapte calculatoare, agende și obiecte ale jurnaliștilor și au sigilat serverul tipografiei.

La momentul descinderii, procurorii nu au prezentat niciun motiv care să justifice aceste acțiuni. Ulterior descinderii, pe site-ul DNA a apărut un comunicat în care se preciza că perchezițiile s-au efectuat în cadrul unor acțiuni de cercetare a infracțiunilor de corupție în legătură cu dosarul omului de afaceri Cornel Penescu, aflat la acea oră în arest preventiv. Contactat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, directorul general al ziarului TOP, Severius Stancu, a declarat că le-au fost returnate calculatoarele abia după o lună-două, fără hard-disk-uri și fără să primească explicații. „A doua zi abia am reușit să scoatem patru pagini din ziar”, a spus Stancu.

Abuzuri asupra jurnaliștilor, în Republica Moldova

În luna aprilie, jurnaliștii români au fost victimele mai multor abuzuri ale autorităților Republicii Moldova, în contextul protestelor din Chișinău de după alegerile parlamentare. În noaptea de 7 spre 8 aprilie, 18 jurnaliști români care circulau dinspre România spre Chișinău, au fost opriți la graniță și întorși din drum. Autoritățile nu au prezentat nici un motiv legal pentru refuzul accesului jurnaliștilor, dar au invocat următoarele motive: lipsa unei invitații scrise, lipsa unei asigurări medicale speciale, lipsa acreditării de la Ministerul Afacerilor Externe al RM sau defecțiuni ale sistemului computerizat. Jurnaliștii aparțineau agențiilor Associated Press, EPA, France Press, Intact Images, NewsIn, Mediafax, Reuters, ziarelor Evenimentul Zilei, Jurnalul Național, Ziaua și televiziunii Realitatea TV, conform monitorizării realizate de Centrul Român pentru Jurnalism de Investigație¹ și de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei².

Pe 8 aprilie, 2 jurnaliști de la Antena 3 și unul de la Adevărul au fost reținuți peste noapte pe aeroportul din Chișinău, sub supravegherea poliției. Pașapoartele le-au fost confiscate și au fost interogați pentru câteva ore. Au fost trimiși înapoi în România pe 9 aprilie. În aceeași zi, trei membri ai unui echipaj Realitatea TV (jurnalista Yevgenyia Kironaki, cameramanul Mihai Valentin Buzduga și șoferul Gabriel Colac) au fost reținuți pentru patru ore și intimidați de polițiști cu replici ca „Poate le dăm doi ani de închisoare”

¹ „Abuzurile comunistilor din Moldova, băgate sub preș de OSCE”, Ștefan Căndea & Mircea Toma, Crji.org, 24 aprilie 2009.

² „Protest - 18 jurnaliști opriți la granița cu Moldova”, ActiveWatch.ro, 8 aprilie 2009.

sau „Haideți să-i împușcăm!”³.

Pe 10 aprilie, corpondentul TVR în Chișinău, Doru Dendiu, a fost arestat pentru 6 ore, i s-a confiscat telefonul mobil și nu a avut acces la un avocat.

Echipajul Antena 3, care primise amenințări de la poliție și serviciile secrete moldovenești, s-a dus la misiunea OSCE din Republica Moldova să ceară ajutor. Primiți în sediu, jurnaliștii s-au plâns de comportamentul violent și abuziv al șefului misiunii OSCE, Plilip N. Remler. Conform relatărilor jurnaliștilor, acesta a țipat la ei, spunând că trebuie să părăsească imediat clădirea sau va chema poliția. Jurnaliștii au părăsit clădirea și au plecat din țară. O mașină OSCE i-a escortat până la graniță.

Ambasada Chinei l-a scos pe Dalai Lama de la B1TV

Documentarul TV „CuMinte la Dalai Lama” programat pentru difuzare la B1 TV, duminică 25 ianuarie 2009, a fost scos din grila postului, deși fusese promovat toată săptămâna precedentă. Realizatoarea documentarului, Irina Szazs, a declarat că din informațiile ei filmul nu a mai fost difuzat în urma presiunilor venite de la Ambasada Chinei. Oficialii ambasadei nu au comentat informația, iar Dragoș Marinescu, director general al postului, a declarat că documentarul a fost reprogramat. Documentarul nu a mai fost difuzat, conform declarației pe care Irina Szazs a dat-o autorilor acestui raport.

Același documentar, realizat în 2004, a fost difuzat în ultimii ani la Antena 3 și TVR 1, iar Realitatea TV a difuzat știri legate de întâlnirea realizatoarei cu Dalai Lama, liderul spritual tibetan. „TVR a avut probleme cu ambasada Chinei”, a declarat Szazs. Reprezentanții TVR, inclusiv Tudor Giurgiu, au confirmat că au primit o scrisoare oficială înainte de difuzarea documentarului, în care ambasada Chinei încerca să convingă TVR să anuleze emisiunea. Szazs a declarat că a fost sunată de către oficiali chinezi care au chestionat-o brutal cu privire la realizarea interviului și au avertizat-o să nu îndrăznească să încerce să intre în China.

Cenzura unui articol despre ministrul Bazac

La sfârșitul lui martie 2009, cu ocazia unui dosar trimis în instanță de către DNA, legat de Cornel Șerban, șeful Direcției Generale de Informații și Protecție Internă (DGPI), au apărut în presă transcrierile unor convorbiri telefonice care atestau diverse negocieri de trafic de influență între Șerban și alte persoane.

Una dintre convorbiri, confirmată de către procurori, viza blocarea unui articol de presă îndreptat împotriva ministrului Sănătății, Ion Bazac (PSD). Convorbirea interceptată a fost între Șerban și consulul României la Milano, Tiberiu Dinu. Soția lui Dinu și soția lui Bazac sunt surori.

Bazac a fost amenințat cu o campanie de presă dacă va schimba conducerea spitalului Colentina. Soția lui Bazac a cerut ajutorul surorii sale, soția lui Dinu, fost angajat al Ministerului de Interne. Dinu s-a adresat adjunctului DGPI, Cornel Șerban, care l-a asigurat: „Am blocat deocamdată articolul. N-o să mai apară”.⁴ La scurt timp după serviciul

³ „Replică halucinantă auzită de jurnaliștii Realitatea TV în arestul de la Chișinău”, Realitatea.net, 10 aprilie 2009.

⁴ „Camelia Bazac, soția ministrului Sănătății, s-a întâlnit cu Cornel Șerban cu câteva zile înainte să fie numit șef la DGPI”, Dan Tăpalagă, 30 martie

făcut ministrului Bazac, Șerban a fost avansat ca șef al DGPII de către ministrul de interne (PSD) Dan Nica.

La sfârșitul lui martie, Șerban a fost reținut de DNA împreună cu șeful diviziei operațiuni al Direcției Generale Anticorupție, Petre Pitcovici pentru fapte comise înainte de a ocupa aceste funcții.

Bloguri cenzurate în redacții

La mijlocul lunii iunie 2009, trei bloggeri au publicat informații și dovezi conform cărora două trusturi media interziceau accesul de la calculatoarele din redacție la blogurile lor. Accesul la Reporter Virtual⁵ și la blogul lui Cătălin Cocoș⁶ a fost restricționat în redacția Adevărul, lucru recunoscut de directorul editorial al trustului, Adrian Halpert. Al treilea blog, nandos.ro, nu putea fi accesat din redacția Pro Sport. Redactorul-șef al Pro Sport, Dan Filoti, nu a comentat informația apărută în presă⁷.

Comemorare cu jandarmi

Pe 3 martie, opt studenți din grupul „Noii golani” au venit în fața clădirii unde Ion Iliescu urma să își serbeze ziua de naștere, au aprins lumânări pentru comemorarea morților din decembrie 1989, l-au așteptat pe Iliescu și l-au numit „criminal”. Potrivit imaginilor publicate de Mediafax, persoane din alt grup, adunat pentru a-i serba ziua de naștere a fostului președinte, au început să se certe cu „Noii golani”, au rupt lumânările așezate de aceștia la baza unui copac, iar unul dintre ei l-a lovit și insultat pe un student⁸.

Jandarmii au intervenit și i-au acuzat pe tineri că au organizat o adunare publică fără aprobare. Legea nr. 60/91 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice spune că „nu trebuie declarate în prealabil adunările publice al căror scop îl constituie manifestările cultural-artistice, sportive, religioase, *comemorative* [...]”. Doi tineri au fost ridicați cu forța de jandarmerie și duși la o secție de poliție. Până la urmă, cinci dintre ei au primit amenzi de câte 200 lei pentru tulburarea liniștii publice. Unul a plătit-o, doi le-au anulat în instanță, iar alte două cazuri se judecă încă. Unui alt participant i s-a deschis un dosar penal pentru că avea asupra lui un lanț metalic lung de un metru, despre care a susținut că e un accesoriu vestimentar. Până la urmă, nu s-a început urmărirea penală.

Deși înregistrarea video a incidentului, publicată de Mediafax, arată cum susținătorii lui Iliescu îi agrează pe „Noii golani”, membrii celui alt grup nu au fost sancționați.

Concert rock blocat la Oradea de un consilier local

Duminică, 5 iulie 2009, concertul trupei rock olandeze God Dethroned, programat într-un club privat din Oradea, a fost anulat în urma presiunilor făcute de către consilierul local (PNL) Dan Octavian. Acesta s-a deplasat personal pentru a pune presiune asupra patronului localului și pentru a-l convinge să anuleze concertul. Octavian a negat

2009, Hotnews.ro.

⁵ Reportervirtual.ro, Tiberiu Lovin.

⁶ Angajat la Adevărul aflat în conflict de muncă cu trustul, vezi capitolul Conflicte de muncă.

⁷ „Trei bloggeri: Adevărul și Pro Sport blochează accesul la unele bloguri”, C.M., C.I., Hotnews, 18 iunie 2009.

⁸ „Iliescu, întâmpinat de ziua sa cu lumânări aprinse și numit criminal”, Mediafax, 3 martie 2009.

implicarea Consiliului Local, susținând că a reușit anularea concertului din postura de „cetățean creștin ortodox al municipiului Oradea”⁹.

Conferință blocată de primarul PSD din Onești

Pe 31 iulie 2009, o conferință organizată de Asociația Pentru Liberarea Românilor (APLR) din Bacău, la sediul bibliotecii Radu Rosetti din Onești, a fost interzisă de către Emil Lemnar (PSD), primar al localității. Conferința APLR avea ca temă discuția pe marginea cărții „Dictatura Biometrică”, o carte în care autorii lansează teza că stocarea de date personale pe un cip electronic este periculoasă. APLR achitase în avans suma de 1100 RON pentru închirierea sălii.

Cu două ore înainte de începerea conferinței, primarul Lemnar a telefonat bibliotecarei pentru a ordona suspendarea evenimentului. Primarul a declarat ulterior presei că nu poate permite „lansarea unei cărți pornografice, legionare sau naziste”¹⁰. Cartea urma să fie lansată de părintele Filotheu Bălan. Organinzatorii și cele aproximativ 100 de persoane care veniseră la lansare au decis să-și desfășoare întâlnirea în parcul din apropiere. La scurt timp și-au făcut apariția în zonă gardieni publici, care au legitimat persoanele prezente, au anunțat că vor da amenzi și au încercat să oprească întâlnirea.

Primarul Solomon îl amenință pe Mircea Dinescu

Pe 8 noiembrie 2009, în timpul unui miting electoral din Craiova al candidatului la președinție Traian Băsescu, primarul Antonie Solomon (PD-L) a lansat o amenințare împotriva publicistului Mircea Dinescu, invitat permanent la emisiunea „Tănase și Dinescu”, găzduită de Realitatea TV.

Solomon a declarat pe scenă, în fața a patru mii de persoane: „Mircea Dinescu trebuie să înțeleagă că dacă vrea să rămână în Oltenia, trebuie să aibă un alt comportament”.

Dreptul la întruniri publice, îngrădit în Craiova

Prin două dispoziții¹¹ din septembrie 2009, același primar a stabilit ca locuri „unice și obligatorii de desfășurare a manifestărilor publice” velodromul din Parcul „Nicolae Romanescu”, esplanada Parcului „Lunca Jiului”, platoul Teatrului Național „Marin Sorescu” și curtea interioară a sediului Primăriei municipiului Craiova.

La data redactării prezentului raport, primarul Antonie Solomon se află în arest preventiv, fiind cercetat pentru luare de mită în formă continuă, fals intelectual și uz de fals. La începutul lui martie 2010, atunci când Solomon a fost arestat, sute de angajați ai Primăriei au ieșit în stradă să-și declare sprijinul pentru primar. Manifestarea acestora a încălcat tocmai cele două dispoziții ale primarului.

⁹ „Dan Octavian a tăiat un concert la Oradea”, Raluca Avram, Bihoreanul, 2 iunie 2009.

¹⁰ „Interzicerea unei conferințe publice la Onești s-a lasat cu scandal”, George Martin, Onestiul.ro, 4 august 2009.

¹¹ Dispoziția nr. 24763/21.09.2009 și Dispoziția nr. 24925/25.09.2009.

Expoziție de fotografie blocată de Primăria București

La 29 octombrie 2009, Direcția de Dezvoltare Turism din cadrul Primăriei Capitalei, a dat aviz negativ și a interzis organizarea unei expoziții fotografice despre distrugerile Bucureștiului Vechi, în Pasajul Universității.

Inițiativa expoziției a venit din partea Observatorului Urban al Uniunii Arhitecților, care a adunat fotografii sub sloganul „București: haos și dezvoltare”, în cadrul unei campanii de stopare a distrugerii Bucureștiului Vechi. Direcția de Dezvoltare și Turism a Primăriei Capitalei a considerat că „această manifestare crează o imagine negativă asupra Capitalei”¹². Expoziția a fost mutată de către organizatori în stația de metrou Piața Universității, cu acordul Metrorex.

Jurnaliștii de la moguli nu au loc în avionul prezidențial

În iulie 2009, jurnaliștii de la posturile de televiziune Realitatea TV, Antena 1 și Antena 3 nu au mai fost incluși în grupul de presă care însoțește delegația oficială a președintelui României, Traian Băsescu, în Cehia. Motivul oficial a fost că nu mai există locuri în aeronava prezidențială. Cu câteva ore înainte, președintele Băsescu acuzase cele trei televiziuni că au făcut înțelegeri murdare cu unii politicieni pe bani publici. Criteriile de selecție a jurnaliștilor care au primit locuri în aeronava prezidențială nu au fost făcute publice. Redacțiile nu plătesc locurile din avion, contravaloarea deplasării fiind suportată de către Administrația Prezidențială.

Televiziunile Intact - din nou subiect al unui protocol politic

În martie 2009, cu ocazia unor negocieri politice între Partidul Conservator (PC) și Partidul Social Democrat (PSD), secretarul general al PC, Codruț Șereș a declarat că partidul său nu a primit 5% din posturile alocate prin participarea la guvernare, conform algoritmului negociat în protocolul de colaborare al alianței PSD - PC.

Cu ocazia declarațiilor politice pe această temă a reieșit că în schimbul celor 5% din funcțiile obținute prin participarea la guvernare a PC alături de PSD, social democrații primeau dreptul de a fi „mediatizați” în trustul de presă patronat de familia Voiculescu, trustul Intact.

CNA a sancționat parodierea „Luceafărului”

CNA a sancționat Radio ZU și Radio 21, pe 20 ianuarie, cu câte 5.000 de lei, pentru difuzarea unor parodii obscene după poemele lui Mihai Eminescu¹³, în cadrul emisiunilor „Morning ZU” și „Fabrica dementă”. Consiliul a decis că parodiile cu text vulgar luate în discuție încalcă prevederile din Codul de reglementare a conținutului audiovizual. „Consiliul Național al Audiovizualului a sancționat postul RADIO ZU cu o amendă în cuantum de 5.000 lei, întrucât în emisiunile «Morning ZU» transmise în zilele de 12 și 15 ianuarie 2009, a difuzat, la o oră accesibilă tuturor categoriilor de public, o farsă în cadrul căreia a fost utilizat un limbaj licențios, cu evidente

conotații sexuale, de natură a afecta minorii”¹⁴, potrivit deciziei CNA de sancționare a Radio ZU. „Consiliul Național al Audiovizualului a sancționat postul RADIO 21 cu o amendă în cuantum de 5.000 lei, întrucât, în emisiunea matinală «Fabrica Dementă», difuzată în ziua de 15 ianuarie 2009, zi de comemorare a poetului Mihai Eminescu, realizatorii au prezentat o formă parodiată a poemului «Luceafărul», cu un conținut vulgar, fapt ce contravine legislației audiovizuale care impune în sarcina radiodifuzorilor obligația de a difuza programele cu respectarea principiului interesului superior al copilului. De asemenea, prezentarea variantei licențioase a «Luceafărului» eminescian nu numai că nu a fost o formă de reflectare a diversității culturale, în respectul identității naționale, dar a constituit, în fapt, o „depreciere a valorilor culturale”¹⁵, a menționat CNA în decizia de sancționare a Radio 21.

CNA a interzis „decapitarea” din reclama de la pufuleți

CNA a decis, pe 25 iunie, să interzică difuzarea reclamei la pufuleții „Gusto” înainte de orele 23:00, pe motiv că ar încălca prevederile audiovizuale privind protecția minorilor. CNA a analizat reclama, după ce a primit mai multe reclamații cu privire la conținutul acesteia, și a ajuns la concluzia că un tânăr decapitat care mănâncă optimist pufuleți nu este o imagine recomandată minorilor, întrucât „promovează un produs prin folosirea unor elemente șocante, care pot afecta dezvoltarea mentală și psihică a copiilor”¹⁶. Dan Grigore, membru CNA, a declarat pentru Hotnews că „dacă s-a intenționat un pamflet, asta nu e un pamflet. Dacă s-a încercat o parodie, este o parodie extrem de nereușită. După mine, acest spot este de un prost gust desăvârșit”¹⁷.

3.2. PRESIUNILE PRIN PUBLICITATE

În decursul anului 2009 au fost scoase la lumină mai multe cazuri în care instituții publice au încheiat contracte de publicitate cu companii media, de multe ori cumpărând direct sau prin intermediari știri favorabile despre activitatea respectivei instituții și mai ales despre activitatea politicianului aflat la cârma ei. Unele cazuri au ajuns pe masa DNA sau au fost investigate de comisii de specialitate din Parlament.

Din cauza restricțiilor bugetare, premierul Emil Boc a adoptat un Memorandum în ședința de guvern din 17 februarie 2010¹⁸, prin care se interzice încheierea de contracte de publicitate și promovare în cursul anului 2010, lăsând totuși o porțiță pentru „situații excepționale”, termen nedefinit. Memorandumul a fost trimis ca notificare în teritoriu de către Autoritatea Națională pentru Reglementarea și Monitorizarea Achizițiilor Publice (ANRMAP). „Executivul a decis anularea tuturor procedurilor de atribuire aflate în derulare (...) ce au ca obiect publicitatea și / sau promovarea”. În plus, Guvernul cere ca inițierea oricărui contract

¹⁴ Decizia CNA nr. 35 din 20.01.2009.

¹⁵ Decizia CNA nr. 36 din 20.01.2009.

¹⁶ Decizia CNA nr. 709 din 25.06.2009.

¹⁷ CNA: Tânărul decapitat din reclama Gusto, doar după ora 23.00, Attila Biro, Hotnews, 30 iulie 2009.

¹⁸ Memorandumul Guvernului nr. 398 din 2010 și notificarea Autorității Naționale pentru reglementarea și monitorizarea achizițiilor publice - www.anrmap.ro.

¹² „Inventarul stricăciunilor Bucureștiului, în stația de metrou Universității”, Catiușa Ivanov, Hotnews.ro, 4 noiembrie 2009.

¹³ Comunicat de presă din partea CNA, 20 ianuarie 2009.

de promovare, finanțat din fonduri structurale, să solicite obligatoriu „acordul prealabil al Primului Ministru” (vezi și secțiunea despre legislația achizițiilor publice, din capitolul „Legislație”).

Radu Mazăre

Între 2007 și 2009, Primăria Constanța a plătit aproape două milioane de Euro, pe parcursul a șapte contracte pentru reclamă, unor firme locale de media deținute de asociații ai primarului.

La sfârșitul lunii iulie 2009, HotNews a publicat o anchetă¹⁹ prin care dezvăluia că anul trecut primarul Constanței, Radu Mazăre (PSD), a semnat două contracte de servicii de publicitate în valoare de peste 800.000 de Euro pentru ca o televiziune locală să difuzeze materiale și știri de presă despre activitatea Primăriei și pentru a menține o imagine instituțională pozitivă. Societatea câștigătoare, Soti Cable Neptun, deține televiziunea locală Neptun TV și este în proprietatea oamenilor de afaceri Sorin Strutinski și Mihail Cârciog, parteneri de afaceri ai primarului în altă firmă de presă, Conpress Group.

Mazăre a fost până în 2003 acționar direct la Soti Cable Neptun. Firma a mai primit contracte similare de la Primăria Cernavodă (PSD) în valoare de 15.000 de euro și de la Consiliul Județean Constanța (PSD) în valoare de 1.000 de Euro. Acționarul Soti, Sorin Strutinski, a declarat că din contractul primit de la Primăria Constanța sunt plătite și Pro TV, Antena 3 și Realitatea TV. Contractele publicate integral de Hotnews²⁰ dezvăluie grila de prețuri pentru un minut de reportaj difuzat la Neptun TV și la stațiile locale ale Pro TV, Antena 1 și Realitatea TV. Este vorba de prețuri cuprinse între 150 și 1.000 de Euro pe minut, în funcție de oră și post tv. Cele mai mari tarife le-a practicat beneficiarul direct al contractului, Neptun TV. Conform contractului²¹, instituțiile media se obligă să difuzeze materiale jurnalistice, inclusiv știri, care să promoveze imaginea pozitivă a Primăriei.

Inspectorii ANI și procurorii DNA s-au autosesizat din presă și au declanșat investigații privind contractele menționate. În octombrie anul trecut, ANRMAP a amendat Primăria Constanța cu 45.000 de RON pentru „încălcarea legislației achizițiilor publice în cazul contractelor de publicitate”²².

Ancheta ulterioară a HotNews²³ a scos la iveală faptul că, în ultimii doi ani, primarul Mazăre a achiziționat cu alți aproape 1 milion de euro din bani publici sute de știri și emisiuni de la aceeași parteneri de afaceri. Cinci alte contracte au fost semnate între Primărie și societatea Telegraf Advertising, altă firmă a acelorași patroni. Telegraf Advertising este fosta societate Conpress Construct, unde Radu Mazăre împreună cu președintele Consiliului Județean, Nicușor Constantinescu, au fost asociați, dar s-au retras în 2002.

¹⁹ „Cum a plătit Radu Mazăre 800 de mii de euro din bani publici către televiziunea partenerilor de afaceri ca să cumpere știri și imagine pozitivă pentru Primăria Constanța”, Attilo Biro, HotNews.ro, 30 iulie 2009.

²⁰ „Radu Mazăre plătește 1.000 euro pe minut pentru știri, emisiuni și reportaje pozitive despre primăria Constanța. Viteza de reacție cerută postului TV: maxim o oră”, Attilo Biro, HotNews.ro, 11 noiembrie 2009.

²¹ Contract publicat de Attila Biro, articolul citat, Hotnews, 11 noiembrie 2009.

²² Raport de Control A.N.R.M.A.P.

²³ „Cinci contracte de publicitate acordate de Primăria Constanța unor parteneri de afaceri ai lui Radu Mazăre. Știri live și emisiuni pozitive de 1,8 milioane de euro”, Attilo Biro, HotNews, 13 august 2009.

Ziua de Constanța, hărțuită de primarul Mazăre

Pe 6 aprilie 2009, ziarul „Ziua de Constanța” a fost cenzurat prin blocarea difuzării în rețeaua Conpress Group Srl, unde, printre acționari, se află primarul Constanței Radu Mazăre, președinte al PSD local și președintele Consiliului Județean, Nicușor Constantinescu, vice-președinte al PSD local. Actul de cenzură se petrece în condițiile în care în ziarul „Ziua de Constanța” au fost publicate o serie de articole critice la adresa primarului și liderului PSD, Radu Mazăre. Primarul era acuzat de către ziariști că a manipulat magistrați din Constanța pentru a obține în 2008 o condamnare împotriva unei ziariste locale care a îndrăznit să-l critice - Feri Predescu.

La numai câteva luni distanță, la sfârșitul lunii iulie 2009, președintele Consiliului Județean Constanța, Nicușor Constantinescu, a semnat o adresă²⁴ a organizației județene Constanța a PSD prin care se luau măsuri împotriva ziarului „Ziua de Constanța”. Astfel, comitetul executiv al consiliului organizației județene a PSD Constanța a discutat despre o așa-numită „campanie de denigrare” a ziarului local față de PSD. Printre măsurile luate și comunicate tuturor reprezentanților PSD cu funcții de conducere în administrația publică locală se numără „interzicerea oricărui ales local pe listele PSD să încheie contracte de publicitate cu ziarul Ziua de Constanța”, „rezilierea a orice contract de publicitate sau de promovare a imaginii Consiliilor Locale” și se specifică că cei care se abat de la respectiva hotărâre vor fi sancționați „conform prevederilor statutului PSD”²⁵.

În lunile în care s-au petrecut faptele de mai sus, PSD făcea parte din coaliția de guvernare împreună cu PD-L. Radu Mazăre recidivează în situații de acest gen. În anii în care PSD a fost la guvernare, victime media ale abuzurilor, cenzurii și intimidării lui Radu Mazăre și a partenerilor săi de afaceri și colegi de partid au fost Evenimentul Zilei, Academia Cașavencu și ediția de Constanța a Jurnalului Național.

Monica Iacob-Ridzi

În decursul unui foarte scurt mandat în fruntea Ministerului Tineretului și Sportului (MTS), Monica Iacob Ridzi a cheltuit sute de mii de euro din bani publici pentru cumpărarea de știri promoționale, ca parte a unui contract de organizare a unor evenimente publice.

În cele șapte luni cât a fost ministru, Iacob-Ridzi a declanșat un scandal uriaș prin cheltuielile de promovare care au inclus cumpărarea de știri. Primele informații au fost publicate de către Gazeta Sporturilor (GSP), care a arătat că două firme de apartament²⁶ au primit 730.000 de euro pentru organizarea unor evenimente publice cu ocazia 2 Mai - Ziua Tineretului. GSP a arătat că, din această sumă, 270.000 de euro au fost cheltuiți pe servicii media la supra-preț. Au fost difuzate cel puțin 600 de știri despre evenimentele legate de Ziua Tineretului, iar jumătate o includ pe Iacob-Ridzi. Din știrile video, 76,40% erau cu fostul ministru și 20% cu fata președintelui, Elena Băsescu. Consiliul Național al

²⁴ Adresa cu nr. 214/31.07.2009.

²⁵ „Nicușor Constantinescu cenzurează Ziua de Constanța”, Manuela Moldoveanu, Ziua de Constanța, 17 august 2009.

²⁶ „Bani pentru imaginea Ridzi+EBA viaVoiculescu”, Mirela Neag, Marius Mărgărit, Cristi Scutariu, Cătălin Tolontan, Gazeta Sporturilor, 13 iulie 2009.

Audiovizualului (CNA) a considerat că toate clipurile care au promovat-o pe Iacob-Ridzi în campania plătită din bani publici au fost de fapt clipuri de promovare electorală²⁷.

Pe 14 iulie, Iacob-Ridzi a demisionat din postul de ministru, iar la sfârșitul lunii DNA a declanșat urmărirea penală împotriva fostului ministru și a altor persoane implicate în afacerea 2 Mai. Iacob-Ridzi este în continuare deputat de Hunedoara.

Elena Udrea

Aceleași acuze au fost îndreptate și către ministrul Turismului, Elena Udrea. HotNews a descoperit șapte contracte²⁸ în valoare de 500.000 de euro. Mai mult de jumătate a mers la Realitatea TV, o mare parte din bani fiind destinată emisiunii despre turism „All Inclusive”.

Au existat articole în presă în care televiziunile au fost acuzate că ar fi difuzat știri favorabile Elenei Udrea ca urmare a încheierii acestor contracte de publicitate. Conform unor date de monitorizare prezentate în presă, televiziunea Realitatea, cu care ministerul producea emisiunea despre turism (pe baza unui contract în valoare de aprox. 200 000 de euro, la un cost de aprox. 2000 de euro pe emisiune)²⁹, ar fi difuzat 50 la sută dintre știrile despre Elena Udrea, știri preponderent neutre sau pozitive³⁰.

Mai mult, din discuțiile în spațiul public a reieșit că este o practică a Ministerului Turismului să acopere cheltuielile de deplasare ale jurnaliștilor (transport, cazare și chiar și diurnă), atunci când aceștia relatează despre evenimente organizate de minister în afara țării. Conform Ministerului Turismului, între 2001 și 2009 s-au deplasat pe bani publici aproape 300 de ziarști și s-au cheltuit aproximativ 250.000 de euro³¹.

După mecanisme similare s-au desfășurat în spațiul public scandaluri care au atins Eximbank, Ministerul Agriculturii, ministrul Mediului Nicolae Nemirschi, Ministerul Educației și Cercetării etc.

²⁷ Decizia CNA nr. 700 din 23.06.2009, contestată de Realitatea Media și re-confirmată prin Decizia CNA nr. 762 din 23.07.2009.

²⁸ „Udrea a dat la Realitatea lui Vantu 260.000 de euro pentru publicitate, la Antenele lui Voiculescu doar 39.000 de euro”, Attila Biro, HotNews, 22 iulie 2009.

²⁹ „(...) Ministerul Turismului a încheiat un contract de co-producție a emisiunii Realitatea All Inclusive, ce are ca obiect realizarea a 98 de emisiuni în care sunt prezentate destinații din România importante prin potențialul turistic natural și antropic. Emisiunile au durată de 10 minute fiecare și sunt difuzate de două ori pe zi, în timpul săptămânii, și în reluare, la sfârșit de săptămână, în intervalul 18.05-30.09.2009. Contractul a fost încheiat cu SC Realitatea Media SA, având o valoare de 832.167 lei, inclusiv TVA” în „Udrea a dat la Realitatea lui Vantu 260.000 de euro pentru publicitate, la Antenele lui Voiculescu doar 39.000 de euro”, HotNews.ro, 22.07.2009.

³⁰ „În perioada 9 ianuarie-19 iulie, acțiunile Elenei Udrea au fost prezentate asiduu de posturile de televiziune, potrivit unei analize realizate de Jurnalul Național, în urma consultării scripturilor furnizate de o agenție de monitorizare a presei. Realitatea TV a prezentat 109 știri unice în care apare numele ministrului Elena Udrea, din care 44 au fost pozitive, 62 neutre și doar trei negative. Antena 1 a difuzat 34 de știri, din care patru pozitive, opt negative și 22 neutre, TVR1 - 32 de știri, reprezentând 15%, din care șase pozitive, nouă negative și 17 neutre”, în articolul „COMISIE PENTRU JAFUL DE LA TURISIM - Udrea cumpără știri politice”, Jurnalul Național, 23.07.2009.

³¹ Vezi Comunicat de Presă - „Referitor la deplasările jurnaliștilor la evenimentele de promovare a turismului românesc în perioada 2001-2009”, Ministerul Turismului, Biroul de Presă, 22 iulie 2009.

Pressing la GSP

Pe 1 octombrie 2009, ziaristului sportiv Decebal Rădulescu i-a fost reziliat contractul de invitat permanent al emisiunii Contraatac de pe GSP TV. Gazda emisiunii, Costin Ștucan, a demisionat în semn de protest. Ambii au acuzat presiuni directe și indirecte venite din partea lui Dumitru Dragomir, șefului Ligii Profesioniste de Fotbal (LPF) și o înțelegere comercială între Dragomir și directoarea economică a postului, Sabina Petre.

Conducerea postului a negat existența unor presiuni și a declarat că rezilierea contractului cu Rădulescu are la bază abateri disciplinare. Cei doi ziarști au arătat, însă, că între Sabina Petre și Dumitru Dragomir a existat o întâlnire urmată la numai două ore de rezilierea contractului lui Rădulescu. Mai mult, cei doi ziarști au reclamat presiuni verbale constante pentru a înceta critica împotriva lui Dumitru Dragomir și a lui Mircea Sandu, președintele Federației Române de Fotbal (FRF) și pentru a refuza accesul în emisiune unuia din criticii celor doi, Constantin Iacov.

Sabina Petre a susținut că Rădulescu și Ștucan fuseseră amendați pentru abateri disciplinare cu 30%, respectiv 10% din salariu. Rădulescu și Ștucan au afirmat că nu au luat cunoștință despre această măsură, iar la plecarea din televiziune au fost asigurați că respectivele amenzi vor fi retrase. Cei doi au susținut în presă că unealta de presiune folosită de președintele LPF a fost negocierea transmisiunilor meciurilor de fotbal din Liga 1. Atât Petre cât și Dragomir au negat acest lucru.

3.3. PACTUL CU CANDIDAȚII LA PREȘEDINȚIE

În timpul campaniei electorale, la inițiativa Convenției Organizațiilor de Media, nouă dintre candidații la Președinție au semnat un Pact pentru garantarea libertății de exprimare și creșterea responsabilității presei³². Candidații, inclusiv Traian Băsescu, s-au angajat să respecte următoarele principii în sprijinul libertății presei:

- consolidarea aplicării legii accesului la informațiile de interes public, inclusiv prin garantarea și facilitarea accesului jurnaliștilor și a publicului la datele de la Registrul Comerțului;

- asigurarea transparenței în aplicarea legii achizițiilor publice, în principal a achiziției de publicitate și produse mass media din bani publici; modificarea legii serviciilor publice de radio și televiziune, în sensul asigurării independenței politice a celor două instituții și a garantării funcționării lor în interes public;

- transpunerea în act normativ a prevederii constituționale privind transparența surselor de finanțare a companiilor de media, inclusiv prin transparența structurilor de proprietate;

- consolidarea legislației pentru prevenirea concentrării excesive a proprietății în mass-media, inclusiv prin măsuri împotriva proprietății încrucișate, pentru a preveni înțelegerile de tip cartel sau abuzul de poziție dominantă;

- sprijinirea industriei de media prin politici fiscale adecvate pentru garantarea independenței financiare a instituțiilor de media, așa cum se aplică în majoritatea statelor din Uniunea Europeană;

³² „Pactul pentru Garantarea Libertății de Exprimare”, ActiveWatch.ro, 18 noiembrie 2009.

-eliminarea pedepselor penale pentru delictele de presă;

-semnarea, ca Președinte, a Cartei Europene pentru Libertatea Presei³³.

Concluzii:

- Imaginea presei a fost afectată de relațiile financiare neclare cu politicieni și cu autoritățile statului.
- Autoritățile locale încearcă să îngreșească libertatea întrunirilor, desemnând locuri speciale de desfășurare și intervenind abuziv prin forțele de ordine. Mai mult, acestea nu respectă propriile decizii în acest sens.
- Autoritățile locale și centrale cenzurează arbitrar evenimente și informații, bazându-se pe judecăți de valoare.
- Autoritățile cheltuie bani publici pentru a-și promova imaginea în rândul contribuabililor. Mai mult, atribuie contractele de publicitate preferențial instituțiilor media care aparțin unor apropiați sau care îi prezintă favorabil în spațiul editorial. Dacă o publicație devine „obraznică”, e sancționată cu rezilierea contractului. Pentru a supraviețui în criză, multe instituții media acceptă acest târg.
- Distribuția publicațiilor tipărite rămâne un segment vulnerabil actelor de cenzură.

Recomandări pentru politicieni, autorități și medii de afaceri:

- Libertatea de exprimare și libertatea presei sunt vitale pentru o societate democratică.
- Politicienii și autoritățile au obligația să nu comită acte care limitează libertatea de expresie. Ei trebuie să o susțină și să o protejeze, să respecte diversitatea exprimării în toate formele sale.
- Cenzura este strict interzisă. Trebuie să existe garanții că jurnalismul este liber de persecuții, represalii și interferențe politice.

- Protecția surselor jurnalistice trebuie strict respectată. Orice percheziții ale redacțiilor, supravegherea acestora sau interceptarea comunicațiilor, cu scopul de a identifica sursele de informare sau de a viola secretul profesional, sunt inacceptabile³⁴.
- Companiile private trebuie să respecte independența editorială a presei. Ele nu trebuie să facă presiuni pentru a amesteca publicitatea cu conținutul editorial.
- Lăsați presa să-și facă treaba și să se dezvolte, pentru că aveți nevoie de un canal profesionist și de încredere pentru a vă transmite mesajele.

Recomandări pentru jurnaliști:

- Luați poziții ferme împotriva derapajelor și a tentativelor de presiune. Este interesul și obligația jurnaliștilor să facă publice cazurile de presiuni îndreptate împotriva presei.
- Sesizați organizațiile de media atunci când sunteți victima unor presiuni.
- Nu uitați că patronul nu deține și conștiința jurnalistului.
- Contestați deciziile CNA, atunci când vi se par subiective.
- Publicitatea mascată decredibilizează presa în ansamblu.

Recomandări pentru patronii mass-media:

- Investițiile de zeci de milioane de euro nu au reușit să manipuleze și să se impună în campaniile electorale. Nu mai investiți în acest fel de presă, pentru că nu faceți decât să pierdeți bani și să distrugeți o afacere media.

³³ „19 țări au semnat Carta europeană a libertății presei”, de B.M., HotNews.ro, 28 mai 2009.

³⁴ Extras din Carta Europeană a Libertății Presei - www.pressfreedom.eu.

4. Accesul la informațiile de interes public

Accesul real la informațiile de interes public continuă să fie o problemă majoră în România. Legislația în vigoare nu este pusă în practică în mod constant, eficient și unitar. Atitudinea-reflex a funcționarilor este de a trata ca secrete informațiile care se referă la modul de administrare a banului și a bunului public. Metodele de restricționare includ întârzieri sau ignorări ale solicitărilor ori costuri exagerate. Pe de altă parte, cetățenii, jurnaliștii și organizațiile non-guvernamentale nu-și cunosc drepturile legale, sau cei care le cunosc nu le exercită, tocmai din cauza descurajării constante din partea funcționarilor publici.

În trei studii diferite publicate în decursul anului 2009¹, Institutul pentru Politici Publice (IPP) arată că „doar 40% din cetățenii României au auzit de existența legii privind liberul acces la informații de interes public” și doar 20% au folosit vreodată prevederile acestei legi. IPP mai arată că primăriile „nu au informațiile organizate astfel încât să le dea prompt publicității”. Mai mult, informațiile care ar trebui afișate online nu se regăsesc pe paginile de internet și „este în continuare extrem de dificil și costisitor să intri în posesia datelor publice despre serviciile locale”². Externalizarea serviciilor publice către entități private afectează grav accesul la informații deoarece primăriile nu mai urmăresc realizarea acestor servicii³. Unele primării ignoră pur și simplu cererile și chiar și acțiunile în instanță și hotărârile judecătorești: „nici legea, nici respectul pentru cetățean pare să nu conteze pentru unele primării, cum este cazul celei de la sectorul 5 București”⁴.

O tendință generală este scăderea numărului de procese pentru refuzul de a oferi acces la informații, dar, în același timp, a crescut numărul de procese pentru nerespectarea termenelor de răspuns și pentru răspunsuri incomplete⁵.

„Deși legea privind liberul acces la informațiile de interes public prevede un tratament distinct pentru reprezentanții presei (care ar trebui să primească informațiile solicitate imediat sau în cel mult 24 de ore⁶), (...) experiențe ale IPP de colaborare cu jurnaliști au relevat faptul că majoritatea nu folosesc acest instrument pentru că prevederile legale în cauză nu sunt aplicate corespunzător. IPP a observat, prin cercetare la nivel național, că primăriile nu mai țin cont de termenul de 10 zile obligatoriu pentru a comunica dacă și când vor răspunde solicitărilor, ci se prevalează direct de termenul de 30 de zile pentru un răspuns complet.

Mogoș vs. Regii Autonome

În ianuarie 2007, jurnalistul de investigație Adrian Mogoș a făcut o cerere, în baza Legii privind liberul acces la informații de interes public, către toate regiile autonome și societățile comerciale care operau tramvaie și troleibuze, solicitând date concrete legate de achiziția de energie

electrică. Toate au furnizat informațiile solicitate, cu excepția a trei regii: R.A. de Transport public Iași, R.A. de Transport public Brașov și S.C. Trolebul S.A. Dumbrava Roșie din Piatra Neamț. Refuzul a fost explicit, iar motivul invocat a fost că divulgarea costurilor ar aduce prejudicii firmelor cu care au încheiat contracte comerciale. Pe data de 25 ianuarie 2007, jurnalistul a acționat aceste regii în instanță, la Tribunalul București.

După acționarea în instanță, pe parcursul procesului, regia din Piatra Neamț a furnizat datele solicitate.

Pe parcursul a aproape trei ani, procesul a cunoscut diferite faze și instanțe. Jurnalistul nu a avut un avocat și a comunicat singur cu instanțele. La 3 noiembrie 2009 s-a dat o sentință definitivă - Curtea de Apel Timișoara a respins recursul intentat de jurnalist, pe motive procedurale.

Regulamentul de acreditare al Camerei Deputaților

Pe 20 august 2009, ziarista independentă Emilia Șercan a solicitat Camerei Deputaților acreditarea ca ziarist freelance, în timpul documentării pentru un film-anchetă legat de averile parlamentarilor⁷. Camera Deputaților i-a răspuns că „regulamentul de funcționare nu prevede acreditarea de jurnaliști freelanceri”. Răspunsul oficial preciza că un nou regulament va fi dezbătut într-o ședință a Biroului Permanent din septembrie. Stenograma discuției⁸ din septembrie arată teama politicianilor cu funcții de conducere în Camera Deputaților de jurnaliștii independenți. Atât președintele Camerei, Roberta Anastase, cât și vicepreședintele, Adrian Năstase, se tem că „sute de mii” de persoane vor invada Camera Deputaților, sub acoperirea de jurnalist independent. De asemenea, parlamentarii vor să întrețină relații cu instituții de presă și nu cu ziariști independenți.

La începutul anului 2010, în urma unei scrisori deschise a câtorva organizații de media⁹, a fost declanșat un proces de consultare pe această temă. Un argument adus în discuție a fost acela că presa este un domeniu dinamic și că atât Parlamentul European cât și Casa Albă acreditează ziariști independenți/ bloggeri de câțiva ani deja¹⁰. S-au adus o serie de amendamente Regulamentului, astfel încât să fie permisă și acreditarea freelancerilor la Camera Deputaților. Totuși, sistemul de acreditare rămâne unul extrem de birocratic, freelancerii trebuind să prezinte trei recomandări din partea a 3 jurnaliști care sunt membri ai unor organizații (asociații) profesionale de media din România, o mapă profesională care să includă minimum 6 materiale difuzate sau publicate de o instituție media în ultimele 12 luni din momentul depunerii cererii de acreditare și o declarație în care să precizeze care este Codul deontologic la care subscrie, pe care să îl anexeze într-o copie conformă cu originalul. Noul regulament a fost adoptat în martie 2010.

Registrul Comerțului

Registrul Comerțului a fost încă o dată obiectul unor dispute și tentative de control politic. La 3 noiembrie 2009, Camera Deputaților a aprobat o propunere legislativă pentru

¹ „O administrație publică performantă înseamnă servicii de calitate pentru cetățeni”, IPP, Iulie 2009.

Informația de interes public, un drept nu o favoare, site IPP, octombrie 2009. „Transparența procesului de achiziții publice în administrația locală din România: provocări, obstacole, lecții învățate”, IPP, Aprilie 2009.

² Ibidem.

³ „O administrație publică performantă înseamnă servicii de calitate pentru cetățeni”, site IPP, Iulie 2009.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Conform art. 8, alin. (5) din Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public.

⁷ „Filmul meu. Primul”, Emilia Șercan, emiliasercan.blogspot.com, 17 noiembrie 2009.

⁸ Stenograma ședinței Biroului Permanent al Camerei Deputaților din ziua de miercuri, cdep.ro, 9 Septembrie 2009.

⁹ „Acreditarea la Camera Deputaților pentru jurnaliștii liber profesioniști - Scrisoare deschisă”, www.activewatch.ro, 3 februarie 2010.

¹⁰ „White House Approves Pass for Blogger”, Katherine Q. Seelye, New York Times, 7 martie 2005.

modificarea și completarea Legii Camerelor de Comerț din România și a legii privind registrul comerțului, prin care Oficiul Național al Registrului Comerțului trecea de la Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești în administrația Camerelor de Comerț. Această decizie se înscrie într-un lung șir de tentative de control asupra informațiilor despre structura și istoricul acționariatului societăților comerciale din România. Proiectul de lege fusese anterior respins de Comisia juridică de numiri, imunități și validări, primise aviz negativ din partea Comisiei economice și fusese respins de Senat la 13 octombrie.

Societatea civilă a reacționat¹¹, cerând Avocatului Poporului atacarea propunerii legislative la Curtea Constituțională și nepromulgarea legii de către Președintele României.

Curtea Constituțională a decis cu majoritate de voturi, la 10 decembrie 2009, că Legea care a trecut prin Camera Deputaților este neconstituțională¹².

De menționat că prin O.U.G. nr. 82/2007 s-a eliminat accesul la informații privind domiciliul și CNP-ul asociațiilor / acționarilor / reprezentanților legali ai societăților comerciale înregistrate în baza de date a Registrului Comerțului.

În 24 din 27 de state membre ale UE, Registrul Comerțului se află în subordinea directă a statului. Date precum domiciliul și codul de identificare a persoanei sunt disponibile în bazele de date europene. Multe din registrele cu informații despre companii sunt disponibile gratuit online.

Concluzii:

- Autoritățile nu sunt pregătite să ofere informații de interes public și au tendința să le ascundă.
- Autoritățile nu sunt informate cu privire la evoluția media și manifestă scepticism în relația cu bloggerii și cu freelancerii.

Recomandări pentru jurnaliști:

- Exercițiți-vă dreptul de a solicita informații de interes public. Dacă autoritățile încalcă legea privind liberul acces la informațiile de interes public, adresați-vă instanțelor și organizațiilor media.

Recomandări pentru autorități:

- Asigurați accesul gratuit și online la informațiile despre companii. Este o măsură de însănătoșire a mediului de afaceri și de protecție a cetățenilor, prin informare corectă.
- Instituțiile statului sau cele aflate sub influența statului nu trebuie să îngreudească libertatea de acces la informații a presei și a jurnaliștilor. Ele au obligația de a sprijini misiunea presei și a jurnaliștilor de a informa¹³.

¹¹ „ONG-uri: Statutul Oficiului Național al Registrului Comerțului trebuie să respecte atât Constituția, cât și dreptul comunitar”, Stiriong.ro, 6 noiembrie 2009.

¹² Vezi Motivarea Curții - DECIZIA Nr.1.636 din 10 decembrie 2009 referitoare la sesizarea de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și completarea Legii camerelor de comerț din România nr.335/2007 și a Legii nr.26/1990 privind registrul comerțului, publicată în Monitorul Oficial la 20 ianuarie 2010 (M.Of. nr 45).

¹³ Extras din Carta Europeană a Libertății Presei - www.pressfreedom.eu.

5. Insulta, calomnia, dreptul la viață privată, interdicția dreptului de a profesa

Bănescu vs. Cristian Oprea

În data de 30 ianuarie, Judecătoria Sectorului 1 a respins, ca neîntemeiată, acțiunea deschisă în instanță de președintele Traian Bănescu jurnalistului Cristian Oprea, de la ziarul Cotidianul, și trustului Realitatea-Cațavencu, după publicarea articolului „Traian Bănescu, decideri pe toată linia de supervizarea trocului PDL-PRM”. Articolul din 5 septembrie 2008 cuprindea o serie de judecăți de valoare defavorabile șefului statului. „În condițiile în care Curtea Europeană acceptă aproape nelimitat formularea unor judecăți de valoare, instanța nu poate reține că afirmațiile din articolul incriminat formulează opinii complet nejustificate. Nu există o democrație adevărată dacă individul este în imposibilitatea de a-și exprima în mod liber ideile și opiniile și de a primi sau a disemina informații. Pentru ca și pe viitor viața într-o societate democratică să poată fi posibilă, trebuie să existe un jurnalism liber, independent, pluralist, responsabil, care să fie protejat fără încetare. În ceea ce privește libertatea presei, este imperativ ca cei care guvernează să înțeleagă și să accepte că puterea nu poate și nu trebuie să dicteze presei tipul de informație care îi convine”¹, a motivat instanța. „Jurnaliștii pot fi iritanți, judecățile lor critice sunt adeseori enervante și pot fi chiar o pacoste, dar au avantajul de a alimenta dezbateri publice autentice, fundamentate pe interacțiunea opiniilor bazate pe informații liber obținute și făcute disponibile publicului”², a mai precizat instanța.

Bănescu vs. Patriciu

În data de 2 decembrie, șeful statului, Traian Bănescu, l-a dat în judecată pe omul de afaceri Dinu Patriciu și firma Best Media „pentru minciună și trucarea unor filmări”, cerând despăgubiri simbolice, în valoare de 1 leu. „Pentru minciună și trucarea unor filmări îl dau în judecată pe Dinu Patriciu și cotidianul Gardianul. Fac acest lucru pentru că au prezentat un film trucat. Înainte de orice, cred că presa care a introdus în circulație un film trucat ar trebui să răspundă în mod elementar la câteva întrebări. În primul rând, dacă înainte de a introduce filmul în circuitul public, acest film a fost verificat la Institutul Național de Expertiză”³, a declarat Traian Bănescu, cu referire la o înregistrare video realizată în campania din 2004 și făcută public în 2009, în care președintele pare că lovește un copil, fapt susținut public și de Dinu Patriciu. Pe data de 3 noiembrie, la o zi după ce a fost acționat în judecată de către Președinte, omul de afaceri Dinu Patriciu l-a dat, la rândul său, în judecată pe acesta, pentru calomnie - lezat de folosirea apelativelor de „mincinos” și de „om care truchiază casetele”, la adresa sa. „Probabil că domnia sa dorește un câștig moral, nu cred că îl va avea pentru că este adevărat ceea ce am văzut eu”⁴, a declarat Dinu Patriciu, cu privire la șeful statului.

¹ „Instanța: Guvernării nu trebuie să dicteze presei informația ce le convine”, Mediafax.ro, 26 februarie 2009.

² Ibidem.

³ „Bănescu vrea să dea în judecată cotidianul Gardianul și pe Dinu Patriciu”, Mediafax.ro, 28 noiembrie 2009.

⁴ „Patriciu l-a dat în judecată pe Bănescu și a cerut despăgubiri de un euro”, R.M., HotNews, 3 decembrie 2009.

Sorin Ovidiu Vîntu vs. Bănescu

Pe 9 iulie 2009, Sorin Ovidiu Vîntu l-a dat în judecată pe Traian Bănescu, la Tribunalul București, secția civilă, pentru afirmațiile defăimătoare făcute de acesta pe postul de televiziune B1 în emisiunea „NAȘUL” difuzată pe 16 iunie 2009, cerând despăgubiri de un milion de euro. Traian Bănescu a afirmat că „(...) domnul Vîntu pe ultima sută de metri a guvernului Tăriceanu a reușit să tragă un tun de vreo 60 de milioane de euro, dar să sperăm că instituțiile statului vor recupera acești bani dintr-o rambursare ilegală de TVA”; „Domnul Vîntu a avut grijă să ducă cei peste 60 de milioane de dolari luați în luna noiembrie dintr-un TVA incorect rambursat, a avut grijă să-i trimită în Cipru, să-i bage în trustul Realitatea - Cațavencu că și așa e aia tribuna în care mi se dau lecții în fiecare zi ... trustul Realitatea - Cațavencu, lecții de morală (...)”.

O a doua cerere de chemare în judecată a lui Traian Bănescu a fost formulată de Sorin Ovidiu Vîntu pe 7 august 2009 și înregistrată tot la Tribunalul București, secția civilă. Aceasta a vizat alte afirmații defăimătoare ale lui Traian Bănescu, făcute emisiunea „Dezbaterea jurnalului de prânz-ediție specială” difuzată pe Radio România Actualități pe 30 iulie 2009.

Traian Bănescu a afirmat că „(...) Mă întreb: prea cinștiți ziarști ai acestui trust (Realitatea Cațavencu n.n.) de ce nu apar zilnic cu poze ale amărăților de la FNI la tribunal, când știu foarte bine că a fost condamnată Vlas, pentru că a umblat cu creionul, dar banii acelor amărăți sunt la Vîntu? (...) din banii celor de la FNI tătucu' Vîntu a avut grijă să ne construiască o televiziune cu care facem politică și noi spunem cine-i bun și cine-i rău în politica românească (...)”; „sunt trusturi cum ar fi Realitatea - Cațavencu sau Antena 1, care, în mod netransparent, sunt hotărâte să influențeze decizia politică. (...) și o să încep cu trustul domnului Vîntu, da? (...)”. Sorin Ovidiu Vîntu a solicitat în instanță despăgubiri în valoare de 1 milion de euro.

Dinu Patriciu primește daune de la SRI

Pe 9 februarie, Curtea de Apel București a hotărât menținerea deciziei instanței inferioare în dosarul în care omul de afaceri Dinu Patriciu a obținut daune de 50.000 de lei, ca urmare a interceptării ilegale⁵ a telefoanelor sale de către Serviciul Român de Informații (SRI). Dinu Patriciu a acționat în instanță SRI în februarie 2006, acuzând instituția de încălcarea dreptului la viață intimă, prin interceptarea telefoanelor sale „cu încălcarea Codului de procedură penală și a Legii siguranței naționale”⁶.

Ridzi vs. Chilian

În septembrie, Monica Iacob Ridzi, fostul ministru al Tineretului și Sporturilor, l-a dat în judecată pentru calomnie pe cântărețul Florin Chilian, în baza articolului 206 din Codul Penal. Decizia ministrului de a-l acționa în instanță pe Chilian venit după ce artistul a interpretat parodia „Go, Ridzi!”, în cadrul unui spectacol-pamflet organizat de Gazeta Sporturilor și de Happy Fish, pentru a marca o săptămână de la deschiderea anchetei în care Monica Iacob

⁵ „Dinu Patriciu a obținut câștig de cauză în procesul intentat SRI”, V.M., HotNews, 9 februarie 2009.

⁶ „Patriciu a câștigat meciul cu SRI”, Evenimentul Zilei, 9 februarie 2009.

Ridzi a fost acuzată de Direcția Națională Anticorupție de abuz în serviciu, fals intelectual și uz de fals⁷.

Andreea Marin și Ștefan Bănică jr. vs. Cancan

Tot în această perioadă, cuplul Andreea Marin și Ștefan Bănică jr. a câștigat recursul împotriva tabloidului Cancan, instanța interzicând ziarului să mai publice imagini cu familia Bănică în cadrul unor activități private. De asemenea, Andreea și Ștefan Bănică jr. au obținut o hotărâre judecătorească menită să oblige tabloidul să scoată de pe site pozele cu ei, din timpul unei vacanțe în Franța, când Andreea Marin Bănică a fost surprinsă de paparazzi la bustul gol⁸. „Prin această decizie s-ar putea naște așadar un precedent monstruos, prin care libertatea presei garantată de Constituție să fie drastic îngrădită. Dacă această soluție alunecoasă va fi confirmată în viitor, atunci orice persoană va putea să limiteze presei publicarea unor fotografii sau, mai grav, a unor date ce ar aduce atingere unor așa-zise «activități private». Practic, la adăpostul acestei sintagme vagi, ziaristilor le-ar putea fi blocat accesul către informații chiar de interes public⁹”, a declarat redactorul șef Cancan, Adrian Artene.

Mihaela Ghiuca

La finele anului 2008, jurnalista Mihaela Ghiuca, de la săptămânalul local „Prima Pagină”, din Valea Jiului, a scris un articol despre un polițist care își plimba amanta cu mașina de serviciu, iar Emil Strama, omul legii, a dat-o în judecată pentru calomnie și insultă. Jurnalista a obținut câștig de cauză, fiind scoasă de sub urmărire penală, dar, cu toate acestea, în data de 2 iunie 2009, Parchetul de pe lângă Judecătoria Petroșani a emis o ordonanță de urgență care o obliga la plata unei amenzi administrative în valoare de 700 de RON. Mihaela Ghiuca a contestat decizia, pe motiv că „aplicarea sancțiunii de natură penală (amenda administrativă) s-a produs în lipsa unei incriminări a faptei reclamate”.

Mihaela Ghiuca a declarat, pentru Agenția de Monitorizare a Presei, că i-a fost acceptată contestația și, prin urmare, s-a dispus anularea amenzii administrative.

Loteria Română vs. Radu Moraru

Loteria Română a pierdut definitiv, pe 3 iulie, procesul intentat lui Radu Moraru, realizatorul emisiunii „Nașul”, de la B1TV, căruia îi cerea plata unor daune de aproape 4 milioane de lei, susținând că ar fi pierdut clienți și bani după o serie de emisiuni difuzate în 2006¹⁰, în care Moraru a lansat acuzații la adresa conducerii companiei și a făcut o serie de dezvăluiri „incomode”¹¹.

Ciutacu vs. „Nașul”

În data de 14 octombrie, jurnalistul Victor Ciutacu, redactor-șef al cotidianului Jurnalul Național și realizatorul emisiunii „Vorbe grele”, de la postul de televiziune Antena2, a acționat în instanță B1TV și pe moderatorul talkshow-ului „Nașul”, Radu Moraru, pentru „afirmațiile mincinoase” proliferate la adresa lui în cadrul acestei emisiuni televizate. „În cadrul emisiunilor din datele de 7 septembrie, 8 septembrie, 10 septembrie, 14 septembrie și 15 septembrie, postul de televiziune B1 TV și pârâțul Radu Moraru, în calitatea sa de realizator al emisiunii «Nașul» - au declanșat, în mod clar, indubitabil o campanie de presă îndreptată împotriva mea, prin prezentarea unor aspecte neadevărate legate de activitatea mea profesională, de natură a-mi știrbi demnitatea, de a mă discredită și de a aduce atingere imaginii mele publice”¹², a precizat Victor Ciutacu în cererea de chemare în judecată. „Onoarea, reputația și demnitatea mea au fost vătămate în mod direct prin emisiunile în speță, prejudiciul de imagine persistând în timp (continuitatea acestuia și imposibilitatea acestuia de limitare în timp) prin echivalență cu memoria celor care au vizionat emisiunile și au luat cunoștință de cele afirmate acolo”¹³, a adăugat Ciutacu.

PROCESE LA CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

În martie, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a dat câștig de cauză jurnalistului Petre Mihai Băcanu și ziarului România Liberă, care au acționat statul român în judecată, după ce tribunalele românești îi obligaseră la plata unor amenzi penale pentru calomnie, după publicarea unor anchete despre un presupus trafic de influență făcut de Nicolae Văcăroiu pentru Sorin Ovidiu Vîntu¹⁴. Materialele, publicate în 2001 și 2002, tratau modul în care senatorul PSD Nicolae Văcăroiu a primit bani de la Banca de Investiții și Dezvoltare a lui Vîntu chiar și după ce acesta dintâi a încetat să mai exercite funcția de președinte al băncii. CEDO a obligat statul român la plata unei despăgubiri de 8.150 de euro către Petre Mihai Băcanu și România Liberă. „Este real că acuzațiile aduse sunt grave cât timp îl acuză pe Nicolae Văcăroiu de corupție, însă Curtea a observat că ele au o bază factuală, având în vedere rolul pe care Văcăroiu l-a jucat în înființarea băncii, materializat prin contractul din 24 mai 1999, precum și vărsarea unor importante sume de bani în contul său, în ciuda faptului că aceasta a afirmat că rupsese toate legăturile cu banca respectivă”¹⁵, s-a precizat în decizia Curții.

Pe 24 noiembrie, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a constatat că instanțele naționale nu au dat motive suficiente și relevante pentru a justifica ingerința în dreptul reclamantului la liberă exprimare, chiar luând în considerare caracterul moderat al amenzii impuse¹⁶. Laurian Ieremeiov,

⁷ „Ridzi îl poartă pe Chilian între calomnie și hărțuire”, Alina Vătăman, Evenimentul Zilei, 7 septembrie 2009.

⁸ „Gândul: Andreea Marin și Ștefan Bănică i-au bătut pe paparazzi care i-au filmat pe plajă”, Mediafax.ro, 4 martie 2009.

⁹ „Familia Marin-Bănică le aplică o lovitură grea paparazzilor români”, Anca Nicolescu, Cotidianul, 3 martie 2009.

¹⁰ „Loteria Română a pierdut procesul cu Nașul”, Silvana Pătrășcanu, Evenimentul Zilei, 6 iulie 2009.

¹¹ „Loteria Română a pierdut procesul în care îi cerea daune lui Radu Moraru”, Mediafax.ro, 6 iulie 2009.

¹² „Victor Ciutacu a dat în judecată B1TV și pe Radu Moraru”, Mediafax.ro, 15 octombrie 2009.

¹³ „Victor Ciutacu l-a dat în judecată pe Radu Moraru”, Antena2.tv, 15 octombrie 2009.

¹⁴ Băcanu și SC R SA contra România, Hotărârea din 3 martie 2009, cererea nr. 4411/04, Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Vezi un rezumat mai pe larg al cazului în baza de date „Jurisprudența internațională” pe www.activewatch.ro - secțiunea FreeEX.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ieremeiov contra României (NR. 1), cererea nr. 75300/01, Hotărârea din

de la publicația Ziua de Vest, din Timișoara, a dat în judecată statul român, după ce a fost condamnat de Tribunalul Timiș, în urma publicării unui articol, la plata unei amenzi penale de 50 de lei, a unor despăgubiri morale de 500 de lei și a sumei de 200 de lei cu titlu de cheltuieli de judecată, printr-o decizie definitivă din 18 mai 2001.

Instanța românească îl condamnase pe Laurian Ieremeiov la sesizarea unui medic, după ce a jurnalistul a publicat un material în care a redat povestea unei angajate a spitalului în care lucra medicul, care îl acuza pe acesta din urmă de hărțuire sexuală. Deși nu menționase numele medicului în articol, Ieremeiov a publicat poza acestuia și a specificat că doctorul nu a putut fi contactat pentru a-și prezenta poziția. Curtea a constatat în primul rând că era vorba despre comportamentul indecent al unui medic față de stagiari din spital, fapt care constituia o dezbatere de interes public și aparținea vieții publice a medicului, date fiind și atribuțiile medicului. Articolul a contribuit la o dezbatere de interes public. Fără a nega caracterul provocator al expresiilor folosite, Curtea a reamintit că libertatea jurnalistică presupune și recurgerea la anumite exagerări sau chiar provocări. De asemenea, Curtea a considerat că publicarea fotografiei unei persoane publice, în contextul unui articol ce relatează fapte aparținând vieții publice a acestuia, nu poate fi considerată ca depășind limitele impuse de Convenție și de jurisprudența pertinentă în materie de libertate de exprimare¹⁷.

De asemenea, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) i-a dat câștig de cauză jurnalistului Laurian Ieremeiov, pe 24 noiembrie, într-un alt proces intentat de acesta statului român pe motiv că a fost sancționat pe nedrept pentru calomnie și insultă¹⁸.

În urma publicării unui articol din 2001 în ziarul Ziua de Vest din Timișoara, în care îl acuza pe noul primar al orașului Buziaș că ar fi colaborat cu Securitatea, Ieremeiov a fost dat în judecată de către primar, iar Tribunalul Timiș l-a sancționat pe jurnalist pentru calomnie și insultă, în aprilie 2001. Astfel, Ieremeiov a fost obligat, în solidar cu societatea ce edita ziarul, la daune morale de 2.000 de lei și la plata cheltuielilor de judecată, în valoare de 500 de lei.

CEDO a calificat decizia Tribunalului Timiș drept o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare și a dispus anularea condamnării penale. Curtea a constatat că afirmațiile făcute priveau viața publică a primarului și constituiau o problemă de interes public, având în vedere în special importanța pentru societate a colaborării cu fosta Securitate. Prin urmare, articolul de presă contribuise la o dezbatere de interes public. Curtea a considerat că afirmațiile celor doi martori în fața primei instanțe constituiau o bază factuală suficientă. Mai mult, Curtea a afirmat că nu poate acorda importanță deciziei tribunalului care stabilise că reclamantul fusese de rea-credință, atâta vreme cât procesul a fost inechitabil, având în vedere, de

asemenea, și stilul dubitativ folosit în articol, precum și prezentarea poziției primarului în același articol.

INTERZICEREA DREPTULUI DE A EXERCITA PROFESIA DE JURNALIST

Unui ziarist judecat în stare de libertate pentru șantaj i s-a interzis în instanță dreptul de a-și exercita profesia și i s-a impus să șteargă materiale de pe blogul său, până la definitivarea procesului.

Pe 2 iunie 2009, jurnalistului Julien Tănasă i s-a organizat un flagrant, în urma căruia a fost reținut în timp ce primea 1000 de euro de la șeful Poliției Gheorghieni. Acesta din urmă sesizase organele de urmărire penală, afirmând că jurnalistul îl șantajează, cerându-i 2.000 de euro pentru a nu publica un material compromițător la adresa sa. Măsura de arest preventiv a fost ulterior menținută de instanță pentru 45 de zile¹⁹.

Parchetul de pe lângă Judecătoria Târgu-Mureș a deschis un dosar penal și i-a trimis în judecată pe jurnalist și pe o altă persoană, pentru șantaj și uz de fals.

Pe 15 iulie 2009, Judecătoria Târgu-Mureș a dispus judecarea lui Julien Tănasă în libertate, dar cu respectarea următoarelor obligații: să nu părăsească localitatea, să nu comunice, direct sau indirect, cu partea vătămată sau cu martorii și să nu exercite profesia de jurnalist²⁰.

Pe de altă parte, jurnalistul susține că nu a fost vorba de șantaj, ci de o tranzacție comercială, și acuză că a fost victima unei înscenări puse la cale de polițiști corupți. „Un așa zis prieten din Poliție, din Harghita, mi-a cerut într-o zi să-i dau o secvență filmată a declarației unui alt polițist, pe care eu îl filmasem când se plânga de abuzurile acestui prieten al meu. La acea dată, dețineam o casă de producție TV și făceam filmări, documentare, emisiuni etc. [...], pe care le vindeam apoi televiziunilor din țară (OTV, Realitatea Tv etc.). M-am înțeles asupra prețului cu prietenul acesta al meu, căci am dreptul să vând oricui orice material pe care casa mea de producție îl face. Și, la negociere, așa-zisul meu prieten din Poliție mi-a trimis un alt polițist. Am negociat cu acesta prețul filmării și, a doua oară când m-am întâlnit cu el ca să perfecționăm tranzacția pur comercială (aveam deja tăiate și chitanțele și factura pentru filmulețul pe care îl vindeam), am fost luat ca din oală de mascați, în plin Mall din Mureș, fiind acuzat de șantaj. În aceea dimineață, nemernicul de polițist cu care negociasem depusese o plângere la Parchet și sumarul unei înregistrări din prima noastră întâlnire, care cică m-ar fi incriminat că-l șantajez”, a declarat Julien Tănasă, pentru Agenția de Monitorizare a Presei.

¹⁹ „Julien Tănasă, săltat de polițiști” de Raluca Maria Creț, Punctul, 9 iunie 2009; „CSM apără reputația unui procuror defăimat pe un blog, Juridice.ro, 5 februarie 2010; „Un jurnalist de anchetă, reținut pentru șantaj”, Ziare.com, 3 iunie 2009.

²⁰ Dosar nr. 7001/320/2009, Judecătoria Târgu-Mureș, Încheierea Ședinței Camerei de Consiliu din data de 15 iulie 2009. Măsura se bazează pe art. 145 alin 1 indice 2 din Codul de Procedură Penală care prevede că “Organul judiciar care a dispus măsura poate impune învinutului sau inculpatului ca pe durata măsurii obligării de a nu părăsi localitatea să respecte una sau mai multe dintre următoarele obligații: (...) c) să nu se apropie de persoana vătămată, membrii familiei acesteia, persoana împreună cu care a comis fapta, martori, experți ori alte persoane, stabilite de organul judiciar, și să nu comunice cu acestea direct sau indirect; (...) e) să nu se afle în locuința persoanei vătămate; f) să nu exercite profesia, meseria sau să nu desfășoare activitatea în exercitarea căreia a săvârșit fapta”.

24 noiembrie 2009, Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Vezi un rezumat mai pe larg al cazului în baza de date „Jurisprudența internațională” pe www.activewatch.ro - secțiunea FreeEx.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ieremeiov contra României (nr. 2), cererea nr. 4637/02, Hotărârea din 24 noiembrie 2009, Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Vezi un rezumat mai pe larg al cazului în baza de date „Jurisprudența internațională” pe www.activewatch.ro - secțiunea FreeEx.

Jurnalismul a mai spus, pentru ActiveWatch, că „este o aberație a legislației penale românești să-i ceri unui om să nu mai profeseze vreme de un an de zile sau doi ani, pe timpul desfășurării unui proces penal, până când acesta nu este condamnat definitiv, pentru că acest om rămâne fără surse de venit și e deja ca și condamnat. Dacă va fi condamnat, da, sunt de acord să i se interzică orice drept, însă nu în timpul procesului penal”.

În septembrie, instanța a fost sesizată asupra faptului că Julien Tănăsă a continuat să scrie pe blogul său (julientanase.blogspot.com) articole care făceau referire la șeful poliției și la unul dintre matori. Drept urmare, pe 24 septembrie, Judecătoria Târgu-Mureș „pune în vedere inculpatului Tănăsă Julien „să șteargă articolele de pe blogul său personal care au legătură cu activitatea jurnalistică până la finalizarea procesului (...)”²¹.

Atât judecătorul Sonia Deaconescu, președintele Tribunalului Mureș, cât și Monica Liana Constantinescu, procuror la Parchetul de pe lângă Judecătoria Târgu Mureș, au înaintat Consiliului Superior al Magistraturii cereri de apărare a reputației profesionale, în urma unor materiale publicate de Julien Tănăsă pe blogul său. Ambele cereri au fost admise de către CSM²².

Referitor la decizia din septembrie, rămân neclare interdicția de a scrie pe blog și chiar și obligația de a șterge ceva de pe blog, în condițiile în care este discutabil dacă această activitate este obligatoriu specifică profesiei de jurnalist, a cărei exercitare a fost, temporar, interzisă. Decizia instanței ar putea să intre în contradicție cu art. 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, atâta timp cât postarea pe blog nu ține de profesia de ziarist, ci de dreptul la liberă exprimare, valabil pentru orice cetățean.

Concluzii:

- Pedepsele penale pentru defăimare se aplică încă jurnaliștilor.
- Statul român a pierdut mai multe procese la CEDO în cazuri care au implicat libertatea de exprimare a jurnaliștilor.
- A existat o decizie a instanțelor de a interzice unui ziar bulevardier publicarea oricărei fotografii despre un cuplu.
- A fost câștigat un proces de încălcare a vieții private prin ascultarea nelegală a telefoanelor de către SRI.
- Unui jurnalist acuzat de șantaj i s-a interzis temporar dreptul de a mai practica profesia.

Recomandări pentru autorități, politicieni și cetățeni:

- Înalții oficiali ai statului ar trebui să se abțină de la a acționa în instanță jurnaliști, având la îndemână alte mijloace pentru a contracara informațiile defăimătoare la adresa lor (de exemplu, discursurile publice, conferințe de presă, etc.).
- Dacă doriți să dați jurnaliștii și instituțiile de presă în judecată, respectați dreptul la libertatea de exprimare și nu folosiți codul penal, ci pe cel civil.

Recomandări pentru jurnaliști:

- Prezentați-vă la instanță și apărați-vă în cazul unui proces. Informați-vă în legătură cu jurisprudența CEDO și folosiți-o în instanță²³.
- Faceți plângere la CEDO atunci când sunteți condamnați la pedepse penale, la plata unor daune disproporționate sau alte pedepse exagerate pentru afectarea reputației unei persoane sau pentru încălcarea dreptului la viață privată.

²¹ Dosar nr. 7001/320/2009, Judecătoria Târgu-Mureș, Ședința Publică din data de 24 septembrie 2009.

²² „CSM apără reputația președintelui Tribunalului Mureș”, Juridice.ro, 8 noiembrie 2009; „CSM apără reputația unui procuror defăimat pe un blog, Juridice.ro, 5 februarie 2010.

²³ „Două resurse utile: Ghidul juridic pentru ziaristi - ediția III” publicat de ActiveWatch - AMP în 2009 și baza de date on-line „Jurisprudența internațională” - www.activewatch.ro.

6. Conflicte de muncă. Contractul Colectiv de Muncă

Pe parcursul anului 2009, un jurnalist român din douăzeci a fost disponibilizat, sub pretextul crizei¹. MediaSind a estimat că în 2009 au fost disponibilizați aproximativ 3 000 de angajați din mass-media (jurnaliști și personal tehnic), iar, în primele luni ale anului, 2010 alți 1 000². Numărul de procese de muncă a crescut în 2009 și 2010, numai MediaSind acordând asistență pentru litigii de muncă pentru zeci de jurnaliști de la Cotidianul, Adevărul Holding, Business Standard, Ziua, Gardianul, Ringier.

Prezentăm mai jos câteva cazuri de litigii ale jurnaliștilor, pentru a ilustra problemele pe care le întâmpina aceștia în exercitarea drepturilor de muncă.

Cristian Botez vs. Adevărul Holding

În luna februarie, reporterul special Cristian Botez a acționat în judecată ziarul Click! (unde lucrase timp de patru luni), pentru hărțuire morală la locul de muncă, cerând plata unor daune în valoare de 1 leu și publicarea hotărârii judecătorești în paginile publicației și în ediția electronică, precum și achitarea, de către părât, a cheltuielilor judecătorești. „Hărțuirea mea morală la locul de muncă a început odată cu angajarea, prin faptul ca mi s-au pus pe masă, pentru a le semna, două contracte cu aceeași firmă, din care cel de muncă, singurul care îmi garantează protecția drepturilor legale, îmi oferea banii cei mai puțini”, a specificat jurnalistul, în acțiunea în justiție depusă la Tribunalul București și publicată pe blogul său³. La angajare, lui Cristian Botez i s-a propus să accepte salariul minim pe economie pe cartea de muncă (850 de lei brut/ 650 de lei net) și un contract de cesiune pe drepturi de autor în valoare de 2.700 de lei brut (2.511 de lei net). La scurt timp, departamentul de Resurse Umane al ziarului Click! i-a solicitat să completeze o „declarație de colaborări externe”, formular în care ar fi trebuit să menționeze dacă lucrează și în altă parte, dacă este acționar sau manager la vreo firmă, ce câștiguri obține din alte eventuale activități și câte ore pe săptămână le dedică. „Mi s-a părut anormal să dau curs acestei solicitări, în primul rând pentru că nu știam la ce fel de colaborări externe se face referire. Apoi, dacă aș fi avut vreun contract de <<colaborare>>, sub orice formă, anterioară semnării contractelor cu cei de la Click!, știam că nu sunt obligat să dau astfel de explicații. Mai mult, legat de cererea de a declara <<cât câștig în altă parte>>, se presupunea că, în eventualitatea existenței vreunui alt contract, există o clauză de confidențialitate în ceea ce privește veniturile câștigate”, a remarcat jurnalistul în litigiul de muncă depus la instanță. Suspicios asupra legitimității acestui formular și nelămurit asupra a ceea ce i se cerea, Botez a retrimis documentul la Resurse Umane și a solicitat precizări, care au întârziat să apară. După alte câteva zile, a găsit pe birou un alt formular, în care i se

cere să-și programeze concediul pe întregul an 2009, în funcție de următoarele criterii:

„Angajații sunt obligați să programeze și să efectueze concediul de odihnă după cum urmează:
a. Două zile pentru perioada sărbătorilor de iarnă (20 decembrie - 5 ianuarie);

b. În perioada *low season*, 1 ianuarie - 17 mai, se va efectua jumătate din concediu;

c. În perioada *high season*, 18 mai - 20 septembrie, se va lua cealaltă jumătate;

d. În perioada 21 septembrie - 1 decembrie se vor acorda concedii doar noilor veniți în companie care trebuie să-și efectueze zilele de concediu la care au dreptul până la sfârșitul anului, dar cu respectarea primului punct;

e. În perioada 1 - 19 decembrie nu se va aproba nici un concediu de odihnă.

Angajatul poate să programeze și să efectueze concediul de odihnă în perioade de maximum 10 zile lucrătoare neîntrerupte. Angajatul nu își poate fracționa concediul de odihnă în perioade mai mici de 3 zile lucrătoare.

Vă mai amintim că zilele de concediu de odihnă neefectuate într-un an calendaristic, nu se reportează pentru anul viitor și nu vor fi remunerate. Fiecare șef de departament a primit o listă cu numărul de zile de concediu de odihnă la care au dreptul angajații din departament și va trebui să completeze tabelul de planificare a concediilor.⁴

Odată ce a constatat că solicitarea este contrară prevederilor legii, jurnalistul Cristian Botez s-a adresat coordonatorului Cristina Marcu, de la Secția de Investigații, care i-a spus că „acestea sunt regulile pentru toți și toată lumea face la fel”. „Dincolo de faptul că solicitarea era formulată contrar prevederilor Codului Muncii, mi s-a părut de neacceptat ca, la o vechime de 24 de ani de muncă și 18, în presă, să fiu tratat în acest fel”, a mai scris Botez în acțiunea intentată în instanță. „Acestea sunt regulile companiei. Cum te programezi acum rămâne bătut în cuie. Nicio zi în minus sau în plus. Am fost și în instanță cu astfel de probleme” - este răspunsul pe care îl primește ulterior de la departamentul de Resurse Umane, care îi refuză jurnalistului programarea concediului propusă de către acesta și neconformă cu „regulile”.

La câteva zile după ce a trimis programarea prin poștă, cu confirmare de primire, ziaristul Cristian Botez a fost chemat la o discuție cu directorul editorial Adrian Halpert și cu directorul trustului Adevărul Holding (de care aparține publicația Click!), Răzvan Cornețeanu. „Cum crezi că poate compania să lucreze cu cineva care trimite astfel de notificări?”, i-a spus acesta din urmă lui Botez, pe care, conform relatărilor jurnalistului, l-a numit „ciudat” și l-a întrebat retoric ce s-ar întâmpla dacă toți angajații ar proceda asemeni lui. „I-am răspuns că nu pot să fiu de acord cu ilegalități în materie de Dreptul Muncii pe spatele meu și că nu pot accepta să fiu ziarist dincolo de ușa firmei, și cârpă în interiorul redacției”, a povestit jurnalistul pe blogul său. În replică, Cornețeanu i-a propus să încheie, de comun acord, colaborarea, dar ziaristul a refuzat - moment în care Cornețeanu a decis să-i desfacă contractul de cesiune de drepturi de autor și să îl oblige, astfel, să lucreze pentru salariul minim pe economie, prevăzut în cartea de muncă.

⁴ Ibidem.

¹ „Companiile media românești taie 1.300 - 1.500 de joburi până la finele anului”, Roxana Ivan, Money.ro, 20 octombrie 2009.

² Declarația lui Cristi Godinac, președintele MediaSind, pentru prezentul raport.

³ „Manifest pentru demnitatea ziariștilor”, Cristian Botez, cristianbotez.wordpress.com, 10 februarie 2009.

Potrivit jurnalistului, directorul trustului i-a mai atras atenția că, „dacă se va încapățâna să nu își dea demisia, ceea ce e puțin probabil, peste un timp i se va restructura postul”⁵. „Am realizat, instantaneu, că am fost victima acestui veritabil instrument de șantaj pentru ziarști, care este contractul de cesiune de drepturi de autor”, a scris jurnalistul în documentul depus în instanță, publicat pe blog. La o săptămână după ce a refuzat să semneze că a luat la cunoștință încetarea contractului de cesiune pe drepturile de autor, Botez a fost declarat absent într-una din zilele de muncă, deși se afla pe teren, a mai povestit el. La finele lunii ianuarie, a fost chemat să-și ridice salariul de la casierie și a primit suma de 219 lei, cu specificarea că i s-au oprit restul de 491 de lei pentru „depășirile de la mobilul de serviciu, pentru lunile decembrie și ianuarie” - picătură care a umplut paharul și l-a determinat pe Cristian Botez să demisioneze și să acționeze în instanță publicația.

Contactat de Agenția de Monitorizare a Presei, Cristi Botez a spus că procesul este în derulare. Jurnalistul a ținut să precizeze că nu mai vrea să lucreze cu carte de muncă în nici o redacție și că preferă alternativa freelancing, întrucât nu-l preocupă pensia și își dorește un stil de viață imprezizibil și spontan.

Cătălin Cocoș vs. Adevărul Holding

În luna iunie, jurnalistul Cătălin Cocoș semnala, pe blogul său, că este supus la diferite presiuni în redacție, după ce a refuzat să scrie un material „la comandă”, pe fondul conflictului dintre Adevărul și Intact: „Am refuzat să mă bag în lăturile dintre Adevărul și Intact și am primit amendă!!! Da, la Adevărul, nu la Gardianul sau la cine știe ce altă mizerie de ziar. Ei, din acel moment, a început cirul. Managerii nici măcar nu vor să îmi dea o copie a fiecărei sancțiuni, iar când au aflat că sunt membru sindical, au luat foc”⁶.

„Problemele mele au început la data de 22 mai 2009, când am avut o discuție cu Grigore Cartianu, redactor-șef la Adevărul. Acesta mi-a reproșat că nu am scris un articol defăimător despre Gazeta Sporturilor în care să condamn faptul că ziarul menționat nu a acordat un premiu de un milion de euro, în urma unei campanii care se terminase la acea dată. Modul în care dorea Cartianu să pun problema era incorect, fapt recunoscut de acesta, care mi-a <<explicat>> de ce trebuie să apară articolul: <<Pentru că noi (prin ziarul Click!) am dat un premiu de un milion de euro și trebuie să scoatem în față faptul că noi ne-am ținut de cuvânt iar trustul Intact (care deține Gazeta Sporturilor), nu>>. De fapt, potrivit regulamentului concursului de la Gazeta Sporturilor, finalistul ar fi putut să câștige un milion de euro, dar nu îi era garantat acest premiu. I-am spus că nu mi se pare corectă și deontologică abordarea lui și că nu sunt de acord să scriu în acest mod. În CCM există o clauză de conștiință care îmi permite să refuz să scriu un articol dacă îl consider nedeontologic, fapt neacceptat de Cartianu. Acesta m-a amenințat că mă sancționează în scris, fapt ce s-a și întâmplat. În următoarele două-trei săptămâni am primit două amenzi de câte un milion de lei și două sancțiuni scrise

⁵ Ibidem.

⁶ „La comemorare”, Cătălin Cocoș, catalink-mediablog.blogspot.com, 16 iunie 2009.

și am semnat documente interne în care am precizat că am luat la cunoștință, dar că nu sunt de acord cu penalizările. Până la urmă, nu mi-au reținut banii din salariu. Probabil că nu voiau să îmi ofere probe ale comportamentului lor”, a povestit Cătălin Cocoș, pentru autorii acestui raport.

Jurnalistul a precizat că, în perioada următoare, a purtat mai multe discuții cu Răzvan Cornețeanu, Adrian Halpert, Adriana Halpert, Lucian Pop, Grigore Cartianu și Alex Revega (care dețineau diferite funcții de conducere la Adevărul), iar aceștia l-ar fi amenințat cu comisia de disciplină și cu desfacerea contractului de muncă pe motive disciplinare și i-ar fi cerut să-și dea demisia sau să accepte despărțirea cu acordul părților - propuneri pe care Cătălin Cocoș le-a refuzat. Mai mult, Cocoș relatează, în alte postări de pe blog, că, în urma celor publicate anterior, i s-au luat calculatorul și lucrurile de pe birou⁷, iar, câteva zile mai târziu, i-au fost dezactivate adresa de e-mail și abonamentul de telefonie mobilă de la muncă⁸. După ce șefii de la Adevărul au refuzat să mai primească notificările jurnalistului, potrivit spuselor sale, Cătălin Cocoș a trimis notificările legate de abonamentul și adresa de email prin poștă, cu confirmare de primire, și a sesizat Inspekția Muncii cu privire la tratamentul discriminatoriu la care a fost supus.

Cătălin Cocoș a decis să dea în judecată publicația pentru drepturile sale de salariat și, după ce s-a prezentat la primul termen al procesului, postul său a fost restructurat⁹. Restructurarea postului a venit după aproape șapte luni în care jurnalistul a fost mutat izolat în diverse locuri din „hala” redacției Adevărul. În ciuda tuturor obstacolelor, Cocoș a reușit să-și determine angajatorii să-i acorde sporurile de vechime și de fidelitate și să-i treacă o parte din sporuri pe cartea de muncă¹⁰. Mai mult, în urma sesizării făcute la Inspectoratul Teritorial de Muncă și a vizitei angajaților acestei instituții la Adevărul Holding, tuturor angajaților le-au fost trecute sporurile pe cartea de muncă. „Nu am cerut niciodată să se lucreze opt ore în presă, ar fi absurd. Prin natura meseriei nu se poate. Am solicitat doar să se plătească orele suplimentare, sâmbetele, duminicile și zilele de sărbătoare lucrate și, în primul rând, RESPECT pentru angajați. Asta mi se pare cel mai greu de obținut”¹¹, mai scrie jurnalistul pe blogul său.

Contactat de Agenția de Monitorizare a Presei, Cătălin Cocoș a relatat că procesul intentat Adevărul Holding este pe rol. Jurnalistul a cerut acordarea sporurilor de vechime și de fidelitate, precum și daune morale și reangajarea sa (contractul său cu Adevărul a expirat în ianuarie 2010).

Alina Mirea vs. Adevărul Holding

În luna septembrie, jurnalista Alina Mirea, redactor-șef la Adevărul de Seară din Craiova, membră a Sindicatului Jurnaliștilor Profesioniști, a apelat la sprijinul organizației¹², după ce a fost concediată abuziv de holdingul patronat de Dinu Patriciu și condus de Răzvan Cornețeanu, în timp ce se

⁷ „Jurnal de Război”, Cătălin Cocoș, ibidem, 18 iunie 2009.

⁸ „Jurnalism surdo-mut”, Cătălin Cocoș, ibidem, 2 iulie 2009.

⁹ „Am pornit tăvălugul”, ibidem, 16 decembrie 2009.

¹⁰ „Sporuri la tot cartierul”, ibidem, 7 ianuarie 2010.

¹¹ Ibidem.

¹² „Adevărul, în fața unui nou litigiu de muncă”, Tiberiu Lovin, Reporter-virtual.ro, 2009.

afla în concediu medical și era internată în spital pentru o intervenție chirurgicală. După eșecul încercării de soluționare amiabilă a problemei, Federația Română a Jurnaliștilor a depus o sesizare la Inspectoratul Teritorial de Muncă, în care se preciza: „În data de 4 septembrie 2009, prin adresa nr. 130, dl Director General Răzvan Cătălin Cornețeanu a fost notificat de faptul că dna Ana Alina Mirea este membră a Sindicatului Jurnaliștilor Profesioniști și a Federației Internaționale a Jurnaliștilor, conform legitimației internaționale de presă nr. R1121/28.08.2009. De asemenea, se solicita ca, în termen de 5 zile calendaristice de la primirea notificării, să achite la zi toate drepturile prevăzute în Contractul Colectiv de Muncă la Nivel de Ramură Mass-Media completate cu actele adiționale 1, 2 și 3 (cum ar fi sporul de vechime, de fidelitate, condiții speciale, pentru orele suplimentare și orele lucrate în zilele libere, sărbători legale, etc.). În loc să răspundă favorabil acestei notificări, conducerea SC Adevărul a început să hărțuiască membrul nostru de sindicat, i-a reziliat Contractul de Drepturi de Autor, i-a suspendat Contractul Individual de Muncă înregistrat la Inspectoratul Teritorial de Muncă București 267/KI/19 ianuarie 2009 și, în final, i-a desfăcut abuziv CIM prin Decizia de concediere nr. 346/19.10.2009 pentru <<grave abateri disciplinare>> privind <<săvârșirea unor activități prejudiciabile pentru angajator, insubordonare, neglijență, încălcări repetate ale obligațiilor de serviciu>>”¹³.

Cezar Ion vs. TVR

Tribunalul București i-a dat câștig de cauză, în luna ianuarie, jurnalistului Cezar Ion, fost director al Departamentului de Producție Editorială din cadrul TVR, „concediat abuziv și ilegal din funcție”¹⁴ în septembrie 2008. Instanța a decis reîncadrarea lui Cezar Ion pe postul de director, a obligat postul public să-i plătească acestuia salariile din perioada în care a fost restructurat și să achite cheltuielile de judecată. Reprezentanții TVR au precizat că vor face recurs. În aprilie, Cezar Ion a dat din nou în judecată TVR, acuzând interpretarea „penală” a hotărârii judecătorești anterioare. Respectiva hotărâre trebuia pusă în aplicare indiferent dacă TVR făcea sau nu recurs față de decizia Tribunalului București. În iunie 2009, Curtea de Apel i-a dat din nou câștig de cauză jurnalistului¹⁵ în recursul înaintat de TVR, instanța subliniind încă o dată obligativitatea reîncadrării. În februarie 2010, în cadrul celui de-al doilea proces, la temenul final din prima fază procesuală, TVR i-a propus jurnalistului Cezar Ion stingerea tuturor conflictelor prin înțelegere amiabilă, respectiv prin încheierea unei tranzacții judiciare. Termenii propuși de TVR sunt „încadrarea pe un post de director intitulat identic și plata tuturor drepturilor salariale și de natura salarială, calculate de la data primei desfaceri ilegale a contractului de muncă (septembrie 2008) și până la data integrării efective”. În prezent, părțile finalizează calculul despăgubirilor. Cezar

¹³ „Adevărul și concedierea ilegală”, Tiberiu Lovin, Reportervirtual.ro, 2 noiembrie 2009.

¹⁴ „Cezar Ion a câștigat procesul cu TVR. Postul public face recurs”, Alexandra Bădicioiu, Cotidianul, 15 ianuarie 2009.

¹⁵ Vezi mai multe detalii despre cazul Ion în capitolul Televiziunea Publică al prezentului raport și în capitolul cu același nume al raportului „Libertatea presei în România - 2008” - www.activewatch.ro.

Ion a declarat, pentru Agenția de Monitorizare a Presei, că postul oferit, deși se intitulează identic, este practic lipsit de orice atribuții de control editorial.

Rodica Culcer vs. TVR

Rodica Culcer a dat din nou în judecată Societatea Română de Radiodifuziune (SRTV), pe 23 martie¹⁶, după respingerea primei contestații, și a solicitat reintegrarea sa în funcție de director al Departamentului de Știri și acordarea atribuțiilor aferente, ce i-au fost retrase în octombrie 2007, când conducerea SRTV a decis restructurarea Departamentului de Știri și numirea Rodicăi Culcer în funcția de director al nou-înființatei Direcții de Emisiuni Informativ și Sport. Culcer a susținut că restructurarea sa a fost o „pedeapsă politică”, întrucât s-a produs după ce a decis publicarea unor înregistrări care îl incriminau de corupție pe ministrul de atunci al Agriculturii, Decebal Traian Remeș. „Toată această reorganizare nu s-a făcut decât ca să mă îndepărteze pe mine de la Știri. Este o pedeapsă pentru episodul Remeș-Mureșan”¹⁷, a declarat Culcer. Pe de altă parte, Consiliul de Administrație al TVR a precizat că principalul motiv al reorganizărilor de la Știri a fost „consumul exagerat de resurse corelat cu o scădere a audiențelor și a calității editoriale a programelor”¹⁸. TVR a câștigat procesul cu Rodica Culcer în martie 2010.

Adriana Vitan vs. TVR

Pe 24 iunie, Curtea de Apel Cluj i-a dat câștig de cauză jurnalistei Adriana Vitan, care a contestat în justiție, în 2008, organizarea unui concurs de promovare în funcție din cadrul Studioului TVR Cluj, în urma căruia doi angajați ar fi fost avansați ilegal. Adriana Vitan a susținut că din comisia de promovare/angajare făceau parte colegi și prieteni de familie ai unuia dintre candidați, ceea ce a constituit un obstacol în calea luării unei decizii obiective. „În primul rând, nu se știe ce concurs a fost: de promovare sau de angajare. Preselecția nu s-a făcut potrivit legii și a contractului colectiv de muncă, pentru că la concursul ăsta se cerea, după studii superioare și experiență în TV, cunoașterea temeinică a limbii române, ori Karen Sebesi este absolvent de limbă maghiară. Pe de altă parte, Karen Sebesi face politică, lucru incompatibil cu contractul colectiv de muncă, fiind membru în Consiliul de Administrație a Societății Române de Radiodifuziune din partea UDMR”¹⁹, a spus Adriana Vitan, cu privire la unul dintre candidați. Instanța a dispus anularea concursului organizat de TVR Cluj și desfacerea cărților de muncă ale celor doi angajați promovați ilegal²⁰. Pe de altă parte, Karen Sebesi a susținut că acuzațiile Adrianei Vitan sunt nefondate. „Participarea la concursul pe care l-am câștigat anul trecut, alături de colegul meu, Dan Păvăloiu, nu

¹⁶ „Rodica Culcer a dat din nou în judecată TVR”, Mediafax.ro, 25 martie 2009.

¹⁷ „Culcer a dat în judecată TVR”, Andreea Pora, HotNews, 11 ianuarie 2008.

¹⁸ „TVR: Rodica Culcer nu se va întoarce la Direcția Știri”, C.M., HotNews, 26 februarie 2009. Vezi mai multe despre cazul Culcer și în capitolul TVR al prezentului raport și în capitolul cu același nume al raportului „Libertatea presei în România - 2008” - www.activewatch.ro.

¹⁹ „Concurs pe post la TVR Cluj, anulat în instanță”, Mihai Șoica, Evenimentul Zilei, 25 iunie 2009.

²⁰ „Curtea de Apel a anulat un concurs organizat de TVR Cluj”, Tudor Ravoiu, CityNews.ro, 25 iunie 2009.

a fost interzisă în niciun fel cetățenilor români de altă etnie. Sunt absolvent de Institut de teatru de limba maghiară, ceea ce nu înseamnă ca nu cunosc temeinic limba română, fiind cetățean român, cu sute de emisiuni, rubrici realizate în limba română”²¹, a precizat acesta.

Adriana Vitan a declarat, pentru Agenția de Monitorizare a Presei, că, între timp, a contestat și reorganizarea concursului, dispusă de conducerea TVR Cluj ca urmare a punerii în executare a primei sentințe judecătorești. „Și cu această reorganizare s-au comis ilegalități. S-au comis și se comit în continuare abuzuri. Respectiva hotărâre judecătorească nu a fost respectată!”, a precizat jurnalista Adriana Vitan.

Lucian Ionică vs. TVR

Lucian Ionică a acționat, la rândul său, în judecată SRTV, după ce a fost demis din funcția de director al Studioului Teritorial TVR Timișoara. Într-un memoriu depus la Parlament în iunie 2009, Lucian Ionică a acuzat faptul că Președintele-Director General al Societății Române de Televiziune, Alexandru Sassu, împreună cu o serie de membri ai Consiliului de Administrație ai Societății Române de Televiziune, încearcă, într-o „manieră abuzivă”, înlăturarea sa din funcția de Director al Studioului Teritorial al Societății Române de Televiziune TVR Timișoara. Concedierea lui s-a produs în iulie 2009, devenind efectivă în august. Decizia de concediere s-a bazat pe evaluarea unei comisii formate din Sorin Burtea, Radu Toma și Dida Drăgan, în calitate de membri ai CA al SRTV, și, în calitate de observator, Anca Antonov, reprezentantă a sindicatului (sindicat cu care Lucian Ionică era în conflict). Lucian Ionică a relatat că a trebuit să dea un examen scris cu întrebări teoretice din domeniul managementului, deși nu fusese avertizat în legătură cu acest lucru, nu primise o bibliografie și funcționase deja ca director al TVR Timișoara timp de 5 ani, iar ca redactor-sef alți 6 ani. Deși a fost concediat din această funcție, i s-au propus alte posturi care implicau experiență managerială, respectiv, consilier pe management. Lucian Ionică a refuzat și a acționat SRTV în judecată pe baza Codului muncii. La data redactării acestui raport, procesul este în desfășurare. Lucian Ionică nu a primit niciun răspuns la memoriul înaintat la Parlament.

Luana Mureșan vs. Ringier

În luna februarie, fostul redactor-șef al revistei „Unica”, Luana Mureșan, a câștigat procesul intentat companiei Ringier, care a concediat-o în 2008, în timpul concediului de maternitate²². În acest caz, instanța a obligat Ringier la plata unor daune în valoare de 50.000 de lei către Luana Mureșan și la reîncadrarea acesteia pe post²³. „Eu am născut la 19 octombrie 2007. Salariul mediu pe unitate despre care se vorbește în decizie este acel <<salariu bonus>> care se dă mamei din partea unității după ce naște și pe care Ringier l-a omis. În rest, conform legii menționate în decizie, firma trebuie să plătească salariile de la momentul

²¹ „Sebesi spune că a câștigat pe bună dreptate concursul TVR”, City-News.ro, 26 iunie 2009.

²² „Ringier a pierdut procesul cu Luana Mureșan”, Tiberiu Lovin, Reporter-virtual.ro, 13 februarie 2009.

²³ „Ringier, obligată de instanță la 50.000 de lei plată în procesul cu Luana Mureșan”, Petrișor Obae, Paginademedia.ro, 15 februarie 2009.

deciziei de concediere până la momentul executării deciziei de repunere pe post. Când copilul meu a împlinit șase luni și în prima zi când m-am întors la muncă, directorul executiv de la *magazine division*, Dragoș Varsandan, m-a chemat la o cafea să-mi spună că vrea să întrerupem colaborarea. Și, pentru că nu a reușit altfel, Ringier mi-a desființat postul, iar acum Unica este condusă de un redactor-șef adjunct. Adjunctul cui? Nu am câștigat pentru că sunt puternică. Am câștigat pur și simplu pentru că am avut dreptate. Iar Ringier nu a pierdut pentru că e slab, ci pentru că, în cazul ăsta, a greșit. Și ăsta e cazul care pe mine mă interesează”²⁴, a declarat Luana Mureșan.

Marian Gîrleanu vs. România Liberă

Tot în această perioadă, jurnalistul Marian Gîrleanu, corespondentul de Vrancea al cotidianului România Liberă, a câștigat procesul împotriva publicației, după ce fusese concediat abuziv²⁵, contrar prevederilor Codului Muncii. Sentința a fost executată silit prin plata drepturilor salariale și a altor drepturi până la 1 august 2009. În urma recursului, ziaristul a avut din nou câștig de cauză, urmând să fie reîncadrat în funcție și să i se acorde toate drepturile salariale²⁶.

Florinela Giurgea vs. Teleson

În data de 30 aprilie, jurnalista Florinela Giurgea a câștigat, definitiv și irevocabil, procesul privind litigiul de muncă intentat firmei SC Teleson SRL, în calitate de fost angajat al Radio Son, din cadrul societății. Inițial, avocatul Teleson a pretins că Radio Son nu face parte din grup și că acesta din urmă nu desfășoară activități de radio, deci nu se supune reglementărilor prevăzute în Contractul Colectiv de Muncă pe Ramură Mass-Media, însă a fost contrazis de informațiile obținute de la Registrul Comerțului. Prin urmare, societatea a fost obligată în instanță să-i plătească reporterului drepturile salariale aferente Contractul Colectiv de Muncă pe Ramură Mass-Media²⁷.

Victor Roncea vs. Ziua

În data de 14 iulie, jurnalistul Victor Roncea, senior editor la „Ziua”, a primit din partea conducerii publicației un „ultim avertisment scris”, pe care avea să-l conteste ulterior la Secția de Litigii și Conflicte de Muncă din cadrul Tribunalului București, solicitând anularea acestuia²⁸. Jurnalistul Victor Roncea l-a acuzat pe directorul general al ziarului, Mihai Pîlșu, că i-ar fi cenzurat un articol (inițial publicat pe site-ul ziarului) și i-ar fi dat pe nedrept un ultim avertisment scris: „inventând o problemă tehnică total mincinoasă, a cenzurat un interviu cu Ion Cristoiu vs moguliada anti-Bănescu, după care, pentru că *făceam gât*, mi-a tras și un *ultim avertisment scris*”²⁹, scrie Victor Roncea

²⁴ „Ringier a pierdut procesul cu Luana Mureșan”, Tiberiu Lovin, Reporter-virtual.ro, 13 februarie 2009.

²⁵ „Fostul corespondent de Vrancea al cotidianului România Liberă a câștigat”, Cristi Irimia, Vranceamedia.ro, 3 noiembrie 2009.

²⁶ „România Liberă a pierdut încă un proces”, Tiberiu Lovin, reportervirtual.ro, 19 martie 2010.

²⁷ „Procesul intentat SC Teleson SRL de Florinela Giurgea fost câștigat de jurnalist”, Infoms.ro, 30 aprilie 2009.

²⁸ „Contestația jurnalistului Victor Roncea”, Victor Roncea, victor-roncea.blogspot.com, 1 octombrie 2009.

²⁹ „ZIUA - Moartea unui brand”, Victor Roncea, victor-roncea.blogspot.com.

pe blogul său. „În data de 24 septembrie 2009, Directorul General al ZIUA, Mihai Pîlșu, m-a chemat la el în birou și mi-a comunicat că este nemulțumit de faptul că am apelat la Justiție, deși contestația a fost formulată în respectul legii și cu toate că numitul ar putea fi considerat un fel de elev de-al cenzuratului maestru Ion Cristoiu. În consecință, mi s-a cerut să-mi dau demisia <<pentru că, altfel, oricum, voi fi dat afară, cu orice mijloace>> - fapt pe care l-am considerat ilegal și, bineînțeles, inacceptabil, mai ales că la întrebarea dacă din punct de vedere profesional are ceva să-mi reproșeze acesta a admis că nu”, mai precizează jurnalistul³⁰.

Cu toate acestea, jurnalistul a menționat, în acțiunea din instanță, că, ulterior acestor evenimente, i s-a desfășurat abuziv contractul pe drepturi de autor și a fost demis din funcția de Senior Editor și editorialist al ziarului Ziuă, „fără nici o explicație”. „Hărțuirea la locul de muncă a continuat cu umiliri instituționale întreprinse cu intenția de a provoca o demisie, acte degradante pentru condiția de conducător al unei redacții de publicație centrală, odinioară respectabilă, și cu amenințări explicite cu demiterea mea în orice circumstanță și în pofida tuturor normelor legale, venite abuziv din partea directorului Mihai Pîlșu, după cum pot dovedi cu prisosință în instanță”, a adăugat jurnalistul. „Deși pârâta nu a implementat la locul de muncă nici o modalitate de verificare a prezenței angajaților (cartele de pontaj, registru de prezență, etc.), aceasta a înțeles să folosească această pretext pentru a îmi desface în mod nejustificat contractul de muncă pe motiv de lipsă de la locul de muncă, fără a dovedi în vreun fel acest lucru și fără a respecta drepturile mele de ziarist profesionist [...], deși munca ziaristului nu se măsoară în șaipe pe oră ci în materialele redactate și publicate”, mai precizează Victor Roncea, în documentul depus în instanță. Jurnalistul a solicitat admiterea contestației, anularea deciziei de desfacere a contractului de muncă, reîncadrarea în funcția deținută, plata retroactivă a salariului pe perioada desfacerii contractului de muncă și plata unor daune morale în valoare de 10.000.000 de lei.

Grevă la Locic Media Holding

În data de 26 februarie, angajații cotidianelor Atac, Interesul Public și Gool Sport, din cadrul trustului Locic Media Holding, au intrat în grevă, sistând apariția în print a publicațiilor, din cauza întârzierilor salariale³¹. „Au intrat în grevă pentru că sunt întârzieri la plata salariilor. Am avut o ședință împreună cu patronul (Marius Locic, n.r.) și sunt semne că greva va înceta”, a declarat Horia Tabacu, director general al trustului de media Locic³². Conform declarației lui Horia Tabacu, pentru prezentul raport, în lunile care au urmat, patronul Locic a plătit salariile sporadic și parțial. Drept urmare, mai mulți angajați au părăsit aceste publicații, iar unii l-au acționat în judecată. Câteva zeci de angajați au fost afectați. Gool Sport și Interesul Public și-au încetat activitatea, iar Atac a rămas activ numai on-line.

Echipa de jurnaliști care pornise în mai 2008 publicația Gool Sport a plecat de la ziar în noiembrie 2008, după

com, 30 septembrie 2009.

³⁰ „Notificare a SC Ziuă SRL în cazul jurnalistului cenzurat Victor Roncea”, Victor Roncea, ibidem, 5 octombrie 2009.

³¹ „Angajații Atac, Interesul Public și Gool Sport, în grevă”, Mediafax.ro, 27 februarie 2009.

³² ibidem.

ce salariile nu fuseseră plătite timp de două luni. În plus, „Marius Locic nu a făcut niciun demers legal pentru a ne înregistra legal contractele de muncă”, a explicat pentru prezentul raport Octavian Țopa, redactor-șef al revistei în acea perioadă. „Aproximativ 25 de angajați, inclusiv eu, dintre care 16 eram jurnaliști, ne-am dat demisia, l-am acționat în judecată și am câștigat în ambele instanțe. Acum avem o sentință judecătorească definitivă și vom apela la un executor judecătoresc. De asemenea, intenționăm să depunem o plângere penală pentru înșelăciune, pentru că salariile noastre au fost plătite fără a exista contracte de muncă înregistrate legal”, a mai declarat Octavian Țopa.

Concedieri la NewsIn

În luna august, agenția NewsIn a anunțat că va disponibiliza 20 din cei 168 de angajați ai instituției³³, pentru a reduce din cheltuieli. „Este vorba de echilibrarea cheltuielilor și de securizarea socială și economică a oamenilor valoroși”, a declarat Cosmin Popa, director general al agenției, care a specificat că se vor reduce costurile cu furnizorii, cele administrative și de telecomunicații³⁴. Până la sfârșitul anului au fost disponibilizate 19 persoane. Alte 40 au fost disponibilizate până în luna aprilie 2010.

Concedieri la Prima TV

Postul de televiziune Prima TV a decis să renunțe la 13 angajați ai departamentului de știri, în luna noiembrie. „Prima TV a ajustat personalul din cadrul departamentului de știri. Numărul celor care nu se mai regăsesc în grila de salarizare pentru anul 2010 este de 13 persoane. Aceasta este singura măsură de acest gen luată de conducerea Prima TV de la începutul crizei economice și se referă strict la angajații acestei instituții, iar cei în cauză vor primi salarii compensatorii”, au precizat reprezentanții postului Prima TV, pentru Mediafax³⁵. „Este vorba, de fapt, de o măsură de eficientizare a grilei de personal pentru anul viitor, care trebuie adaptată condițiilor economice”³⁶, au mai spus aceștia.

Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind vs. Patronatul Presei

În decembrie, Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind a precizat, prin intermediul unui comunicat de presă, că nou-înființatul Patronat al Presei, din cadrul Clubului Român de Presă, nu are reprezentativitatea necesară pentru a renegocia drepturile prevăzute în Contractul Colectiv de Muncă Unic la Nivel de Ramură Mass-Media, contrar faptului că reprezentanții Patronatului își anunțaseră acest obiectiv. FRJ MediaSind a respins, totodată, printr-o serie de argumente, „acuzățiile belicoase și jignitoare” ale prim-vicepreședintelui PPR, Răzvan Cornețeanu, care vizau acest contract, singurul de acest fel din presă, rezultat în urma negocierilor dintre sindicate și patronate,

³³ „Agenția de Presă NewsIn va disponibiliza 20 din cei 168 de angajați”, Raluca Preda, Adevărul, 12 august 2009.

³⁴ „NewsIn concediază 20 de angajați”, CorporateNews.ro, 12 august 2009.

³⁵ „Prima TV renunță la 13 angajați ai departamentului de știri”, Mediafax.ro, 4 noiembrie 2009.

³⁶ „Prima TV face concedieri la știri”, Raluca Preda, Adevărul, 4 noiembrie 2009.

potrivit comunicatului³⁷. Cornețeanu specificase anterior că documentul este „unul extrem de slab”, „plin de greșeli, de inadvertențe și lasă loc de interpretări”³⁸.

Federația Europeană a Jurnaliștilor critică Ringier. Cazul Marius Drăghici

În data de 3 martie, Federația Europeană a Jurnaliștilor a criticat standardele duble folosite de grupul Ringier în România, ca urmare a plângerii depuse de jurnalistul Marius Drăghici la Tribunalul București, în care acuza Evenimentul Zilei (pe atunci, încă parte a companiei Ringier) de hărțuire la locul de muncă, cenzură și încălcarea drepturilor sale³⁹. „Compania Ringier nu ar aplica niciodată același tip de comportament în Elveția, de care se face vinovat în România, unde s-a constatat că-și înșală angajații în privința salariilor care li se cuvin”⁴⁰, a declarat secretarul general FEJ, Aidan White.

MediaSind a sesizat Ministerul Muncii - Inspekția Muncii pentru a verifica dacă s-au comis încălcări ale legii. Autoritatea publică competentă a efectuat o anchetă în urma căreia a obligat S.C. Ringier România SRL la plata tuturor drepturilor salariale către Marius Drăghici, dar și către toți salariații publicațiilor din trustul Ringier (respectarea cuantumului salariului minim pe ramura mass-media, spor de vechime 5-25%, spor de fidelitate 25%, clauza de mobilitate, etc.). De asemenea, inspectorii au constatat că introducerea în Contractul Individual de Muncă al fiecărui salariat a unei clauze de non-concurență încalcă dispozițiile art. 21 din Codul Muncii și prevederile CCM la Nivel de Ramură Mass-Media. Această clauză prevedea că: „Angajatul este obligat să nu presteze, în interesul propriu sau al unui terț, o activitate care se află în concurență cu cea prestată la angajator ori să nu presteze o activitate în favoarea unui terț care se află în relații de concurență cu angajatorul”. În consecință, Inspekția Muncii a decis că angajatorul este obligat să plătească salariaților săi, conform legii, toate drepturile bănești pe ultimii trei ani de activitate de la acest raport de control.

Justiția nu a luat, deocamdată, nicio decizie în privința litigiilor de muncă semnalate de jurnalistul Marius Drăghici, potrivit informațiilor furnizate de către acesta Agenției de Monitorizare a Presei.

Concluzii:

- Criza economică a afectat mai mult ca niciodată angajații din mass-media, cu 4.000 de disponibilizări în decursul a 16 luni.
- Jurnaliștii care atacă în instanță măsurile abuzive și ilegale ale angajatorilor au câștig de cauză în majoritatea cazurilor.
- Unele conflicte de muncă au repercusiuni asupra conținutului editorial.

Recomandări pentru jurnaliști:

- La angajare, nu renunțați la drepturile voastre de muncă. Doar un contract de muncă vă garantează drepturile. Informați-vă pentru a vă cunoaște drepturile.
- Atenție la semnarea contractului de drepturi de autor - a fost folosit pentru șantajarea jurnaliștilor și pentru a eluda prevederile Codului Muncii și ale Contractului Colectiv de Muncă la Nivelul Ramurii Mass-Media.
- Nu acceptați contracte de muncă ce conțin clauze care contravin Contractului Colectiv de Muncă, iar angajatorii nu ar trebui să încerce să le impună, pentru că sunt ilegale.
- Informați-vă asupra drepturilor voastre - citiți Contractul Colectiv de Muncă la Nivelul Ramurii Mass-Media (www.mediasind.ro) și „Ghidul drepturilor salariale pentru jurnaliști” (www.activewatch.ro).
- Când vă confrunțați cu un litigiu de muncă, apelați la un sindicat al jurnaliștilor sau la un ONG media.

³⁷ Comunicat MediaSind: „Reacția MediaSind față de înființarea Patronatului Presei Române”, 9 decembrie 2009, www.mediasind.ro.

³⁸ Comunicat MediaSind: „Reacția MediaSind față de înființarea Patronatului Presei Române”, 9 decembrie 2009, www.mediasind.ro.

³⁹ Detalii despre cazul Drăghici pot fi găsite în capitolul Conflicte de muncă al raportului „Libertatea presei în România - 2008” - www.activewatch.ro.

⁴⁰ „Romania: EFJ Denounces Double Standards of Swiss Company Ringier”, Europe.ifj.org, 3 martie 2009.

7. Etica

Libertatea de exprimare presupune deopotrivă putere și responsabilități. Responsabilitățile sunt menționate în Constituția și legile țării, iar jurnaliștii trebuie să respecte în plus și codurile etice ale profesiei. Acest capitol este dedicat episoadelor în care jurnaliștii s-au bucurat de puterea libertății de exprimare, dar au uitat de responsabilități.

Am selectat în special acele cazuri de derapaje etice care au implicat presa *quality*. Am considerat că încălcările deontologice de care se fac responsabili jurnaliștii din acest tip de presă sunt mult mai nocive decât cele ale tabloidelor, având în vedere încrederea de care beneficiază din partea publicului. În plus, tonul pe care îl dă presa *quality* influențează nivelul de profesionalism al întregii bresle.

7.1. Derapaje electorale

În noiembrie și decembrie 2009 au avut loc cele două tururi de scrutin pentru alegerea Președintelui României.

Lupta politică dură pentru ocuparea celei mai importante poziții în stat a împărțit jurnaliștii în funcție de opiniile lor politice sau de linia editorială impusă de patronii trusturilor de presă. Politicienii au făcut presiuni fără precedent, de multe ori direct prin patroni. Aceștia s-au dovedit a fi angajați în susținerea unuia sau a altuia dintre candidați, au ales și impus politici editoriale și au așezat în prima linie de vizibilitate și decizie jurnaliști obedienți, dispuși să încalce regulile meseriei, pentru a influența cadrul de dezbateri. Presiunea a crescut și dinspre departamentele de publicitate, afectate de criza economică.

Într-o democrație, presiunile politice și economice sunt normale până la un punct, iar jurnaliștii trebuie să le reziste. În campania aceasta mulți n-au făcut-o. La final, taberele politice negociază, dar presa a rămas ca un câmp devastat.

În centrul campaniei s-a situat Traian Băsescu, cel care a câștigat, în cele din urmă, al doilea mandat de Președinte al României. Băsescu are o istorie conflictuală în relația cu presa, fiind responsabil de multe invective adresate presei din înălțimea fotoliului prezidențial, în mandatul 2004 - 2009, inclusiv de reținerea pentru mai multe ore a telefonului cu care o jurnalistă îl filma într-un loc public. Unii dintre patroni s-au aliat împotriva lui și au legitimat, în ochii publicului, discursul său anti-moguli. Alții, susținând că nu fac decât să contrabalanseze piața media, l-au sprijinit fățiș.

Rezultatul a fost o campanie care a scos la iveală multe dintre tehnicile incorecte și extrem de discutabile folosite de către jurnaliști. Încălcările flagrante ale eticii jurnalistice și ale legislației media, alături de partizanatul fățiș au dat înapoi eforturile de profesionalizare făcute în ultimii ani. Cetățenii au reacționat și, în mai multe cazuri, publicul unui produs media s-a întors împotriva jurnaliștilor care au abandonat etica în favoarea politicii.

Această secțiune este o sinteză a modului în care presa a gestionat campania electorală.

Agenda publică vs. agenda electorală vs. agenda patronilor

Conform monitorizării realizate de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei în timpul campaniei pentru alegerile prezidențiale, agenda publică a fost înlocuită cu agenda electorală a principalilor candidați și cu zvonurile vehiculate cu multă vitalitate de staff-urile de campanie¹. Astfel, teme ca „Băsescu dictatorul” și „Geoană vândut rușilor”, lansate de candidați, au fost preluate și amplificate de mass-media. După campanie, „flacăra violet” a paralizat pentru o săptămână orice tentativă de jurnalism.

Mai mult, una dintre temele principale abordate de jurnaliști în campanie a fost tocmai prestația slabă a jurnaliștilor și impactul pe care îl are asupra electoratului. În același timp, patronii au intrat în emisiuni în direct la propriile televiziuni pentru a-și comunica opiniile și opțiunile politice. Agenda jurnaliștilor de la aceste televiziuni s-a suprapus, în multe situații, cu cea a patronilor.

Discreditarea presei

În acest context, președintele a făcut o serie de declarații împotriva presei și a patronilor. Băsescu a spus pe 8 noiembrie că, în mandatul său, *a lăsat* presa liberă, dar aceasta s-a compromis singură. În opinia președintelui, presa a avut libertate „atât cât a vrut să-și ia”². În câteva dintre episoadele de conflict cu presa, președintele i s-a adresat jurnalistului Antena 3 Andrei Bădin cu „Băi, caraghiosule!”³, a declarat că jurnaliștii sunt demagogi⁴ și, aflat într-o vizită la Sulina, i-a spus unui ofițer SPP s-o ia de lângă el pe o jurnalistă care îl înregistra, spunând că ziaristii „sunt mai răi ca fosta Securitate”⁵.

Pe fondul scandalului despre publicitatea cumpărată din bani publici de fostul Ministru al Tineretului și Sportului, Monica Iacob Ridzi, Băsescu a descris situația ca „o bătălie pentru banii publici dusă de mass-media și de oameni politici slabi care pun la dispoziția media bani publici”⁶. Prezent la WorldBloggingForum, Băsescu le-a spus bloggerilor că marile trusturi de presă „au început de mult deja să fie utilizate ca instrumente de influență a deciziei politice sau ca instrumente de obținere a unor favoruri economice” și că „lumea Internetului a rămas mai puțin dependentă de interese economice sau de interese politice.”⁷

Cei trei patroni numiți de Băsescu „moguli” sunt: Dan Voiculescu, președintele fondator al Partidului Conservator, aliat cu Partidul Social Democrat, Dinu Patriciu, membru al Partidului Național Liberal și Sorin Ovidiu Vîntu, care s-a întâlnit cu contracandidatul lui Băsescu în noaptea de 2-3

¹ „Alegeri prezidențiale 2009: Campania electorală la televizor - 5 săptămâni în balon”, ActiveWatch, 7 decembrie 2009.

² „Băsescu: În mandatul meu presa a fost liberă, dar s-a compromis singură”, Mediafax.ro, 8 noiembrie 2009.

³ „Băsescu către jurnalistul Andrei Bădin: Băi, caraghiosule!”, Mediafax, 31 martie 2009.

⁴ „Băsescu - Festival: de la Răvășitul oilor la răvășitul jurnaliștilor”, Bogdan Cristean, Gândul, 6 iulie 2009.

⁵ „Băsescu despre ziaristi: Aștia sunt mai răi ca fosta Securitate”, Roxana Preda, Evenimentul Zilei, 25 iunie 2009.

⁶ „Traian Băsescu: Cazul Ridzi este doar vârful aisbergului”, Realitatea.net, 14 iulie 2009.

⁷ „Băsescu: Trusturile de presă, utilizate pentru influențarea deciziei politice sau pentru favoruri”, Mediafax, 10 noiembrie 2009.

decembrie, cu câteva zile înainte de turul 2 al alegerilor prezidențiale. Cu toții au reacționat și l-au criticat pe președinte în timpul campaniei electorale.

Caseta cu Băsescu

În seara zilei de 26 noiembrie, în timp ce Traian Băsescu se afla în studioul Realitatea TV, ziarul Gardianul a lansat pe site, fără să-i verifice autenticitatea, un filmuleț în care președintele părea să lovească un copil în timpul unui miting electoral. Filmul i-a fost arătat în direct președintelui la Realitatea, iar, în următoarele zile, a fost reluat insistent. Imaginile au fost anunțate cu o zi înainte de Dinu Patriciu⁸, iar Sorin Ovidiu Vântu a apărut personal la Realitatea TV pentru a exprima critici dure față de conducerea statului din ultimii cinci ani: „a fost cea mai cretină conducere de la fanarioți și până acum”⁹. Imediat, subiectul a fost abordat de aproape toate instituțiile mass-media. Imaginile au rulat până și pe televizoarele din metrou și din supermarketuri, în rețeaua Zoom TV, care aparține Monopoly Media, firmă din grupul Realitatea-Cațavencu, și difuzează de obicei știri de lifestyle. Într-o singură zi, pe 27 noiembrie, filmul a fost difuzat de 2298 de ori pe Antena 3 și de 1459 pe Realitatea TV, după cum a declarat pentru ActiveWatch Gelu Trandafir, membru CNA. Asta înseamnă, pentru o secvență de 10 secunde în medie, că la Antena 3 a rulat, într-o singură zi, timp de peste 6 ore. Astfel, în timpul dezbaterilor, filmul rula în buclă, non-stop, în fundal.

După înfrângerea din alegeri, Vasile Dâncu¹⁰ și Miron Mitrea¹¹, membri importanți din PSD, numeau difuzarea filmulețului până la saturație ca o tactică greșită a partidului, nu ca o problemă în politica editorială a televiziunilor. Subiectul a fost abandonat de presă la scurt timp după 6 decembrie, fără vreo concluzie.

Șantaj la șeful ANI

Pe 10 noiembrie, în plină campanie electorală, ziarul Curentul publica o „înregistrare ambientală parvenită redacției”¹², în care fostul director al ziarului Ziua, Sorin Roșca Stănescu, poate fi considerat autorul unui șantaj împotriva unui demnitar¹³. Întâlnirea a fost facilitată de jurnalistul Bogdan Chirieac, care a oferit servicii de influență¹⁴. Cei trei au recunoscut autenticitatea înregistrării, realizată pe 25 septembrie în restaurantul „El Capitan”, de pe malul lacului Snagov.

Conform documentului, Stănescu a pus masă un contract de împrumut neonorat, în care Macovei a semnat ca martor. După cum reiese din înregistrarea publicată de Curentul, Stănescu afirma că publicarea contractului nu i-ar fi creat probleme legale lui Macovei, dar i-ar fi stricat imaginea. Apoi,

⁸ „Patriciu: L-am văzut pe Băsescu dând un pumn unui copil”⁸, Mediafax, 25 noiembrie 2009.

⁹ „Vântu despre ultimii cinci ani: Cea mai cretină conducere a acestui stat”, Realitatea.net, 25 noiembrie 2009.

¹⁰ „Vasile Dîncu: De câte ori face Geoană o greșeală, dovedește că Ion Iliescu a avut dreptate”, Cristian Șuțu, Academia Cațavencu, 16 decembrie 2009.

¹¹ „Greșelile făcute de Geoană & co în anul electoral 2009”, mmitrea.ro, Miron Mitrea, 12 decembrie 2009.

¹² „Roșca Stănescu și Bogdan Chirieac - șantaj la șeful ANI”, Dana Iliescu, Curentul, 10.11.09.

¹³ Comunicatul Convenției Organizațiilor de Media, 11.11.09.

¹⁴ Comunicatul CRP și AJR, 19.11.09.

„pentru ca poporul să afle adevărul, pentru a se face puțină dreptate”, i-a cerut lui Macovei să-i comunice conturile din străinătate ale politicianilor Vasile Blaga, Adrieian Videanu și Radu Berceanu. A spus chiar că le va transfera câte 5 euro, procedură prin care i-ar informa că le cunoaște afacerile.

În aceeași înregistrare, Chirieac a spus că Stănescu are „două chestii olografe” despre Macovei, dar „de data asta nu le-ar da, dar vrea și el ceva la schimb, și anume să *avansezi* cu dosarele lui Berceanu și Videanu”. A completat, apoi: „Neavând raportul ăsta ți-a cerut să-i dai informații ca să le publice. Acum, ca să le publice sau să-i șantajeze pe Videanu, Berceanu...”.

În aceeași discuție, Stănescu a încercat să-l constrângă pe președintele ANI să verifice prioritar anumiți politicieni și să îi comunice eventualele rezultate, pe care să le poată folosi într-un nou șantaj. Deși cei doi se aflau în posesia unor informații compromițătoare despre Macovei, au ales să priveze publicul de aceste informații pentru a obține anumite avantaje¹⁵.

În discuție, însă, au fost folosite expresii ca „interesul public”, „poporul trebuie să afle adevărul”, „dreptate” și „democrație”. După cum notează¹⁶ expertul media Iulian Comănescu, „SRS numește «investigație jurnalistică» ceea ce alți numesc «șantaj»”, iar procedeele e reprezentativ pentru multe „investigații journalistice” din România. Stănescu scria, în aceeași zi, pe blogul¹⁷ său: „oricare dintre cei care parcurg stenograma, pe care o postez și eu mai jos, se poate lămuri singur că nu este vorba de niciun fel de șantaj. Ci, pur și simplu, de *un episod banal al unei investigații journalistice*”.

Convenția Organizațiilor de Media a condamnat public comportamentul celor doi: „considerăm că cei doi încălca grav statutul de jurnaliști”¹⁸. La fel au făcut Clubul Român de Presă și Asociația Jurnaliștilor din România, care au considerat că instituțiile de presă care colaborează cu cei doi ca jurnaliști sau manageri editoriali riscă să compromită propriul prestigiu și credibilitatea profesiei¹⁹. TVR a suspendat emisiunea lui Chirieac, iar Realitatea TV a anunțat că nu-i va mai invita pe cei doi în emisiuni electorale. După terminarea campaniei, însă, ei și-au reluat aparițiile televizate.

Nistorescu cenzurează Cotidianul

La sfârșitul lunii iulie, Cornel Nistorescu a preluat conducerea ziarului Cotidianul. Pe 31 iulie, articolul principal²⁰ de pe cotidianul.ro, o investigație care arăta că poetul Petru Romoșan a colaborat cu Securitatea, a dispărut subit. Costin Ilie, redactorul-șef al site-ului, l-a postat din nou fără legătură din prima pagină, putând fi accesat doar cunoscând link-ul. Materialul a fost preluat de Academia Cațavencu și pe bloguri, inclusiv de către Mihnea Măruță și

¹⁵ Comunicatul Convenției Organizațiilor de Media, 11.11.09.

¹⁶ „Roșca Stănescu, capul lui Moțoc al presei românești”, Iulian Comănescu, Hotnews, 11.11.09.

¹⁷ „Berceanu și Videanu, sub anchetă”, Sorin Roșca Stănescu, Blog, 10.11.09.

¹⁸ Comunicatul Convenției Organizațiilor de Media, 11.11.09

¹⁹ Comunicatul CRP și AJR, 19.11.09

²⁰ „Petru Romoșan, turnătorul lui Horia Bernea și al lui Ion Negoițescu”, Mirela Corlățan, Cotidianul, 30 iulie 2009.

Cristian Grosu, doi foști redactori-șefi ai Cotidianului. Cornel Nistorescu, care se declară prieten cu Romoșan, a fost acuzat de cenzură. Patru zile mai târziu, Nistorescu a scris într-un editorial că „n-a fost decât o amânare a unui material incomplet, realizat din câteva hârtii și fără o discuție cu cel acuzat de cele mai cumplite lucruri”. Pe blogul său, Mirela Corlățan, autoarea articolului, a explicat că discutase cu Romoșan, ocazie cu care acesta a amenințat-o: „Vă asigur că vă scot din presă!”²¹. În același post pe blogul personal, ea spune că ancheta era veche de doi ani, așteptând verdictul CNSAS pentru a fi publicată.

Cotidianul a revenit la subiect pe 5 august, printr-o serie de materiale care includeau investigația inițială, împărțită în două articole, amestecate între alte șase favorabile scriitorului²². Seria includea un editorial semnat de Nistorescu, în care povestea amintiri din tinerețe cu Romoșan, descris ca „poetul rebel al Clujului. I se spunea micul Rimbaud”²³.

După incident, Mirela Corlățan a fost concediată pentru că a participat la emisiunea „6, vine presa!” de la B1TV. Critian Pătrășconiu a fost dat și el afară. La concedierea lui a protestat o mare parte din redacție, care a și plecat la scurt timp. Doru Bușcu, care a fost timp de 5 ani directorul ziarului, s-a delimitat de noul Cotidianul²⁴.

Editorialist a devenit, în schimb, tocmai Petru Romoșan, care a debutat cu articolele „Cine se teme de judecători”, „Un președinte distrugător” și „Președintele inutil”.

În următoarele patru luni, Cotidianul a avut o prestație părtinitoare, conform raportului OSCE privind turul doi al alegerilor prezidențiale²⁵. Unul dintre redactori, nemulțumit de schimbarea de politică editorială, s-a dus la Nistorescu și a invocat clauza de conștiință. A primit, în schimb, înjurături și amenințări²⁶.

Imediat după campania electorală, ziarul s-a închis, iar site-ul cotidianul.ro a fost cumpărat de Compania Casa Serafim, deținută de Nistorescu²⁷.

Noi vrem respect?

Pe 1 octombrie, Realitatea TV a lansat campania „Noi vrem respect”, ce se voia a fi un manifest al oamenilor simpli care „duc România în spate”. O săptămână mai târziu, 9000 de sindicaliști au ieșit în stradă, cerând demisia Guvernului. Unii dintre ei aveau pancarte cu „Noi vrem respect”, ale căror imagini au fost difuzate insistent de Realitatea TV, după cum a arătat Hotnews²⁸. Șase dintre administratorii Realitatea Media erau printre liderii de sindicat care au organizat protestul.

²¹ „Romoșan către mine: Vă asigur că vă scot din presă”, Mirela Corlățan, Dilemediatice.blogspot.com, 1 august 2009.

²² „Scandalul Romoșan”, Cotidianul, 5.07.09.

²³ „Despre nevinovăție, eroism și prostie”, Cornel Nistorescu, Cotidianul, 5 august 2009.

²⁴ „Despre fripturiștii lui Bănescu”, Doru Bușcu, Voxpublica.realitatea.net, 5 noiembrie 2009.

²⁵ Raportul OSCE, 07.12.09.

²⁶ „Nistorescu: Du-te-n mea!”, Tiberiu Lovin, Reportervirtual.ro, 24 noiembrie 2009.

²⁷ „Cornel Nistorescu preia Cotidianul.ro”, Hotnews, 09.02.2010.

²⁸ „Proteste și audieri. Dumitru Costin, lider BNS și administrator la Realitatea Media: Trustul își va plăti datoriile către stat”, Dan Tăpălagă, HotNews.ro, 7 octombrie 2009.

Pe 24 noiembrie, în numele aceleiași campanii s-a difuzat un spot de susținere a lui Crin Antonescu, asumat de Realitatea TV. În clip se spune „susținem și apreciem consecvența și coerența în politica românească”, principii ilustrate prin două declarații ale candidatului Crin Antonescu, înainte și după primul tur al alegerilor, în care acesta spune că nu îl va susține niciodată pe candidatul Traian Bănescu.

Imediat după alegeri, campania „Noi vrem respect” a dispărut.

Relatări contradictorii despre mitinguri

Pe 1 decembrie, PSD a organizat o manifestație în Piața Operei din Timișoara. Locul ales, un simbol al revoluției din 1989, a supărat mai mulți timișoreni, care s-au strâns într-o contra-manifestație. Evenimentul a fost relatat foarte diferit de diverse canale media: Realitatea TV, Antena 3 și agențiile de presă Mediafax²⁹ și NewsIn au spus că erau 3000 de susținători ai PSD și câteva sute anti-Geoană, iar televiziunile i-au filmat insistent pe cei pro-Geoană³⁰. Mai mult, Realitatea a afirmat că taberele s-au înjurat și s-au bătut, iar jandarmii au intervenit cu gaze lacrimogene. Jandarmeria a negat³¹, spunând că au fost doar câteva îmbrânceli. Pe de altă parte, Hotnews³² (citând mai multe surse) și România liberă au afirmat că, din contră, mii de timișoreni s-au adunat să-l huiduiască pe Geoană, iar susținătorii lui erau doar câteva sute. România liberă a mers mai departe și a afirmat că „susținătorii PSD aduși din întreg județul au venit <<înarmați>> cu steaguri și pancarte, astfel că Poliția Comunitară a trebuit să intervină cu spray lacrimogen pentru a despărți cele două tabere”³³.

În seara aceleiași zile, TVR 2, a întrerupt o emisiune sportivă pentru a transmite timp de 40 de minute festivitățile organizate de ziua națională, la Adamclisi. La festivități au fost prezenți mai mulți membri de partid ai PNL și PSD, inclusiv Mircea Geoană, care au ținut discursuri electorale. CNA a sancționat TVR 2 cu somație publică pentru incident³⁴. Nicio televiziune nu a transmis, inițial, un protest anti-PSD cu câteva sute de oameni în Piața Universității. Protestul a fost reflectat doar pe Internet, pe Hotnews.ro, și pe OTV, ocazie cu care postul s-a proclamat „televiziunea poporului”.

Relatăriile nu au fost, în nici unul dintre cazuri, obiective.

Dezbateri și fraudă

Înainte primului tur al alegerilor prezidențiale, subiectul unei posibile fraude electorale a fost foarte mediatizat. În ziua alegerilor, televiziunile au prezentat într-o manieră alarmistă pericolul fraudării³⁵, urmând declarațiile politicianilor. Începând de a doua zi, subiectul a fost abandonat fără vreo concluzie. Comportamentul editorial a

²⁹ „Timișoara: Jandarmii au folosit spray lacrimogen pentru a calma manifestații anti-PSD”, Mediafax, 1 decembrie 2009.

³⁰ „Martori oculari: 3.000 de timișoreni i-au huiduit pe Geoană și Antonescu. Cum au manipulat televiziunile manifestația din Piața Operei”, Attila Biro, Hotnews.ro, 1 decembrie 2009.

³¹ Ibidem.

³² „Geoană, huiduit copios la Timișoara, și-a susținut discursul în Operă și a plecat pe ușa din spate”, Hotnews.ro, 1 decembrie 2009.

³³ „Timișoara, scena de război a prezidențialelor”, Andreea Pocotila, România liberă, 2 decembrie 2009.

³⁴ Comunicatul CNA, 2 decembrie 09.

³⁵ Comunicat ActiveWatch, 29 noiembrie 09.

ridicat suspiciuni privind buna-credință a jurnaliștilor care au relatat despre acest subiect³⁶.

Confruntările dintre candidați au fost un alt subiect controversat. Staff-urile de campanie nu s-au pus de acord asupra formatului campaniei, iar televiziunile au discutat zile în șir despre lipsa dezbaterii, speculând despre cine se ferește de o confruntare. Până la urmă, principalele dezbateri nu au fost organizate în platourile televiziunilor.

La dezbaterile de pe 14 noiembrie, desfășurate la Cluj între Traian Băsescu și Crin Antonescu, a venit și Remus Cernea, candidatul Partidului Verde. Băsescu³⁷ și Antonescu³⁸ declaraseră că sunt dispuși să participe la orice dezbateri cu alți contracandidați, iar Remus Cernea susținea că a primit confirmări din partea ambelor staff-uri de campanie³⁹. Cu toate acestea, la fața locului a fost ignorat de către organizatori, apoi încuiat în afara sălii⁴⁰. Daniel Buda, liderul PDL Cluj, a declarat că Remus Cernea „nu a fost chemat la dezbateri”⁴¹.

„Postacii” partidelor

În ultimele campanii electorale, partidele au angajat „postaci” - persoane care votează organizat în sondajele online, comentează pe site-urile ziarelor în favoarea candidatului susținut și îi atacă pe ceilalți. Scopul e să creeze impresia că acel candidat are mai multă susținere decât în realitate, să manipuleze opinia publică și să descurajeze jurnaliștii care scriu lucruri negative despre partid.

Într-o investigație incognito publicată de România Liberă în noiembrie 2009⁴², un ziarist care a lucrat ca postac de partid timp de două săptămâni descrie cum decurge munca de postac. Partidele au consultanți care pregătesc în fiecare zi textul mesajelor și o listă cu 40-60 de articole care trebuie inundate cu comentarii. Totul se întâmplă sub directă supraveghere a departamentelor de comunicare din interiorul partidelor, iar comentariile nu sunt șterse de pe site-urile ziarelor pentru a nu pierde trafic, chiar dacă vine dintr-un subsol de partid, potrivit articolului.

Publicitate mascată în presa locală

Pe 21 septembrie, patru ziare locale au publicat același text, scris în stilul unui reportaj nemarcat publicitar, în care Mircea Geoană este elogiât pentru un proiect european prin care tinerii care se întorc din străinătate în agricultura românească ar primi 25.000 de euro⁴³. Ziarele Monitorul de Suceava, Evenimentul și Făclia din Cluj au publicat articolele

³⁶ „O gogoasă umflată de Realitatea și Antena: Frauda la vot”, Dan Tapa-laga, HotNews, 22 noiembrie 2009.

³⁷ „Dezbateri publice la Cluj-Napoca între Traian Băsescu și Crin Antonescu. Mircea Geoană a anunțat că nu va participa”, A.N., HotNews.ro, 14 noiembrie 2009.

³⁸ „Antonescu: Particip oriunde, oricând la o dezbateri cu Băsescu, Geoană, alți candidați”, Mediafax.ro, 13 noiembrie 2009.

³⁹ „Plângere la misiunea OSCE în România”, Remus Cernea, Remuscernea.ro, 16 noiembrie 2009.

⁴⁰ „Culisele duelului de la Cluj: Băsescu-Antonescu s-a jucat cu casa închisă, Remus Cernea a fost încuiat afară”, Codrin Taut, HotNews.ro, 14 noiembrie 2009.

⁴¹ „PDL Cluj: La dezbateri au fost invitați doar Geoană și Antonescu, nu și Cernea”, Mediafax.ro, 14 noiembrie 2009.

⁴² „Autodenunț: Două săptămâni i-am hăituit pe internet pe adversarii lui Crin Antonescu”, Vlad Ursulean, România liberă, 18 noiembrie 2009.

⁴³ „Geoană, laudă de sine în presa locală”, Dan Duca, Cotidianul, 21 septembrie 2009.

nesemnate, iar Monitorul de Vrancea a semnat cu numele ziarului. „La sfârșitul săptămânii trecute, liderul PSD s-a întâlnit în Argeș cu peste 20 de tineri fermieri care sunt dovada vie că acești bani nu sunt o gogoriță electorală, așa cum s-au grăbit să afirme unii cârcotași” spune materialul.

Pirații electorali de la radioul public

În ziua turului II al alegerilor prezidențiale, la 06:14 dimineața, radioul public (SRR) a difuzat un spot în care o voce care îl imita pe Traian Băsescu spunea „ho, ho, ho, am păcălit, am țepuit”. Secvența era amestecată cu declarații reale ale lui Traian Băsescu, pe fundalul sonor al unei manele. Spotul se termină cu vocea lui Ion Iliescu: „Îl recomandăm cu toată căldura, votați-l pe Mircea Geoană”. SRR a informat ulterior: „Conținutul original al emisiunii <<Iarba verde de acasă>> a fost alterat prin intercalarea unor secvențe audio pirat cu conținut denigrator la adresa unuia dintre candidații la alegerile prezidențiale. Intervenția promptă a operatorilor de emisie a blocat continuarea difuzării materialului pirat, fiind difuzată varianta originală aflată în cabina de emisie pe un CD-martor”. CNA a sancționat SRR cu somație publică. SRR a pornit o anchetă internă și, pe 31 decembrie, i-a desfăcut contractul individual de muncă regizorului tehnic de emisie Florin-Mihai Ielcean.

Eurobarometrul și OSCE despre alegeri

Conform raportului OSCE despre alegerile prezidențiale⁴⁴, „unii difuzori privați, îndeosebi Realitatea TV și rețeaua Antena, au adoptat o atitudine ostilă împotriva președintelui în exercițiu, reflectând campania într-un mod care nu a fost echilibrat și căruia i-a lipsit imparțialitatea.” Tendința a fost evidentă mai ales în știrile din primul tur difuzate de Antena 1, unde Băsescu a beneficiat de 59% din acoperire, din care 72% pe un ton negativ și doar 4% pe un ton pozitiv, indică monitorizarea OSCE. Situații asemănătoare s-au întâlnit și la ziare: Jurnalul Național, din același trust ca Antena, a acordat președintelui 83% din spațiul dedicat candidaților, din care 77% cu conținut negativ și 8% pozitiv. Cotidianul i-a alocat 74%, din care 83% pe un ton negativ și 3% - pozitiv⁴⁵.

Încrederea românilor în televiziune a scăzut de la 70%, în iunie 2008, la 61% în timpul campaniei electorale, conform eurobarometrului⁴⁶ comandat de Comisia Europeană și realizat sub coordonarea TNS Opinion&Social. „Polarizarea excesivă a discursului și implicarea marilor trusturi de presă în campania prezidențială pare să fi dus la o pierdere de capital de încredere pentru aceste canale mediatice”, apreciază studiul.

7.2. ALTE DERAPAJE ETICE

Dan Diaconescu în tomberon

În timpul unei emisiuni „Dan Diaconescu în Direct” transmisă pe OTV în ianuarie, Tolea Ciumac, un fost luptător K1 și unul dintre invitații obișnuiți ai moderatorului Dan Diaconescu, a încercat să-l arunce pe acesta într-un

⁴⁴ Raportul OSCE, 17 februarie 2010.

⁴⁵ Raportul OSCE, 17 februarie 2010.

⁴⁶ „Eurobarometru: Românii sunt pesimiști în privința economiei, calității vieții și a capacității de ieșire din criză”, Anne-Marie Blajan, Hotnews, 25 ianuarie 2010.

tomberon. CNA a amendat postul de televiziune cu 5.000 de lei, întrucât imaginile ar fi instigat la violență⁴⁷. Dan Diaconescu a solicitat CNA să reanalizeze decizia luată în acest caz. „Scena s-a derulat destul de repede. Nu a durat mai multe de 10-15 secunde, moment în care producătoarea a avut niște ezitări. Discutase cu Tolea, [care] îi spusese că este o glumă, că în tomberon este Magda Ciumac. Producătoarea a avut o oscilație, să închidă să nu închidă (emisia, nr.). Dacă închidea, nu mai avea nicio probă că Tolea a vrut să mă bage în tomberon. Totul s-a întâmplat foarte repede. E ca și cum unul ar intra în studio și ar trage cu mitraliera, când să mai oprești emisiu?”⁴⁸, a explicat Dan Diaconescu, care a negat că întâmplarea ar fi fost regizată.

Mircea Badea, acuzat de instigare la violență

Pe 3 martie, CNA a amendat postul de televiziune Antena 3 cu 10.000 de lei, deoarece Mircea Badea, moderatorul emisiunii „În gura presei”, ar fi instigat la violență împotriva presupușilor criminali ai handbalistului Marian Cozma, ucis în Ungaria. „Sper că acel comando, n-am alt termen la îndemână, trimis din Muntenegru să-i rezolve pe garoi, bă, sper să și-i rezolve. Adică, să nu bată atâta drumul degeaba și să-i prindă și să-i rezolve pe băieți!”⁴⁹, a spus în direct Mircea Badea. „Dl. Mircea Badea a formulat un discurs de instigare la violență împotriva presupușilor infractori, cetățeni maghiari de etnie romă, fapt interzis de legislația audiovizuală”⁵⁰, se arată în decizia CNA, care a calificat atitudinea moderatorului ca fiind „incompatibilă cu statul de drept”.

„Sponsorizarea” libertății

În 2009 și începutul lui 2010, Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind și organizația patronală Romedia au lansat o serie de comunicate prin care revendicau subvenții și facilități de la stat pentru presă și jurnaliști⁵¹. În comunicate erau incluse o serie de solicitări utile (vezi capitolul Piața media). Pe lângă acestea, erau lansate și revendicări discutabile, cum ar fi „subvenții directe/indirecte pentru toate activitățile din mass-media, așa cum se acordă în majoritatea statelor din Uniunea Europeană” sau „reacordarea de facilități financiare pentru transportul și cazarea angajaților din mass-media aflați în delegație”⁵². Astfel de facilități ar putea crea o dependență a jurnalistului față de stat.

Organizațiile motivează aceste cereri, în numele jurnaliștilor, prin fraze ca „Presa din România riscă să-și piardă libertatea câștigată în urmă cu 20 de ani!”, „Libertatea de exprimare în pericol” sau „acțiune de conștientizare a

guvernanților pentru respectarea *Constituției României* care garantează libertatea cetățeanului de a fi corect informat”. În cuvintele lui Teodor Vasiliu, președintele Patronatului Romedia, „O presă liberă din punct de vedere financiar este și liberă din punct de vedere editorial. O presă care este sprijinită din punct de vedere financiar este și mai liberă din punct de vedere editorial. [...] Trebuie să obținem de la Guvernul Român prin Uniunea Europeană facilități care ne-ar ajuta să supraviețuim și, de ce nu, să ducă și gazetarii noștri o viață decentă...”.

Între timp, în luna aprilie, Consiliul Județean Cluj a anunțat un că vrea să ofere circa 1 milion de lei ca sprijin pentru presa locală. „Acest parteneriat poate apărea în această formă legală, de acțiuni publice și publicitate pe proiecte punctuale. Nu putem în altă formă și presa de la Cluj a înțeles că, în această formă de parteneriat, prin care promovăm județul, putem face această colaborare prin care noi să sprijinim trusturile de presă tocmai pentru a-și menține locurile de muncă”, a spus⁵³ Alin Tise, președintele CJ Cluj. Mai mulți șefi de redacții clujene au spus că sunt de acord cu mediatizarea contra cost a acțiunilor CJ⁵⁴, dar Asociația Profesioniștilor din Presă Cluj s-a declarat împotriva, considerând că „această inițiativă a președintelui CJ, Alin Tise, ar afecta independența jurnalistică rămasă în mass-media locale”⁵⁵. Până la urmă, sponsorizarea nu s-a realizat.

Un sfert dintre jurnaliștii fără funcții de conducere și 39% dintre editorii coordonatori sunt implicați în încheierea contractelor de publicitate, conform raportului „Autoreglementarea presei în România” lansat de ActiveWatch în luna octombrie⁵⁶. Jurnaliștii din presa locală (36%) și cei de la radio (43%) sunt implicați în mai mare măsură în activitățile departamentului de publicitate.

„Free Gigi!”

La începutul lunii aprilie, omul de afaceri George Becali, președintele Partidului Noua Generație, a fost reținut de procurori, alături de alte cinci persoane, pe motiv că ar fi sechestrat trei indivizi bănuși că au furat mașina acestuia. În săptămânile ce au urmat, cea mai mare parte a presei a fost acuzată că „a exercitat presiuni asupra magistraților și a încercat decredibilizarea procesului de justiție, prin relatarea dezechilibrată și partizană a arestării”⁵⁷ lui Becali, fapt cunoscut ca „telejustiție” (termen și pentru a marca supramediatizarea⁵⁸ unor procese și a unor situații care ajung mai apoi în justiție⁵⁹). Mai mult, după eliberarea sa din 17 aprilie, George Becali a ținut să mulțumească presei pentru „sprijin”: „Aș vrea să mulțumesc trusturilor de presă

⁵³ „Un milion de lei ajutor pentru presa clujeană: bani de trecut criza sau de cumpărat tăcerea?”, Hotnews.ro, Costin Ionescu, 14 aprilie 2009.

⁵⁴ „Părerile șefilor din media despre inițiativa lui Tise”, City News, 13 aprilie 2009.

⁵⁵ „Asociația ziariștilor clujeni, împotriva planului Sarkozy al președintelui CJ”, Codruta Simina, Cotidianul, 14 aprilie 2009.

⁵⁶ „Autoreglementarea presei în România”, ActiveWatch, 23 octombrie 2009.

⁵⁷ Studiul de caz „Presa și justiția” în seria „Stimularea gândirii critice a jurnaliștilor”, CJI.ro, 2010.

⁵⁸ „Dan Nica: Chiar dacă poliția nu este perfectă, trebuie să avem încredere”, Realitatea.net, 2 aprilie 2009.

⁵⁹ „Telejustiție”, Cornelius Popa, Monitorul de Cluj, 17 octombrie 2007.

⁴⁷ „OTV, amendat de CNA cu 5.000 de lei pentru tomberonul lui Diaconescu”, Cotidianul, 13 ianuarie 2009.

⁴⁸ „Dan Diaconescu a cerut CNA să reanalizeze două amenzi acordate OTV”, Mediafax.ro, 22 ianuarie 2009.

⁴⁹ „Mircea Badea, amendat pentru instigare la violență în cazul Marian Cozma”, C.M., HotNews.ro, 3 martie 2009.

⁵⁰ „Decizia nr. 321 din 03.03.2009”, CNA, 3 martie 2009.

⁵¹ „Campania Salvați Presa!”, MediaSind, 9 februarie 2010.

⁵² Lista a fost propusă la începutul lui 2009 și reluată în 2010. Vezi CAMPANIA „SALVAȚI PRESA!”, 9 Februarie 2010, www.mediasind.ro. Pentru o analiză a propunerilor discutabile din acest document vezi capitolul „etică” al prezentului raport.

și presei, în general, pentru că, vă spun sincer, [...] am simțit o alinare a suferinței mele [...] când mi-au luat apărarea”⁶⁰.

JURNALIȘTII-VEDETĂ FAC RECLAMĂ MASCATĂ

Gabriela Vrânceanu-Firea

În luna aprilie, Gabriela Vrânceanu Firea a fost acuzată că face reclamă mascată și amestecă politica editorială a publicațiilor pe care le conduce („Financiarul” și „Săptămâna Financiară”) cu interesele personale⁶¹. Ea a prezentat într-o lumină favorabilă, cu maximum de detalii, un ansamblu rezidențial în care îi cumpărase o locuință mamei sale, fără a menționa că face publicitate. Potrivit unui articol publicat în Evenimentul Zilei, jurnalista s-ar fi folosit de imaginea sa de vedetă media pentru a promova ansamblul rezidențial în paginile publicațiilor pe care le conducea, precum și prin intermediul unui comunicat de presă emis de Antena 1. „Am transmis acest comunicat deoarece ziaristii ne-au cerut aceste informații”⁶², a declarat Cristina Severin, PR manager al Antenei 1.

Iulia Vântur

În octombrie, Pro Tv a emis un comunicat de presă în cadrul căruia prezentatoarea emisiunii „Dansez pentru tine”, Iulia Vântur, lauda performanțele unei mașini de lux. „Pentru că noi suntem responsabili de comunicarea și imaginea lulei, am decis împreună cu ea să o ajutăm și cu această comunicare”⁶³, a declarat Maria Apostol, PR Manager Pro Tv, menționând totodată că nu Pro Tv are contract cu compania auto, ci Iulia Vântur. „Drumul spre casă a fost relaxant, confortabil și extrem de silențios. Până acum am avut doar mașini diesel, care sunt puțin mai zgomotoase, însă Mercedes-Benz GLK este un model pe benzină, așa că nici un am auzit motorul, doar l-am simțit atingând pedala de accelerație. Mașina este puternică, are un motor de 3,5 si 250-270 de cai, dar economică, dinamică, are o personalitate îndrăzneată și m-am simțit, cu adevărat, în siguranță, la drum”⁶⁴, spunea, printre altele, Vântur, în comunicatul de presă.

Mircea Badea

După emisiunea „În gura presei” din data de 20 iulie, de la Antena 3, moderatorul Mircea Badea a fost acuzat de publicitate mascată, după ce el și echipa sa ar fi înscenat explozia laptopului său în direct, pentru a scoate în evidența beneficiile garanției oferite de firma producătoare. În cazul de față, se evidențiază cum compania suporta reparațiile oricărei defecțiuni, asigurând garanție „orice ar fi”.

Interviewat de jurnalistul Petrișor Obae cu privire la acest eveniment, Mircea Badea a declarat: „Ce am avut de spus, am spus pe post. Este un subiect despre care nu vreau să răspund. Un laptop a bubuit din varii motive. De ce

⁶⁰ „Becali e liber: Mulțumesc trusturilor de presă care m-au susținut!”, Antena3.ro, 17 aprilie 2009.

⁶¹ „Știrea vilei cu Gabi Firea”, Ionuț Stănescu, Evenimentul Zilei, 23 aprilie 2009.

⁶² Ibidem.

⁶³ „Publicitate de criză: Product Placement și în comunicatele de presă”, Paginademedia.ro, 20 octombrie 2009.

⁶⁴ Ibidem.

a bubuit? Asta nu mă interesează [...]. Nu mă interesează să lămuresc în niciun fel acest subiect. Mi se pare că e un subiect care nu există. Chiar nu mă interesează să îți clarific nedumerirea. Un laptop s-a stricat. Am o garanție care acoperă accidentele. Nu înțeleg ce importanță are”⁶⁵.

Gazeta Sporturilor se promovează cu amenințări

În luna mai, Gazeta Sporturilor (GSP) a pornit o campanie de promovare a publicației cu un mesaj împotriva corupției din sport. În cadrul acesteia, a fost acuzată că a amestecat în mod nepermis jurnalismul cu marketingul⁶⁶. Cei de la GSP le-au trimis șefilor din fotbal scrisori anonime cu sloganul campaniei („Nouă ne pasă de sport. Poate prea mult”), cu litere decupate din ziare, iar destinatarii Dumitru Dragomir și Mircea Sandu le-au interpretat ca pe niște amenințări cu moartea, ceea ce a generat un număr mare de știri în presă⁶⁷. În plus, jurnaliștii au scris, tot sub protecția anonimatului, mesaje cu vopsea lavabilă pe mașinile câtorva fotbaliști și au lansat zvonul că site-ul GSP a fost „hackerit”. După ce presa a preluat informațiile ca fiind reale, a ieșit la iveală și adevăratul tâlc al celor întâmplare: totul fusese o înscenare pusă la cale în cadrul campaniei⁶⁸ „de gherilă” a Gazetei Sporturilor.

Profesorul de jurnalism Brăduț Ulmanu a comentat situația pe blogul său: „Jurnalismul nu trebuie amestecat cu marketingul. Că, atunci când un ziar inventează subiecte, înșală cititorul. Indiferent de noblețea mesajului pe care vrei să-l transmiți, așa ceva nu se face, pentru că rolul unui ziar este să informeze, nu să deruteze. Iar atunci când te apuci să trimiți scrisorele și să dai cu vopsea pe mașini, pentru ca apoi să relatezi nevinovat propriile fapte și reacțiile pe care le-au stârnit, se cheamă că ignori adevăratul motiv pentru care publicul te urmărește: ca să afle lucruri reale. Da, unii s-au prins, da, erau semne că cei de la GSP nu erau străini de toată treaba. Dar alții au luat-o de bună”⁶⁹, a declarat Brăduț Ulmanu pe blogul său, ca reacție la cele petrecute.

Horia Ivanovici, acuzat că a trucat un interviu

În data de 22 septembrie, pe Blogdefotbal.com s-a lansat ipoteza potrivit căreia Horia Ivanovici, realizatorul emisiunii Fanatik Show, de la Digi Sport, ar fi înscenat un interviu în exclusivitate, sub protecția anonimatului, cu un fotbalist de la Steaua. Conform blogului, Ivanovici s-a înregistrat, și-a modificat digital vocea și a pus secvența audio în direct, într-o emisiune de după demiterea antrenorului Cristiano Bergodi⁷⁰. Horia Ivanovici a respins acuzațiile.

Ionuț Grigore, expert în prelucrarea digitală a vocii, a declarat pentru Adevărul: „Fără îndoială, vocea

⁶⁵ „Explozia laptopului lui Mircea Badea, o înscenare publicitară”, Petrișor Obae, Paginademedia.ro, 23 iulie 2009.

⁶⁶ „Noua campanie Gazeta Sporturilor a început cu o înșelătorie”, Alexandru-Brăduț Ulmanu, Jurnalismonline.ro, 15 mai 2009.

⁶⁷ „Dumitru Dragomir și Mircea Sandu au primit amenințări cu moartea”, Realitatea.net, 11 mai 2009.

⁶⁸ „E doar începutul”, Costas Mincu, Gsp.ro, 15 mai 2009.

⁶⁹ „Noua campanie Gazeta Sporturilor a început cu o înșelătorie”, Alexandru-Brăduț Ulmanu, Jurnalismonline.ro, 15 mai 2009.

⁷⁰ „Jucătorul anonim de la Steaua... nu e chiar atât de anonim”, Blogdefotbal.com, 22 septembrie 2009.

nedistorsionată seamănă izbitor cu a domnului Ivanovici. Softurile pot modifica orice, dar nu pot imita timbrul original al vocii. Sunt două posibilități: fie domnul Ivanovici a citit acel text, iar cineva din anturajul dânsului l-a pus pe web, fie altcineva îi poate imita vocea și a vrut să îi facă o farsă”⁷¹.

Directorul editorial al Digi Sport, Teo Avrănescu, a comentat despre incident: „E greu de crezut și de demonstrat că este vocea lui Horia Ivanovici. Chiar dacă, sa zicem, ar fi așa, nu cred că am lua o măsură. Suntem o televiziune comercială. Emisiunea este una de succes, iar publicul asta cere. Sunt o grămadă de alte emisiuni care fac rating pe chestiuni care nu sunt întotdeauna reale”⁷².

„Așadar, CUTREMUR în Vrancea, doamnelor și domnilor!...”⁷³

După cutremurul de magnitudine medie produs pe 25 aprilie în Munții Vrancei, principalele televiziuni de știri (Antena 3 și Realitatea Tv) au fost criticate pentru maniera alarmistă în care au prezentat evenimentul, „caracterizată de tendința moderatorilor de a amplifica gravitatea evenimentului, prin folosirea construcțiilor sintactice cu încărcătura emoțională, repetarea unor sintagme de apreciere precum <<cutremur puternic>> și <<s-a simțit destul de/ foarte tare>>, care desemnau intensitatea cutremurului la București. De asemenea, una dintre cele două televiziuni a ilustrat comentariile și discuțiile din studio cu imagini ce promovau situații de haos, distrugere, durere umană, filmate în urma unor cutremure de magnitudine mare”⁷⁴. În plus, jurnaliștii au fost acuzați că au emis opinii personale neavizate, în această situație, care au condus la distorsionarea informației și la inducerea panicii în rândul populației. Televiziunile au încălcat legislația CNA, care spune că în astfel de situații „se va evita accentuarea gratuită a stării de îngrijorare și se vor cita sursele de informare. Se vor evita speculațiile asupra evenimentelor tragice, cauzelor și consecințelor lor ori prezentarea repetată a unor imagini șocante, pentru a nu provoca temeri inutile sau panică în rândul publicului. [...] Radiodifuzorii au obligația să confrunte informațiile primite din surse proprii sau de la colaboratori ocazionali cu informațiile deținute de autoritățile competente, înainte de a transmite știri și puncte de vedere care pot genera panică în rândul populației; în cazul în care versiunile primite diferă, se va transmite în mod obligatoriu și informația provenită de la sursa autorizată legal, cu menționarea acesteia”⁷⁵.

„Lista neagră” de la Realitatea TV

La începutul lunii septembrie, Sergiu Toader, Project Manager la Realitatea Tv, le-a transmis angajaților un document, făcut public de bloggeri, în care numea câteva personaje publice „complet interzise pe post” („fără

⁷¹ „Horia Ivanovici, bănuț că s-ar fi dat drept jucător al Stelei în timpul emisiunii Fanatik”, Vlad Epurescu, Adevărul, 22 septembrie 2009.

⁷² „Jucătorul anonim de la Steaua este Horia Ivanovici”, Realitatea.net, 22 septembrie 2009.

⁷³ „Așadar, CUTREMUR în Vrancea, doamnelor și domnilor!...”, ActiveWatch, 12 mai 2009.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ „Decizia nr. 187 din 3 aprilie 2006 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual”, Cna.ro, 3 aprilie 2006.

sincoane, fără invitații în emisiune, fără transmisii live”) - din cauza „degradării discursului public”⁷⁶. În același document, Toader făcea recomandări privind limitarea intervențiilor persoanelor supramediatizate și sugestii privind invitații dezirabili⁷⁷. În urma acestei inițiative, președintele PIN Lavinia Șandru, care fusese plasată pe „lista neagră”, a sesizat CNA, acuzând „cenzura evidentă impusă de conducerea Realitatea Tv”, iar răspunsul instituției a fost acela că „Realitatea TV este liberă să își aleagă invitații după propriile criterii. Singurul lucru care trebuie respectat este articolul 71 din reglementările CNA care prevede ca toate partidele politice să fie reprezentate, echidistant, în ceea ce privește pozițiile exprimate”⁷⁸.

Analiști pe bani

Pe 22 iulie, HotNews a publicat un articol care dezvăluia că fostul senator PSD Adrian Păunescu a primit de la Realitatea Tv 28.000 de euro pentru aparițiile sale televizate, sumă pe care nu a specificat-o în declarația de avere din timpul mandatului. Contactat de jurnaliștii HotNews, Păunescu a susținut că a omis să menționeze contractul cu Realitatea în declarația de avere pentru că nu-și amintea exact data semnării acestuia. „Am încasat cei 28.000 euro în baza unui contract cu Realitatea TV. Ce aveți cu mine? Acum nu mai sunt persoană publică. Contractul este confidențial, dacă vreți detalii sunați la Realitatea TV. L-am semnat acum un an și jumătate și încă este valabil”, a declarat Păunescu pentru Hotnews⁷⁹.

Autoreglementarea

La toate aceste evenimente din mass-media, organizațiile de media au reacționat prin eforturi de autoreglementare. Printre aceste eforturi au fost apeluri, luări de poziție și adoptarea unui Cod Unic deontologic⁸⁰, care are la bază codurile existente, inclusiv pe cele ale Convenției Organizațiilor de Media (COM) și ale Clubului Român de Presă (CRP). La redactarea Codului Unic au contribuit peste 30 de asociații de presă din România, în principal organizațiile din COM, Mediasind și Asociația Jurnaliștilor din România (AJR). Procesul este o continuare a eforturilor COM - o alianță de peste 30 de organizații din toată țara⁸¹ - în domeniul promovării standardelor etice. De asemenea, AJR și CRP au anunțat la sfârșitul lui 2009 că au înființat o Comisie Media care va judeca încăcăările deontologice ale jurnaliștilor și companiilor de media care sunt membre ale acestor asociații.

Măsurile de autoreglementare vin în contextul unei bresle în care numai jumătate dintre jurnaliști cunosc ghiduri deontologice, iar redacțiile în care lucrează nu au, în procent de 42%, vreun document de politică editorială⁸².

⁷⁶ „Ce culoare are lista neagră de la RTV”, Dragoș Vasile, Academia Cașavencu, 18 septembrie 2009.

⁷⁷ „Pisica albă, pisica neagră la RTV”, Cătălin Tolontan, Tolo.ro, 11 septembrie 2009.

⁷⁸ „Șeful CNA: Lista neagră a Realității Tv devine inaplicabilă în campanie”, Ziare.com, 14 septembrie 2009.

⁷⁹ „Tarif de senator-poet: Adrian Păunescu a încasat 28.000 de euro de la Realitatea Tv”, L. Pârveu, HotNews.ro, 22 iulie 2009.

⁸⁰ Vezi textul codului în Anexa 3 (disponibilă numai în formatul web al prezentului raport - www.activewatch.ro).

⁸¹ Vezi site-ul www.organizatiimedia.ro.

⁸² „Autoreglementarea presei în România”, ActiveWatch, 23 octombrie 2009.

Concluzii:

- Derapajele etice s-au înmulțit în contextul crizei economice și al campaniei electorale.
- În numeroase situații, presa a fost folosită ca instrument în lupta politică, cu puțină rezistență din interiorul redacțiilor.
- S-a înregistrat o criză fără precedent de imagine a presei în ceea ce privește calitatea conținutului și încrederea publicului.
- Presa a fost polarizată politic în campanie, iar cele două tabere s-au acuzat reciproc de încălcări ale eticii.
- Au existat dezbateri și reacții la nivelul breslei în legătură cu derapajele etice. S-a adoptat un Cod deontologic unic și s-a înființat o Comisie media.

Recomandări:

- Citiți și însușiți-vă prevederile codurilor etice la care ați aderat.
- Judecați fiecare caz în parte și evitați copierea reacțiilor competitorilor.
- Nu participați la contractarea de publicitate sau la acte de șantaj.
- Nu prezentați sau comentați zvonuri ca informații și știri. Introducerea de zvonuri în circuitul informațional înseamnă validarea lor (în special atunci când sunt prezentate de canalele de știri).
- Impostura - Promovați competența, promovați persoane relevante pe domeniile în discuție, persoane pe care le recomandă CV-ul profesional, competența dovedită anterior, specializarea.
- Comentarii de serviciu - Nu există nici ziariști, nici politicieni multilateral-dezvoltați, cu competențe și capabili să aducă informații pertinente pentru orice domeniu în discuție.

- Scenariști versus Jurnaliști - Mentionați vizibil jurnaliștii și demarcați-i de entertaineri, infotaineri, comentatori, analiști, ghicitori sau scenariști. Nu amestecați categoriile. Pentru invitații permanenți sau cvasi-permanenți, postați online CV-urile lor și menționați dacă pentru prestația de analiză televizată sunt remunerați și de către cine.
- Precizați relația invitatului cu persoana sau subiectul dezbătut (avocat, ziarist angajat, partener de afaceri etc.).
- Sprijiniți separația puterilor în stat, nu vă erijați în judecători, nu faceți presiune asupra instanțelor să ia o anumită decizie.
- Criticați administrația bazându-vă pe fapte, documente, situații concrete, prin materiale de investigație jurnalistică bine documentate.
- Refuzați campaniile de presă impuse de interesele financiare, politice sau de altă natură ale patronului.
- *Agenda setting* - Promovați mai multă diversitate în subiectele prezentate. Nu lăsați politicienii să vă impună zilnic agenda și subiectele pe care să le discutați și rediscutați la nesfârșit.
- Echilibru versus panică - Evitați folosirea imaginilor cu potențial de a induce panica în rândul populației. Prezentați un discurs echilibrat! Mai ales, în cazul relatărilor despre producerea catastrofelor naturale. Fără atitudini grave, întrebări alarmante și irelevante, fără imagini ce promovează panica atunci când ilustrați un subiect.
- Informații fără atribuirea sursei - Precizați sursa informațiilor citate de pe Internet.
- Întăriți organizațiile profesionale. Dacă breasla nu se autoreglementsază, atunci politicienii vor încerca să intervină din exterior.

8. Televiziunea publică

Pe parcursul anului 2009, televiziunea publică a fost în centrul atenției, atât prin diversele evenimente interne (procese intentate de angajați, apeluri publice ale jurnaliștilor, sancțiuni ale CNA pentru dezechilibre politice etc.), cât și prin multiplele evenimente care au implicat actori externi instituției (încercările nereușite de reformă a legii televiziunii publice în Parlament¹, afirmații publice controversate făcute de politicieni etc.). Iată care au fost câteva dintre aceste evenimente.

8.1. PRESIUNI POLITICE. ECHILIBRU POLITIC²

Deputat PDL: TVR „face ce-i spunem noi, nu ce vor alții”

Pe 2 februarie, în ședința Biroului Permanent al Camerei Deputaților s-a discutat despre înființarea unui studio de televiziune al Parlamentului. În acest context, deputatul PD-L Cezar Preda (la acea dată secretar general al Camerei) a intervenit și a spus: „Haideți, doamnă președinte, să îndreptăm strategia noastră ca această televiziune publică să intre și să facă treabă aici, pentru aleși, și să facă studioul pe banii lor, să prezinte activitatea din Parlament așa cum dorim noi, pentru că, până la urmă, este o televiziune publică și ea *face ce-i spunem noi, nu ce vor alții*”³. Afirmația este relevantă pentru modul în care unii politicieni percep mandatul televiziunii publice⁴. În același context, colegul său de partid, Mircea Toader (liderul grupului parlamentar PD-L), a explicat pentru HotNews.ro de ce televiziunea publică are datoria să transmită și știri „de bine” din Parlament: „Veniți dumneavoastră ca jurnaliști și scrieți de bine de la comisii? Nu. *Păi eu vreau să scrie de bine*”⁵.

Ulterior, Cezar Preda a transmis un comunicat de presă prin care a încercat să își explice afirmația: „Regret felul în care pare să fi fost înțeleasă intervenția mea din Biroul Permanent, referitoare la postul de televiziune. Nu am avut niciodată poziții vizând restricționarea dreptului la libera exprimare și am, în general, o relație bună cu mass-media. Plecând de la opinia domnului vicepreședinte Adrian Nastase de a se investi în amenajarea unui studio TV al Camerei Deputaților, am opinat ca ar fi mai simplu și mai ieftin să solicităm TVR ca unul din canalele sale să fie consacrat transmisiunilor din Parlament, căci oricum *TVR se află într-o relație specială cu Parlamentul*”⁶.

¹ Vezi capitolul „Legislație” al prezentului raport.

² Vezi mai multe cazuri de presiuni politice și în capitolul „Derapaje electorale” al prezentului raport.

³ Vezi stenograma ședinței Biroului Permanent al Camerei Deputaților din data de 2 februarie 2009.

⁴ În aprilie 2009, Alexandru Sassu, președintele director general al SRTV a transmis Parlamentului că: „În spiritul misiunii de serviciu public, pentru buna informare a cetățenilor asupra activității Parlamentului României, Societatea Română de Televiziune este pregătită să difuzeze în direct lucrările Senatului și Camerei Deputaților”. Vezi „Parlament TV, cea mai nouă inițiativă a lui Alexandru Sassu” de Cristian Bandea, Diana Lazar, Cotidianul, 1 Apr 2009.

⁵ „Alt deputat PD-L visează cât mai multă propagandă la TVR: *Scrieți de bine de la comisii? Nu. Păi eu vreau să scrie de bine*”, de Luminița Pârvu, HotNews.ro, 6 februarie 2009.

⁶ „Alt deputat PD-L visează cât mai multă propagandă la TVR: *Scrieți de bine de la comisii? Nu. Păi eu vreau să scrie de bine*”, de Luminița Pârvu, HotNews.ro, 6 februarie 2009.

Sorin Burtea vs. proiectul „Turcan”

În iunie, Consiliul Național al Audiovizualului a sancționat televiziunea publică cu o amendă de 2 500 de lei, pentru o emisiune ce dezbată proiectul „Turcan”, de modificare a legii de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune⁷. Emisiunea „Ediție Specială”, moderată de Sorin Burtea, a fost difuzată de TVR 1 pe 16 iunie. Din 8 persoane participante în emisiune, doar una a susținut, parțial, punctul de vedere că modificările la legea de funcționare a serviciilor publice ar putea fi oportună⁸. CNA a amendat postul public pentru lipsa de echilibru și de imparțialitate și pentru că nu a contribuit la libera formare a opiniilor prin prezentarea tuturor punctelor de vedere aflate în dezbatere.

Sorin Burtea era membru, la acea dată, în Consiliul de Administrație al Societății Române de Televiziune, din partea angajaților.

Liviu Dragnea la alegerile europarlamentare

Cu o zi înainte de alegerile europarlamentare, pe 6 iunie, la rubrica Tema zilei, a Telegazetului, era planificat un interviu pe teme sportive, legat de un meci de fotbal programat în acea seară. În ultima clipă, invitatul programat a fost schimbat cu vicepreședintele Partidului Social Democrat, Liviu Dragnea. Conform informațiilor apărute în presă, Mihai Constantin, moderatorul acestei rubrici, ar fi primit întrebările pe care trebuia să le adreseze vicepreședintelui PSD pe telefon și pe e-mail⁹. Tot conform informațiilor din presă, „schimbarea pe ultima sută de metri a interviuatului, la știrile postului condus de Alexandru Sassu, a fost << comandă de sus >>”¹⁰. Reamintim că Alexandru Sassu a venit în 2007 la șefia SRTV din poziția de vicepreședinte al Partidului Social Democrat.

Producătorii emisiunii, Dorin Muntean și Doina Georgescu, precum și editorul știrilor, Adriana Gulea, au refuzat să semneze emisiunea, invocând clauza de conștiință din Statutul jurnalistului din TVR. Conform informațiilor apărute în presă, producătorii și editorul au fost amenințați de către șeful interimar al știrilor, Mădălina Rădulescu, de față cu martori, că le-ar putea fi tăiată ziua de lucru sau ar putea fi mutați în alte posturi¹¹. Mihai Rădulescu, prezentatorul știrilor la Telegazet, s-a alăturat ca martor plângerii pe care aceștia au depus-o la Comisia de Etică a televiziunii publice.

Consiliul Național al Audiovizualului a sancționat TVR1 cu o somație pentru această emisiune, pentru că a încălcat Decizia de reglementare a campaniei pentru alegerile europarlamentare, potrivit căreia „cu 24 de ore înainte de începerea votării și până la închiderea urnelor este interzisă difuzarea emisiunilor și spoturilor electorale”¹². Consiliul a considerat că „inițiativa d-lui Mihai Constantin de a aborda problema alegerilor în seara de dinaintea desfășurării acestora nu a fost în concordanță cu dispozițiile legale privind desfășurarea în audiovizual a campaniei electorale

⁷ Decizia CNA nr. 702, din 23 iunie 2009.

⁸ Vezi mai multe despre proiectul „Turcan” de modificare a legii serviciilor publice de radio și televiziune în capitolul „Legislație” al prezentului raport.

⁹ „Presiune politică asupra știriștilor TVR: semnezi sau te concediez!”, de Ramona Drăghici, Cotidianul, 17 iunie 2009.

¹⁰ „Alexandru Sassu primește trei lovituri dure chiar din interiorul TVR”, de Costin Ionescu, HotNews.ro, 25 iunie 2009.

¹¹ Ibidem.

¹² Decizia CNA din 11 iunie 2009.

pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European”¹³.

TVR a contestat în instanță decizia CNA. Procesul este în curs de judecare.

Comisia de Etică și Arbitraj din TVR a decis că emisiunea în discuție „contravine și normelor deontologice asumate de jurnaliștii din televiziunea publică” și că „decizia editorială a Mădălinei Rădulescu de a invita reprezentantul unui singur partid la o dezbatere care-și propunea să trateze «fricțiunile din coaliție» a creat premisele pentru nominalizarea de către dl. Liviu Dragnea, într-un context critic, a unor miniștri din PD-L, fără posibilitatea unei replici din partea partenerilor de guvernare”¹⁴. Comisia a mai afirmat: „Chiar dacă nu au fost puse în aplicare, amenințările formulate de doamna Rădulescu la adresa celor două jurnaliste din subordine reprezintă o formă de presiune cu atât mai de neînțeles cu cât au venit după ce Consiliul Național al Audiovizualului a sancționat SRTv pentru consecințele unei decizii editoriale greșite, luate de directorul interimar al Știrilor, în ciuda opiniilor exprimate de subalternii săi. Atitudinea Mădălinei Rădulescu este în contradicție cu normele de conduită stipulate în Statutul ziaristului din SRTv (...)”¹⁵.

Comisia a mai constatat că „nu este prima dată când directorul interimar al Știrilor recurge la intimidarea subordonaților. Un incident asemănător s-a petrecut în luna martie 2008, dar concluziile formulate atunci de CEA au fost ignorate atât de ziaristă, cât și de conducerea SRTv”¹⁶.

Cazul Dan Nica

În octombrie, Consiliul Național al Audiovizualului a sancționat postul TVR 1 cu amendă în cuantum de 2.500 de lei, pentru că, în ediția din 30 septembrie 2009 a știrilor Telejurnalului, informațiile referitoare la revocarea din funcție a ministrului Dan Nica au fost prezentate dezechilibrat. Postul public difuzase patru declarații ale reprezentanților PSD, exprimate în direct, prin care aceștia își acuzau partenerii de coaliție pentru criza politică, fără a fi prezentat și punctul de vedere al vreunui reprezentant al PD-L, deși punctul de vedere al ministrului democrat liberal Videanu fusese prezentat în buletinul de știri de la prânz. CNA a considerat că știrea a încălcat legislația audiovizuală¹⁷.

Campanie electorală în timpul Champion's League

Pe 24 noiembrie, în timpul unui meci de fotbal din Champion's League transmis de TVR, comentarii menționează celor 1,8 milioane de telespectatori prezența pe stadion a candidatului PSD la președinție, Mircea Geoană, și a consilierului acestuia, Cozmin Gușă. „Atmosferă de meci mare. Multe VIP-uri în tribună. Candidatul la prezidențiale Mircea Geoană e și el aici. A venit la meci”, a spus comentatorul Marian Olaianos. „Și domnul Cozmin Gușă”,

¹³ Decizia CNA nr. 653 din 11.06.2009.

¹⁴ CONCLUZIILE ȘEDINTELOR COMISIEI DE ETICĂ ȘI ARBITRAJ DIN ZILELE DE 25 iunie, 30 iunie și 6 iulie 2009 - http://www.tvr.ro/articol_organizatie.php?id=65973.

¹⁵ CONCLUZIILE ȘEDINTELOR COMISIEI DE ETICĂ ȘI ARBITRAJ DIN ZILELE DE 25 iunie, 30 iunie și 6 iulie 2009 - http://www.tvr.ro/articol_organizatie.php?id=65973.

¹⁶ CONCLUZIILE ȘEDINTELOR COMISIEI DE ETICĂ ȘI ARBITRAJ DIN ZILELE DE 25 iunie, 30 iunie și 6 iulie 2009 - www.tvr.ro.

¹⁷ Vezi Decizia C.N.A. nr. 867/06.10.2009.

l-a completat Ilie Dumitrescu. A urmat o glumă despre „procentele care cresc”, din care nu se înțelege dacă sînt procentele mingiilor jucate de băieții lui Petrescu sau cele din politică. Jurnalistul Cătălin Tolontan a susținut, citând surse din TVR, că acel comentariu s-a făcut la presiunea unor șefi din TVR, la solicitarea consilierului lui Geoană. Cozmin Gușă a negat că ar fi cerut asta, iar comentatorul nu a dorit să facă vreo declarație.

Valentin Nicolau a acuzat presiunile politice ale lui Traian Băsescu

În noiembrie, în timpul campaniei electorale, Valentin Nicolau, președinte director general al SRTv până în 2005, a afirmat într-o intervenție telefonică la Antena 3 că, în 2005: „Președintele Traian Băsescu mi-a cerut, prin consilierul Adriana Săftoiu, să îl schimb pe șeful departamentului de știri, ca un gest de bunăvoință, și să o pun pe Rodica Culcer în loc”. Nicolau a făcut această afirmație în contextul în care Traian Băsescu a declarat că în mandatul său a lăsat presa liberă¹⁸.

Nicolau a afirmat că a refuzat această comandă, motiv pentru Traian Băsescu a început să îl atace public¹⁹.

Ulterior, Rodica Culcer a câștigat prin concurs postul de șef al departamentului de știri.

„Biroul pentru Documente Secrete”

La cererea CSAT, în iunie 2009, SRTv a reînființat Biroul pentru Documente Secrete (un birou ce existase și în perioada comunistă și fusese controlat de Securitate). Această structură de securitate fusese reînființată o dată în mandatul lui Valentin Nicolau, dar fusese ulterior desființată de Tudor Giurgiu.

Membrii Consiliului de Administrație al Societății Române de Radiodifuziune au respins înființarea acestui birou. Maria Țoghină, președintele-director general al Societății Române de Radiodifuziune, a explicat pentru Cotidianul: „Deși am fost înștiințată de către unii dintre consilieri ai Radioului cu privire la obligativitatea înființării acestui compartiment, am considerat că o asemenea structură nu este oportună într-o instituție de presă precum radioul public, în care nu sunt gestionate documente clasificate într-un volum care să justifice înființarea compartimentului respectiv. (...) Subiectul a ajuns în atenția Consiliului de Administrație ca urmare a Hotărârii CSAT nr. 031 din 12.03.2009”²⁰.

La solicitarea ziarului Cotidianul, Departamentul de Comunicare Publică al Administrației Prezidențiale a precizat: „Consiliul Suprem de Apărare a Țării nu a cerut în mod expres Societății Române de Radiodifuziune să înființeze un compartiment pentru gestionarea informațiilor clasificate. (...) În situația în care Societatea Română de Televiziune și Societatea Română de Radiodifuziune sunt deținătoare ale unor astfel de documente (clasificate - n.r.), atunci sunt obligate de către lege să înființeze astfel de compartimente speciale”²¹.

Tot la solicitarea ziarului Cotidianul, Biroul de Presă al

¹⁸ „Fostul președinte TVR: Băsescu mi-a cerut să schimb directorul de știri cu Rodica Culcer”, Ziare.com, 11 noiembrie 2009.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ „Sassu reface pe șest la TVR celula <<Secu>>”, de Cristian Oprea, Cotidianul, 12 iunie 2009.

²¹ Ibidem.

televiziunii publice a precizat: „SRTv are un compartiment care se ocupă de gestionarea documentelor cu caracter de documente clasificate primite de la alte instituții. Această structură gestionează și obținerea de certificare ORNISS pentru evenimente care impun acest document”.

Au fost exprimate temeri că o astfel de structură este nu doar inutilă, ci și periculoasă: „un birou de acest gen nu cred că ar avea altă destinație decât aceea de a fi o formă de cenzură pe criteriile de siguranță națională. (...) [S]untem ferm împotriva unei asemenea inițiative și felicităm CA al Radioului public pentru decizia luată²²”, a spus Mircea Toma, președintele Agenției de Monitorizare a Presei, intervievat de Cotidianul.

SRR și-a menținut decizia.

Amânarea votului pe Raportul anual al TVR

Votarea raportului anual depus de SRTv la Parlament în primăvara lui 2009 a fost amânată mai întâi până în toamna aceluși an și, ulterior, până în primăvara lui 2010, când raportul a fost respins de Parlament și, implicit, Consiliul de Administrație a fost demis. Conform legii²³, SRR și SRTv au obligația să depună „raportul anual” după un anumit calendar, iar comisiile parlamentare pentru Cultură, arte și mass-media au dreptul să solicite aceste rapoarte. Nu este specificat în lege ce obligații are Parlamentul vizavi de termenul în care analizează și dispune în legătură cu aceste rapoarte. În practică s-a încetățenit următorul sistem: SRTv și SRR depun anual rapoartele în termenul obligatoriu (dacă nu ar face-o ar fi motiv de demitere de drept), iar Parlamentul, respectiv comisiile și apoi plenul reunit, votează în funcție de conjunctura sau de interesele politice vizând demiterea sau menținerea conducerilor celor două servicii publice autonome. De exemplu, în 2005, când a fost demis „CA-ul Nicolau” de la TVR și „CA-ul Șeuleanu” de la SRR, au fost votate rapoartele SRR și SRTv pe trei ani, 2002, 2003 și 2004. Apoi, în 2007 (demiterea „CA-ului Giurgiu”), s-au votat rapoartele SRTv pe anii 2005 și 2006.

8.2. PROBLEME DE MANAGEMENT

Audiențe și performanțe financiare

Audiența generală a posturilor SRTv a scăzut constant pe parcursul anului 2009, atât în cifre absolute (rating - număr total de privitori la un moment dat) cât și în termeni comparativi (share - procente din total, respectiv cota de piață). Dacă în cazul primului indicator (rating) este vorba despre un fenomen generat și de scăderea numărului total de telespectatori pe întreaga piață de consum TV (respectiv, cei care deschid televizoarele), în cazul celui de-al doilea (share) este vorba despre o scădere a competitivității. Astfel, de exemplu, TVR 1 a coborât, de pe pozițiile 4-5, pe pozițiile 8-9, iar TVR 2, de pe locurile 7-8, pe locurile 12-13²⁴. Înființarea a două noi canale de televiziune, respectiv TVR

3 și TVR Info, precum și a unui experimental (TVR HD), nu numai că nu a stopat declinul în ceea ce privește audiențele cumulate, dar a reprezentat o decizie managerială cu impact din punct de vedere financiar într-un an în care erau evidente deja efectele crizei financiare generalizate, atât la nivel național cât și internațional.

Pierderile financiare pe 2009 au fost de 48 de milioane de RON²⁵.

Concedieri la nivel de management. Interimat

După venirea lui Alexandru Sassu la conducerea SRTv, mai multe persoane cu funcții de management și-au pierdut posturile.

Cezar Ion, al cărui post de șef al Departamentului de Producție Editorială al TVR a fost desființat în iunie 2008 printr-o decizie a Consiliului de Administrație, a câștigat definitiv în 2009 procesul pe care îl deschisese împotriva acestei instituții²⁶. Cezar Ion a afirmat că postul său a fost desființat ca urmare a criticilor la adresa deciziilor manageriale defectuoase, critici care vizau introducerea în mod fraudulos, din punctul său de vedere, a unor emisiuni în grila TVR 1 și pe care le făcuse cu două luni de restructurarea postului său²⁷. Cu toate că atât Comisia de Etică și Arbitraj din cadrul SRTv, cât și Comitetul Director al instituției au acordat într-o mare măsură cu criticile jurnalistului²⁸, Cezar Ion a fost îndepărtat printr-o reorganizare de fațadă. Ulterior, Cezar Ion a câștigat în instanță procesul împotriva TVR²⁹.

Și Rodica Culcer este, de asemenea, în proces cu Societatea Română de Televiziune după ce postul său de director al Direcției Știri din TVR a fost restructurat, aceasta pierzându-și toate atribuțiile editoriale³⁰. În schimb, la conducerea redacției de știri a fost numit un director interimar, situație criticată într-un apel al jurnaliștilor din TVR (vezi mai jos). Alexandru Sassu, Președintele Director General a afirmat că era ilegal să se organizeze un concurs pentru ocuparea acestui post, pentru că televiziunea română era în proces cu Rodica Culcer³¹. TVR a câștigat în martie 2010 procesul cu Rodica Culcer.

Lucian Ionică a acționat, la rândul său, în judecată SRTv, după ce a fost demis din funcția de director al Studioului Teritorial TVR Timișoara. Lucian Ionică a considerat că

²⁵ Raportul anual al SRTv pe 2009. “Raportul TVR: Deficit de 48 milioane de lei în 2009. Publicitatea SRTv în 2009: 8,8 milioane euro, din care 3.300 euro din publicitate online și 17.100 euro din teletext”, de V.O. HotNews.ro, 16 aprilie 2010.

²⁶ Detalii despre cazul Ion pot fi găsite în capitolul Conflicte de muncă al prezentului raport și în capitolul cu același nume al raportului “Libertatea presei în România - 2008” - www.activewatch.ro.

²⁷ „Bogdan Chiriac, recuperat de TVR”, Evenimentul Zilei, 28 februarie 2008.

²⁸ Vezi concluziile Concluziile ședințelor Comisiei de Etică și Arbitraj din datele de 12, 14, 25, 26 martie - www.tvr.ro și „TVR își inventariază regulile interne după disputele privind emisiunile din noua grilă” de C.I. HotNews.ro, 29 februarie 2008.

²⁹ Vezi capitolul Conflicte de muncă al prezentului raport.

³⁰ Detalii despre cazul Culcer pot fi găsite în capitolul Conflicte de muncă al prezentului raport și în capitolul cu același nume al raportului „Libertatea presei în România - 2008” - www.activewatch.ro.

³¹ „UPDATE Parlamentarii au respins raportul de activitate al TVR pe 2008. Alexandru Sassu, demis de la conducerea SRTv, îl acuză pe Boc de presiuni politice. Raportul radioului public a fost adoptat” - de L.P., C.M. HotNews.ro, 30 martie 2010.

²² „Ibidem.”

²³ În conformitate cu prevederile legii 41/1994, art. 2 și art. 46, coroborate cu textul Constituțional, art. 31. („Serviciile publice de radio și de televiziune sunt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor sociale și politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii și controlul parlamentar asupra activității lor se reglementează prin lege organică. - art. 31, lit. 5 din Constituție”.)

²⁴ Vezi și raportul TVR pe 2009, postat pe <http://www.tvr.ro/files/66923.pdf>.

înălțurarea sa din funcție a fost abuzivă³² și că a avut un substrat politic³³. El a depus și un memoriu la Parlament. În replică la acest memoriu, sindicatul din TVR Timișoara a organizat o conferință de presă în care a criticat activitatea managerială a lui Lucian Ionică³⁴. La conducerea TVR Timișoara a fost numit un director interimar.

Apeluri publice ale angajaților, pentru reformă

Un lucru notabil în ultimii ani a fost acela că s-au făcut auzite tot mai des, din interiorul TVR, voci care au făcut publice problemele cu care se confruntă această instituție și care au cerut ca partidele politice să promoveze reforma acestei instituții.

În 22 martie 2009, 28 de jurnaliști din TVR au lansat un Apel către Parlament și către partidele politice, pentru adoptarea în procedură de urgență a unei noi legi de organizare și funcționare a SRTV. „[C]adrul legal în care funcționează SRTV este atât de lax încât nu există nici o stavilă în calea arbitrariului, abuzurilor și a comenzilor politice, nicio protecție pentru jurnaliștii verticali împotriva sancțiunilor arbitrare, nicio regulă care să împiedice reorganizările de fațadă, care pot oricând să fie epurări mascate pe criterii subiective. Semnalăm, de asemenea, faptul că un control politic excesiv asupra Consiliului de Administrație al SRTV și absența unor criterii profesionale judicioase, de selecție și validare a membrilor Consiliului de Administrație, au încurajat perpetuarea improvizației și provizoratului și au descurajat elaborarea unei strategii pe termen lung a SRTV, care ar fi asigurat autonomia serviciului public de televiziune, după cum prevede legea”, se afirma în Apel. Documentul relua principiile pe care fusese construit proiectul de lege propus de Raluca Turcan³⁵ și îndemna partidele parlamentare să acorde atenția necesară acestui nou proiect de lege și să se consulte cu reprezentanții salariaților SRTV precum și cu cei ai societății civile, pentru a vota o lege echilibrată și eficientă, care să stea la baza reconstrucției instituționale a SRTV.

Celor 28 de inițiatori li s-au alăturat alți 250 de jurnaliști angajați ai SRTV din totalul de 530.

Pe 1 iulie, 22 de jurnaliști (de data aceasta doar din cadrul Direcției Știri a SRTV) au înaintat un memoriu președintelui-director general al SRTV, Alexandru Sassu, și membrilor Consiliului de Administrație, prin care au solicitat organizarea unui concurs pentru aducerea unui director al știrilor din TVR. Scrisoarea atragea atenția asupra faptului că departamentul de știri era condus, la acea dată, de aproape doi ani, de directorul interimar Mădălina Rădulescu. Semnatarii mai afirmă și că în postul public erau cel puțin alți șapte directori numiți provizoriu. Semnatarii scrisorii mai afirmă că, sub conducerea Mădălinei Rădulescu, știrile TVR sunt în derivă, cea mai mare problemă fiind lipsa de profesionalism, reflectată în audiența catastrofală a *Telejurnalului*; că nu există o politică editorială care să

reflecte misiunea de serviciu public a TVR; că sunt evitate subiectele incomode pentru politicieni; că echipa este demotivată și s-a deprofesionalizat; că nu există interes în abordarea de subiecte noi - „majoritatea producției de <<știri>> se reduce la a filma târguri și simpozioane, reuniuni anunțate și conferințe de presă (...) așteptăm agențiile de știri și alte posturi pentru a vedea ce filmăm”; că sunt promovați cei care răspund la comenzi; că puținele concursuri organizate pentru ocuparea unor locuri de muncă la Știri sunt un simulacru și sunt marcate de nereguli ce au dus la abuzuri³⁶. „Chiar dacă nu toți angajații Direcției Știri au curajul sau interesul s-o spună deschis, derapajele profesionale dovedite, precum și lipsa de audiență a *Telejurnalului* compun un adevăr clar pentru toată lumea: suntem pe un drum complet greșit, pe un drum înfundat. Nu mai putem tăcea, cu riscul de a fi supuși unei serii și mai dure de hărțuieli, amenințări și represalii”³⁷.

Pentru că două luni mai târziu revendicările lor nu au fost soluționate de către conducerea TVR, jurnaliștii, sub protecția Legii avertizorului public nr.571/2004, au depus memoriul și la Comisiile de Cultură, Arte și Mass-Media ale Parlamentului. Audierile au avut loc în ședință comună a celor două comisii din Cameră și din Senat. În timpul dezbaterilor, jurnaliștii prezenți au dat exemple ale unor subiecte importante care lipsiseră de pe agenda „*Telejurnalului*”. Un exemplu a fost scandalul în care au fost implicați președintele României, Traian Băsescu, și fratele său - abordat abia la trei zile după ce fusese prezentat de televiziunile comerciale³⁸. Un alt exemplu a fost cel al știrii referitoare la Radu Mazăre, primarul orașului Constanța și membru marcant al PSD, care apăruse în public îmbrăcat în uniformă de nazist³⁹. Referitor la acest subiect, producătorul Anca Lăzărescu a comentat în timpul audierilor: „O știre care a făcut înconjurul lumii nu a apărut și la TVR. Explicația oficială: nu au existat imagini”⁴⁰.

Comisia de Cultură a Senatului i-a recomandat Președintelui Director - General să organizeze un concurs pentru postul de șef al știrilor, deși Alexandru Sassu afirmase că acest lucru nu este posibil, atâta timp cât pe rol se află un proces cu Rodica Culcer. „În opinia comisiei de cultură, procesul aflat pe rol nu poate bloca funcțiile în televiziunea publică”, a afirmat Radu F. Alexandru, Senator PD-L, membru în Comisia de Cultură din Senat.⁴¹

La data redactării acestui raport, Mădălina Rădulescu era încă în funcție.

Parte dintre acești jurnaliști reformiști au format, în noiembrie, **Sindicatul Jurnaliștilor din Televiziunea Publică (SJTP)**. Conform site-ului acestei organizații, sindicatul s-a înființat „ca urmare a ignorării de către administrațiile TVR a obligațiilor asumate față de acest corp profesional, ca și a încălcărilor frecvente ale drepturilor ziaristilor, așa cum sunt acestea prevăzute în Legea 41/1994, Contractul Colectiv

³⁶ „Revoltă la Știrile TVR: mai mulți angajați cer înlocuirea șefei interimare Mădălina Rădulescu, de Costin Ionescu, HotNews.ro, 2 iulie 2009. Textul scrisorii adresate Președintelui Director General.

³⁷ Textul scrisorii adresate Președintelui Director General.

³⁸ „Președintele TVR, chemat la Senat”, autor Adevărul, 9 septembrie 2009.

³⁹ „Președintele TVR, chemat la Senat”, Adevărul, 9 septembrie 2009.

⁴⁰ „Președintele TVR, chemat la Senat”, Adevărul, 9 septembrie 2009.

⁴¹ „Comisia de Cultură din Senat îi recomandă lui Sassu să organizeze concurs pentru postul de director al Știrilor TVR, de L.P. HotNews.ro, 22 septembrie 2009.

³² Detalii despre cazul Ionică pot fi găsite în capitolul Conflicte de muncă al prezentului raport.

³³ „Cresc tensiunile în televiziunea publică. TVR contestă deciziile CNA, intră pe fir sindicalistii”, de Costin Ionescu, HotNews.ro, 30 iunie 2009.

³⁴ „Cresc tensiunile în televiziunea publică. TVR contestă deciziile CNA, intră pe fir sindicalistii”, de Costin Ionescu, HotNews.ro, 30 iunie 2009.

³⁵ Vezi în prezentul raport capitolul Legislație.

de Muncă, Regulamentul de Organizare și Funcționare al SRTv și Statutul ziaristului din SRTv”⁴². Printre direcțiile în care își propune acest sindicat să acționeze amintim: respectarea consecventă și uniformă a regulamentelor și normelor interne referitoare la ziariști, indiferent de funcțiile ocupate; stabilirea și aplicarea transparentă a unor criterii de selecție și performanță pentru emisiunile difuzate; instituirea caracterului obligatoriu al rapoartelor și rezoluțiilor Comisiei de etică și arbitraj în cazurile de încălcări ale prevederilor Statutului ziaristului din SRTv și aplicarea de măsuri administrative în consecință, indiferent de funcția celui vinovat; eliminarea interimatelor în funcțiile de conducere și ocuparea posturilor prin concursuri organizate corect și transparent; stabilirea unor criterii de performanță managerială și includerea obligatorie a acestora în contractele aferente tuturor funcțiilor de conducere⁴³.

8.3. DEPOLITIZAREA ȘI REFORMA TELEVIZIUNII PUBLICE

Periodic, în special în preajma alegerilor, politicienii promit depolitizarea și reforma serviciilor publice de radio și televiziune. Este încă incert cum ar putea avea loc acest proces, în lipsa unui audit independent al situației din radioul și televiziunea publică, audit care să identifice problemele reale cu care se confruntă aceste instituții și să propună măsuri pentru întărirea independenței lor și pentru eficientizarea lor în îndeplinirea rolului de servicii publice.

O soluție pentru depolitizare a fost identificată în reforma legii de funcționare a Societății Române de Radiodifuziune și a Societății Române de Televiziune. Înainte de câștiga alegerile din 2004, alianța D.A. promisese reforma acestei legi. Însă, odată instalată, noua putere a decis că, înainte de modificarea legii, e mai bine să demită vechile conduceri considerate a fi fost obediente față de vechea putere și să instaleze noi conduceri la SRTv și SRR. Rezultatul a fost acela că reforma legii nu s-a făcut timp de peste 6 ani⁴⁴. În schimb, în 2007 la conducerea televiziunii publice a fost numit, pentru prima oară în istoria acestei instituții, inclusiv în perioada comunistă, un politician cu funcție executivă importantă într-un partid (secretarul executiv responsabil cu problemele de comunicare și marketing politic ale Partidului Social Democrat) - Alexandru Sassu. Aranjamentul pentru funcția de PDG al SRTv s-a făcut în urma unui troc politic între PSD și PNL, prin care Răsvan Popescu a devenit președinte al CNA numit de PNL. Ulterior instalării în fruntea TVR, Alexandru Sassu și-a dat demisia din funcția politică deținută în PSD, la protestele asociațiilor și organizațiilor din societatea civilă, care au acuzat repolitizarea instituției publice de presă.

În 2010, după alegerile prezidențiale din 2009, Parlamentul a respins raportul anual pe 2008 al Televiziunii publice. Ceea ce a dus automat, conform legii, la demiterea Consiliului de Administrație (CA). Alexandru Sassu va îndeplini funcția de Președinte Director General până la numirea unui nou CA. În dezbaterile din Parlament, Alexandru Sassu a acuzat faptul că actualul guvern face presiuni asupra televiziunii publice:

⁴² www.sindicatuljurnalistilor.org

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Vezi mai multe despre eforturile de modificare a legii serviciilor publice de radio și televiziune în capitolul „Legislație” al prezentului raport.

„Iată hârtia, hârtia primului ministru care îmi cere ca în fiecare miercuri la ora de maximă audiență să fie pe postul public. Asta e depolitizarea”⁴⁵.

În mod ironic, tot Alexandru Sassu a mai afirmat: „Depolitizare nu înseamnă nici schimbare de lege, nici o schimbare de oameni, de Consiliu de Administrație, ci înseamnă o schimbare de mentalitate, în primul rând a celor care sunt la putere”⁴⁶.

Odată cu demiterea CA, au reînceput negocierile politice pentru numirea noilor membri. Emil Boc a afirmat că reforma legii SRR-SRTv este totuși o prioritate pentru PD-L și că scopul este acela de a depolitiza instituția prin modificarea legii, astfel încât toți membrii CA să fie nominalizați de societatea civilă. PSD a afirmat, prin președintele acestei formațiuni politice, Victor Ponta, că va susține depolitizarea radioului și televiziunii publice.

Reforma legii SRR-SRTv și includerea prevederii ca numirea membrilor în CA să se facă prin nominalizări făcute de societatea civilă, și nu de partide, nu va rezolva problema politizării atâta timp cât nu există stipulate clar în lege criterii de competență pentru membrii acestor CA-uri. O analiză mai amplă a necesității de reformă a legii SRR-SRTv și a istoricului acesteia poate fi găsită în capitolul „Legislație” al prezentului raport.

Rămâne de văzut în ce măsură această reformă a serviciilor publice va fi vreodată posibilă în România, în situația în care până acum partidele politice s-au arătat dispuse doar la nivel declarativ să sprijine acest proces, în timp ce în fapt au negociat și și-au împărțit politic conducerea acestor instituții. După cum nota Răzvan Martin, de la ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei: „În această absurdă bătaie, fiecare partid devine și călău, și victimă, în funcție de locul ocupat pe harta politică. E ciudat însă cum aproape toate partidele se opun oricărei schimbări, în speranța că le va veni și lor rîndul să ajungă la putere și, cum experiența o demonstrează, să se comporte exact precum predecesorii al căror comportament l-au condamnat anterior”⁴⁷.

Concluzii:

- **Televiziunea publică este în continuare vulnerabilă la presiunile politice.**
- **„Principala problemă a TVR nu mai este politizarea, cât deprofesionalizarea care decurge din politizare”⁴⁸.**
- **În 2009 au existat mai mult ca niciodată semnale publice de alarmă trase de jurnaliștii din SRTv.**
- **Reforma legii și reforma instituțională sunt esențiale pentru depolitizarea televiziunii publice și pentru sprijinirea acesteia în îndeplinirea mandatului său de serviciu public.**

⁴⁵ „UPDATE Parlamentarii au respins raportul de activitate al TVR pe 2008. Alexandru Sassu, demis de la conducerea SRTv, îl acuză pe Boc de presiuni politice. Raportul radioului public a fost adoptat” de L.P., C.M. HotNews.ro, 30 martie 2010.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ „Cine e interesat de reformarea mediilor publice?”, de Răzvan Martin, Dilema Veche, iunie 2009.

⁴⁸ A declarat pentru prezentul raport Alex Costache, jurnalist în cadrul departamentului Știri.

- Mass-media privată a pus presiune pe conducerea TVR și pe partide. Acesta a fost un obstacol important în calea abuzurilor.
- Controlul societății asupra celor două instituții nu se poate realiza decât prin decizii transparente vizând cheltuirea banilor publici pentru achiziții de programe și pentru investiții.
- Electoratul a demonstrat că nu poate fi manipulat, indiferent de eforturile financiare sau politice, întrucât există alternative de informare.

Recomandări:

- Adoptarea unei noi legi de funcționare a radioului și televiziunii publice.
- Numirea unui nou Consiliu de Administrație pe baza unor criterii de competență și fără negocieri politice.
- Declanșarea unei reforme instituționale care să aibă la bază lista problemelor și a revendicărilor făcute publice de jurnaliștii angajați ai SRTv.
- Implicarea reprezentanților societății civile în Consiliile de Administrație ale serviciilor publice de radio și televiziune ca un prim pas în direcția garantării respectării interesului public în activitatea SRR și SRTv.
- Către angajați: protestați și informați public cu privire la derapaje și la imixtiunea politicianilor.
- Televiziunea publică și radioul public trebuie să obțină independența totală de sfera politicului.

9. Legislație

CODURILE PENAL ȘI CIVIL

Deși Guvernul a impus Parlamentului în 2009 să adopte în procedură de urgență proiectele de Cod penal și civil, intrarea în vigoare a acestor acte normative a fost amânată pentru o dată nedefinită. Drept urmare, rămân în continuare în vigoare vechile Coduri civil și penal. În consecință, insulta și calomnia sunt în continuare infracțiuni pedepsite de legea penală¹.

Pe parcursul anului 2008, Ministerul Justiției a lucrat la proiectele de Cod penal, Cod de procedură penală, Cod civil și Cod de procedură civilă. Diferite forme intermediare ale acestor proiecte au putut fi găsite pe site-ul Ministerului Justiției, pe parcursul anului 2008. La începutul anului 2009, Guvernul a înaintat toate aceste proiecte către Parlament, pentru dezbateră în regim de urgență, intenționând ca toate cele patru coduri să fie adoptate până la data de 15 mai. Organizațiile neguvernamentale au acuzat faptul că elaborarea proiectelor s-a făcut fără a se respecta Legea nr.52/2003 a transparenței decizionale, că au lipsit studiile de impact, precum și alte studii și avize conforme cu Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă. Codurile au fost, de asemenea, criticate dur pentru conținutul lor.

În ceea ce privește presa, din proiectul de Cod penal au fost eliminate infracțiunile referitoare la defăimarea persoanei (insulta și calomnia), dar a fost introdusă o infracțiune referitoare la încălcarea vieții private. De asemenea, proiectul de cod mai conține câteva infracțiuni care afectează libertatea de exprimare: violarea secretului corespondenței, compromiterea intereselor justiției, comunicarea de informații false, propaganda pentru război, divulgarea secretului care periclitează siguranța națională. În ultima clipă, organizațiile de media au reușit să introducă o excepție de interes public pentru infracțiunile privitoare la viața privată și violarea secretului corespondenței, dar rămâne de văzut în ce măsură acesta va reuși să ofere o reală protecție jurnaliștilor².

În proiectul de Cod civil, Ministerul Justiției a introdus, fără a se consulta cu organizațiile profesionale ale presei, așa cum ar fi avut obligația legală și morală, o serie de prevederi care afectează activitatea jurnaliștilor. Aceste prevederi reglementau dreptul la viață privată, protecția datelor cu caracter personal, respectul datorat persoanei decedate, dreptul la replică și rectificare. Astfel, comisia ministerului Justiției de redactare a Codului civil a reglementat presa ignorând total obligația de a proteja dreptul la libera exprimare. De pildă, a existat încercarea de a introduce obligativitatea publicării unui drept la replică pentru presa scrisă, o obligativitate care a fost considerată

¹ Pentru o analiză detaliată a modului de aplicare al articolelor din codul penal care afectează libertatea de exprimare (insulta și calomnia, propaganda în favoarea statului totalitar - art. 166, acțiuni împotriva ordinii constituționale - art. 166/1, comunicarea de informații false - art. 168/1, divulgarea secretului care periclitează siguranța statului - art. 169, ofensa adusă unor însemne - art. 236, sfidarea organelor judiciare - art. 272/1, instigarea la discriminare - art. 317) vezi "Ghidul juridic pentru ziariști - ediția III", publicat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei; autori: Monica Macavei, Adriana Dăgăliță, Dan Mihai; București, 2009; www.activewatch.ro.

² (disponibilă numai în formatul web al prezentului raport - www.active-watch.ro) pentru text articole din noul Cod Penal.

neconstituțională în Statele Unite și nedemocratică în Marea Britanie. Comisia de redactare a copiat reglementările în vigoare în legislația audiovizuală, dar a șters din articolele copiate acele paragrafe care detaliau modul de publicare a dreptului la replică și care sunt rezultatul înțelegerii, de către CNA, a necesității protejării dreptului la libera exprimare.

Prevederile au fost criticate de organizațiile profesionale ale breslei pentru că, așa cum sunt formulate, îngreșesc libertatea presei. Organizațiile breslei au cerut eliminarea majorității acestor prevederi. Pentru cele care nu pot fi eliminate, au cerut introducerea excepției de interes public și a apărării prin demonstrarea bunei-credințe, două elemente cheie care se regăsesc în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului³.

La negocierile dure din Parlament, organizațiile de media nu au obținut decât jumătate din ceea ce ar fi trebuit modificat.

Din fericire, capitolul referitor la dreptul la replică a picat la votul din Parlament. Au rămas totuși o serie de alte prevederi restrictive, care vor da bătaie de cap presei din momentul intrării în vigoare a Codurilor. Deosebit de important este capitolul referitor la protejarea vieții private. Cu greu au fost introduse aici niște minime protecții pentru jurnaliști, dar într-o formă trunchiată. De asemenea, a fost eliminată posibilitatea confiscării tirajului unui ziar sau posibilitatea interdicției publicării unui articol (aici argumentul organizațiilor de media a fost că cenzura este interzisă de Constituție, argument contestat de comisia de redactare care a afirmat că cenzura este posibilă pentru excepțiile din alin. 6,7,8 ale art. 30). Noul Cod civil introduce totuși posibilitatea unei interdicții temporare a publicării. Nu este clar cum va funcționa acest lucru în practică. Ar putea avea efecte pozitive - de ex. interdicția de a redifuză filmul cu profesoara „porno”-, dar ar putea avea efecte negative grave prin oprirea de la publicare a unor anchete difuzate în serial.

În anexa pot fi găsite extrase din noul Cod civil.

LEGISLAȚIA AUDIOVIZUALĂ

În noiembrie 2009, Parlamentul a adoptat legea de modificare a **legii audiovizualului**⁴. Parlamentul a adoptat astfel Ordonanța de modificare a legii audiovizualului⁵, act normativ ce fusese adoptat în decembrie 2008 de către guvernul Tăriceanu, pe ultima sută de metri, înainte de a preda mandatul către guvernul Boc. Ordonanța aducea o serie de modificări salutare legislației audiovizuale, dar și o serie de modificări față de care observatorii pieței și-au exprimat nemulțumirea. Astfel, ordonanța introducea o serie de modificări absolut necesare în trecerea de la televiziunea analogică la cea digitală, cum ar fi: redefinirea termenilor cu care se operează pe piață (serviciu media audiovizual, serviciu media audiovizual liniar, serviciu media audiovizual la cerere, comunicare comercială audiovizuală

³ Pentru mai multe detalii legate de proiectele de coduri, vezi www.opricodurile.ro, site-ul campaniei unei coaliții de organizații neguvernamentale care au militat împotriva adoptării acestor proiecte de acte normative, fără o dezbateră temeinică atât în Parlament cât și în afara lui.

⁴ Legea nr. 333 din 22 noiembrie 2009 de modificare a Legii audiovizualului nr. 504 din 11 iulie 2002.

⁵ O.U.G. nr. 181 din 3 decembrie 2008.

etc.), adoptarea regulilor permise de Directivă pentru plasarea de produse comerciale în spațiul editorial („*product placement*”) și flexibilizarea duratei și plasării calupurilor publicitare.

De asemenea, ordonanța introducea și o obligație mai bine definită de transparentizare a acționariatului, a structurilor de conducere și a rezultatelor financiare ale radiodifuzorilor către public. Această din urmă prevedere, referitoare la rezultatele financiare (bilanțul financiar-contabil, precum și contul de profit și pierderi), a fost susținută de membrii CNA și ai organizațiilor de tip watch-dog, în baza principiului că telespectatorii și radiodifuzorii au dreptul de a ști care este situația juridică și economică a instituției de media care le transmite informații. Ea reprezenta o transpunere minimă în lege - prima de acest fel în ultimii 20 de ani - a art. 30 alin 5 din Constituție care prevede „Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării”. Din păcate, ea a fost eliminată de parlamentari la presiunea companiilor de presă. În forma sa finală, art. 48 obligă radiodifuzorii la publicarea de informații legate de structura acționariatului, până la nivel de persoană fizică și juridică, asociat sau acționar care deține o cotă mai mare de 20% din capitalul social ori drepturile de vot, organismele de conducere, inclusiv conducerea editorială și lista publicațiilor editate de persoana juridică respectivă și lista celorlalte servicii de programe pe care le asigură. O verificare simplă la începutul anului 2010 ne arăta că numai televiziunea publică și una dintre televiziunile comerciale aveau publicate o parte dintre aceste date pe web-site-urile lor.

O prevedere introdusă de ordonanța din 2008 și menținută de legea de modificare adoptată de Parlament este aceea ca licențele de emisie digitală să fie acordate automat operatorilor care dețin o licență de emisie analogică și nu prin concurs, așa cum fusese agreat la dezbaterile similare organizate de CNA în 2006 („deschiderea pieței”). De asemenea, operatorii multiplexelor urmează să fie aleși de comun acord de către radiodifuzorii care emit pe fiecare multiplex și nu prin organizarea unei licitații.

La cererea radiodifuzorilor, ordonanța din 2008 a abrogat articolul 44(9) care prevedea că „*O persoană fizică sau juridică poate fi investitor ori acționar majoritar, direct sau indirect, la o singură societate de comunicație audiovizuală, iar la altele poate deține cel mult 20% din capitalul social*”. Singura prevedere anti-monopol menținută de lege se regăsește în aliniatul 6 al aceluiași art. 44: „*Se consideră că o persoană fizică sau juridică deține o poziție preponderantă în formarea opiniei publice în cazul în care cota de audiență ponderată a serviciilor de programe ce îi sunt atribuite depășește 30% din piața semnificativă*”. Această modificare, cerută de radiodifuzori pe baza necesității de a permite pieței să se dezvolte, a fost criticată de organizațiile de tip watch-dog care au exprimat temerea că pluralismul pieței va fi afectat de dezvoltarea unor actori care vor dobândi poziții de monopol.

O altă modificare importantă adusă de amendamentele la legea audiovizualului o constituie creșterea cuantumului amenzilor pe care CNA poate să le acorde radiodifuzorilor, de la 2.500 lei minimum și 100.000 lei maximum, până la 5.000 și, respectiv, 10.000 lei minimum și 200.000 lei maximum.

Comisia Europeană a deschis două proceduri de infringement împotriva României în 2009, acuzând lipsa de independență a **autorității de reglementare în comunicații** și faptul că Ministerul Comunicațiilor are sarcini de reglementare și, în același timp, este acționar la Romtelecom și Radiocom.

Pentru a opri procedura de infringement, Guvernul a adoptat, la începutul lunii martie, o Ordonanță de Urgență (nr.22/2009) de înființare a unei noi autorități de reglementare telecom, ANCOM. Conform ordonanței, ANCOM intră sub control parlamentar, președintele fiind numit de cele două camere ale Parlamentului și nu de Președintele României⁶. Conducerea ar urma să fie nominalizată prin decret prezidențial, la propunerea Guvernului.

Ordonanța a fost rapid adoptată de Camera Deputaților, dar, din mai 2009, a rămas blocată la Senat. Ordonanța a fost înscrisă de peste 20 de ori pe ordinea de zi a plenului Senatului, fără însă a fi și aprobată⁷.

Cele două situații de mai sus au relevanță pentru **procesul de trecere la televiziunea digitală**, proces pe care România s-a angajat că îl va finaliza până în 2012. Primul pas în acest proces îl constituie acordarea de licențe pentru operatorii de multiplex - rețelele de transmisie digitală.

Cătălin Marinescu, președintele ANCOM, a declarat că, până la sfârșitul trimestrului trei din 2010, se vor stabili câștigătorii pentru operarea primelor șase multiplexe (din totalul de opt)⁸. Strategia națională de tranziție la televiziunea digitală, aprobată de Guvern în octombrie 2009⁹, prevedea ca primele două multiplexe digitale (prin care 14 posturi TV în format digital vor putea fi recepționate gratuit) să fie acordate până la sfârșitul anului 2009.

La începutul anului 2010, Guvernul a stabilit taxa pentru obținerea licenței de operare a unui multiplex la 2,5 milioane de euro, în concordanță cu marjele practice în alte țări europene.

Radiocom (SNR), societatea la care MCSI este unic acționar, este considerat cel mai pregătit operator din România pentru transmiterea semnalului digital terestru. Radiocom își propune să opereze 3 dintre cele 6 multiplexe digitale și afirmă că, pentru a acoperi 95% din populația României, va trebui să facă investiții de 60 de milioane de euro¹⁰.

O întrebare care se ridică este cum va fi susținut financiar acest efort de trecere la televiziunea digitală. Introducerea noului sistem va avea impact asupra societăților de cablu. De aceea, cabliștii cred că, dacă posturile vor plăti pentru o taxă de retransmisie prin multiplexul digital, se va impune ca

⁶ Vezi o decizie interesantă a Curții Europene de Justiție pe tema independenței autorităților publice în „Jurisprudența CEJ: Independența Autorității de protecția datelor”, de Bogdan Manolea, 12 martie 2010, www.legi-internet.ro

⁷ „Întâlnire Gabriel Sandu-Neelie Kroes: Cum încearcă autoritățile române să scape de două proceduri de infringement împotriva României pentru probleme telecom”, de Adrian Vasilache HotNews.ro, 25 martie 2010.

⁸ „Cătălin Marinescu, șeful ANCOM: Portabilitatea, scaderea tarifelor de interconectare și drepturile de informare, principalele beneficii pentru consumatori în 2010”, de Adrian Vasilache, HotNews.ro, 24 decembrie 2009,

⁹ Comunicat de presă al MCSI „Strategia MCSI privind tranziția de la televiziunea analogică la cea digitală a fost aprobată de Guvern”, 9 octombrie 2009, www.mcsi.ro.

¹⁰ 5% dintre români nu vor putea intra în aria de acoperire digitală din cauza costurilor prea mari. „Semnal TV digital terestru gratuit pentru minim 90% dintre români, în lipsa celui analogic, imposibil până la 1 ianuarie 2012”, de Adrian Vasilache, HotNews.ro, 12 noiembrie 2009.

și la retransmisia prin cablu să fie impusă o taxă, chiar dacă este vorba despre posturi pentru care acum cabliștii plătesc, aducându-le astfel venituri proprietarilor¹¹.

Statul va trebui să găsească resurse pentru a subvenționa set-top-box-urile necesare acelor familii care recepționează acum semnal prin antena terestră și care sunt prea sărace pentru a-și achiziționa singure acest aparat necesar în recepționarea transmisiei digitale terestre.

Se estimează că aproximativ 1,5 milioane de gospodării recepționează televiziunile prin semnal analog, iar, dintre acestea, doar un procent mic constituie gospodării sub pragul sărăciei. Datele statistice sunt însă vechi și neconcludente: „Inițial, în noiembrie-decembrie anul trecut, se vorbea de un cost de 120 milioane euro. Între timp sunt 5 țări care au terminat digitalizarea, ceea ce înseamnă că a crescut foarte mult cererea de set-top boxuri și de aici au scăzut prețurile. Acum s-ar putea să ajungă 60-70 de milioane de euro la toate cele 1,5 milioane de gospodării. Dar trebuie făcută o nouă statistică. Sunt calcule făcute pe o statistică din 2007, poate că acum sunt mai puține familii”¹².

Deși data pentru switch-off este 1 ianuarie 2012, este posibil ca România să nu poată avea până atunci un sistem funcțional. Nici guvernul, nici radiodifuzorii nu au lansat o campanie de comunicare publică pe tema digitalizării.

LEGEA DE FUNCȚIONARE A SERVICIILOR PUBLICE DE RADIO ȘI TELEVIZIUNE

Nici în 2009 Legea privind funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și a Societății Române de Televiziune¹³ nu a fost modificată.

Povestea procesului de modificare a legii 41/1994 a început imediat după alegerile din 2004, când organizațiile neguvernamentale au cerut noii puteri să-și respecte promisiunea de a depolitiza cele două instituții, iar modificarea legii care permite această politizare a devenit principalul obiectiv. În luna ianuarie a anului 2005, a fost format un grup de lucru pentru modificarea legii 41/1994, grup alcătuit din reprezentanți ai unor organizații de media, sindicate, salariați și membri ai conducerilor SRTV și SRR, jurnaliști, reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale. Grupul de lucru a produs un document, făcut public în februarie 2005, document ce propunea o serie de recomandări ce ar fi putut contribui la garantarea independenței celor două instituții. Setul de recomandări a fost trimis Ministerului Culturii, Comisiilor de specialitate din Parlament, liderilor partidelor politice, dar și mass-media.

Din păcate, noua putere a decis că, înainte de modificarea legii, e mai bine să demită vechile conduceri, considerate a fi fost obediente față de vechea putere, și să instaleze noi conduceri la SRTV și SRR. Abia apoi a pornit procesul modificării legii, cu numeroase inițiative aparținând alianței DA, prin Raluca Turcan, dar și cu inițiative ale PSD sau UDMR. După multe încercări, în aprilie 2006 s-a reușit

¹¹ „Semnal TV digital terestru gratuit pentru minim 90% dintre români, în lipsa celui analogic, imposibil până la 1 ianuarie 2012”, de Adrian Vasilache, HotNews.ro, 12 noiembrie 2009.

¹² Radu Teodorescu, director control și digitalizare în cadrul Consiliului Național al Audiovizualului citat de Adrian Vasilache în „Semnal TV digital terestru gratuit pentru minim 90% dintre români, în lipsa celui analogic, imposibil până la 1 ianuarie 2012”, HotNews.ro, 12 noiembrie 2009.

¹³ Legea nr. 41 din 17 iunie 1994.

obținerea unui consens politic între puterea și opoziția de atunci, care au adoptat în Camera Deputaților un proiect de lege semnat de Raluca Turcan, după un proces consistent de consultare publică. În mai 2006, proiectul a fost dezbătut, cu consultare publică, la Comisia de specialitate a Senatului, unde a fost apoi uitat până în iunie 2008, când a primit aviz negativ.

La începutul lui 2009, în noua legislatură a Parlamentului, Raluca Turcan a redemarcat procesul modificării legii, readucând în dezbatere publică proiectul respins de Senat în 2008. În urma dezbaterii, proiectul a suferit îmbunătățiri, multe din amendamentele propuse de organizațiile neguvernamentale și de alți experți care au participat la dezbateri fiind introduse în noul proiect, deus la Comisia de Cultură a Camerei Deputaților, în luna mai. Proiectul nu era perfect, dar era cel mai bun dintre cele redactate până atunci în ceea ce privește protecția oferită celor două instituții față de interferențele mediului politic. O altă calitate a acestui proiect a fost aceea că a beneficiat din plin de procesul dezbaterii publice, așa cum puține alte inițiative legislative au avut ocazia.

Principala problemă a rămas însă lipsa sprijinului politic pentru această inițiativă legislativă, din cauza lipsei voinței de la nivelul întregii clase politice de a elibera SRTV și SRR de sub influența politicului. Inițiativa Ralucăi Turcan a fost percepută de o parte a mediului politic ca un instrument de îndepărtare a actualelor conduceri ale SRTV și SRR și înlocuirea lor cu unele favorabile anumitor partide, ceea ce, înaintea alegerilor pentru președinție, nu era o opțiune agreată de PSD, care risca să piardă șefia TVR¹⁴. Drept urmare, în iunie 2009, Legea a fost încă o dată respinsă de Camera Deputaților. Au votat împotriva: PSD, PNL și UDMR.

În martie 2010, raportul de activitate al SRTV pe 2008 a fost respins de Parlament. Alexandru Sassu, Președintele - Director General al SRTV (care venise în această funcție din poziția de vice-președinte al Partidului Social Democrat în 2007), precum și întreg Consiliul de Administrație și-au încheiat astfel mandatul¹⁵. Prin efectul legii, Alexandru Sassu a rămas director general interimar până la numirea unui nou Consiliu de Administrație.

În acest context, este esențială conștientizarea, de către liderii partidelor parlamentare, a necesității modificării legii de funcționare a SRR/SRTV, atât din motive principiale, cât și dintr-o perspectivă pragmatică, aceea de a evita veșnicile probleme ce rezultă din controlul politic al celor două instituții (CA-uri SRR/SRTV favorabile puterii, care apoi sunt decapitate odată cu schimbarea puterii politice, folosirea acestor instituții publice ca armă electorală etc).

Principalele modificări aduse de proiectul Turcan, în ultima sa variantă, erau:

1. Eliminarea posibilității demiterii Consiliului de Administrație (CA), dacă Parlamentul respinge raportul anual de activitate;

¹⁴ „PSD, PNL și UDMR au respins reforma legii de funcționare a televiziunii și radioului public. Raluca Turcan: Prin votul pe care l-ați dat ați semnat sentința ca Televiziunea Publică să devină PSD SRL”, de Luminița Pârvu, HotNews.ro, 23 iunie 2009.

¹⁵ „Parlamentarii au respins raportul de activitate al TVR pe 2008. Alexandru Sassu, demis de la conducerea SRTV, îl acuză pe Boc de presiuni politice. Raportul radioului public a fost adoptat”, de L.P., C.M. HotNews.ro, 30 martie 2010.

2. Separarea funcției de Președinte Director General în Președinte și Director General (separarea funcției executive de cea de decizie strategică);

3. Audit independent obligatoriu, plus posibilitatea înființării unei comisii de evaluare editorială care să evalueze anual respectarea misiunii publice;

4. Definirea unor criterii de competență și de incompatibilitate pentru membrii CA (nedefinite însă clar de proiectul de lege, ceea ce este o lipsă a textului);

5. Definirea rolului și a misiunii de serviciu public și accentuarea responsabilității publice a celor două instituții în detrimentul intereselor comerciale;

6. Echilibrarea componenței politice din CA cu includerea unor reprezentanți ai societății civile;

7. Prelungirea mandatului membrilor CA la 5 ani, pentru ca acesta să nu se mai suprapună circuitului electoral.

Raluca Turcan a continuat în Parlament circuitul proiectului de lege ce fusese respins de Camera Deputaților în toamna lui 2009. La data publicării acestui raport, proiectul se află în dezbaterile Comisiei de cultură, arte și mass-media a Senatului. Senatul este camera decizională, legea de organizare și funcționare a SRR și SRTV fiind lege organică. Într-o intervenție publică din aprilie 2010, premierul Emil Boc a anunțat intenția PD-L de a promova depolitizarea televiziunii și a radioului public: „Să nu uităm despre lucrurile promise în opoziție, cum ar fi depolitizarea radioului și televiziunii. Nu ne-am desemnat reprezentanți în consiliile de administrație, nici noi, nici președintele României, când eram în opoziție, acuzând mecanismul de politizare a radioului și televiziunii. Acum, când suntem la putere, nu ne putem dezice de ceea ce am spus și am discutat ieri cu partenerii de coaliție și le-am solicitat să ne respecte angajamentul dat, să modernizăm legea care acum este la Senat și să găsim un mecanism care să scoată de sub cupola politică aceste servicii publice de radio și televiziune, prin mecanisme care să garanteze acest lucru”¹⁶. Victor Ponta a susținut, la rândul său, că va susține orice lege corectă care va duce la depolitizarea reală a radioului și televiziunii publice¹⁷.

LEGISLAȚIA ELECTORALĂ

Legislația electorală care a reglementat campania electorală pentru alegerile europarlamentare¹⁸ a menținut prevederea referitoare la posibilitatea ca radiodifuzorii să stabilească un tarif unitar pe emisiune și pe unitatea de timp¹⁹. Consiliul Național al Audiovizualului a tranșat această problemă ca și în cazul alegerilor pentru Parlamentul României, adică accesul competitorilor electorali la emisiunile electorale de dezbatere difuzate de posturile private de radio și de televiziune a fost gratuit. Pentru emisiunile de promovare electorală (care nu implicau intervenția editorială a postului de radio sau televiziune) și pentru spoturile electorale, radiodifuzorii privați au putut

stabili un tarif unitar pe unitatea de timp²⁰.

Legislația privind campania electorală pentru alegerile prezidențiale a fost modificată din acest punct de vedere față de cea care a reglementat alegerile parlamentare și europarlamentare. Astfel, prevederea referitoare la posibilitatea ca radiodifuzorii să stabilească un tarif unitar pe emisiune și pe unitatea de timp a dispărut²¹. Accesul candidaților la Președinție la serviciile publice și private de radio și televiziune a fost egal și gratuit²².

Ordonanța de Urgență nr. 11 din 25/02/2009²³ a modificat Legea privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European. Astfel, art. 25alin. 11 al legii prevede: „La biroul electoral al secției de votare, persoanele acreditate pot staționa numai în spațiul stabilit în acest sens în sala de votare de către președintele biroului electoral al secției de votare. Acreditarea permite accesul titularului acesteia și în spațiul special amenajat în acest sens la biroul electoral județean, al sectorului municipiului București sau la biroul electoral pentru secțiile de votare din străinătate care a emis acreditarea”. Practic, a fost astfel implementată în lege Decizia 47 a Biroului Electoral Central (BEC), care a organizat alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2008. Organizațiile neguvernamentale au protestat împotriva acestor prevederi și la alegerile parlamentare și la alegerile europarlamentare, însă fără succes²⁴. Organizațiile neguvernamentale au afirmat că desemnarea unui loc special pentru observatori și pentru presă în secția de votare limitează capacitatea acestora de a sesiza o serie de fraude strecurate în operarea cu listele electorale, legate de identitatea alegătorilor și de numărul de buletine de vot înmânate unui alegător²⁵.

Această prevedere a fost introdusă în septembrie 2009, prin ordonanță de urgență, și în Legea pentru alegerea Președintelui României²⁶. „*Partea bună este că doar cu foarte mici excepții, făcute mai degrabă din exces de zel și necunoaștere, decât din rea-voință și cu intenția de a ascunde ceva, președinții birourilor electorale ale secțiilor de votare au permis ca procesul de observare să se desfășoare normal. Totuși, prezența acestor prevederi în lege este extrem de periculoasă, pentru că face legal un abuz al președinților Birourilor Electorale ale Secțiilor de Votare.*”²⁷

²⁰ Art. 7 din Decizia Consiliului Național al Audiovizualului nr. 391 din 26 martie 2009 privind regulile de desfășurare în audiovizual a campaniei electorale pentru alegerea membrilor din România ai Parlamentului European.

²¹ Vezi Legea 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, publicată în Monitorul Oficial nr. 887 din 29 septembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

²² Art. 2 alin 1 al Deciziei Consiliului Național al Audiovizualului nr. 853 din 29.09.2009 privind regulile de desfășurare în audiovizual a campaniei electorale pentru alegerea Președintelui României.

²³ Ordonanță de urgență nr. 11 din 25/02/2009. Publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 134 din 04/03/2009.

²⁴ Decizia BEC 47/D/6.11.2008 a fost menținută. OUG 11 din 25/02/2009 a fost aprobată de Parlament prin Legea nr. 303/2009 publicată în MOF nr. 676 din 08/10/2009.

²⁵ „În curte, dacă se poate! Transparența alegerilor pusă în pericol de reglementări excesive” - comunicat din 10 noiembrie 2008 al Asociației ProDemocrația, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei și Centrul pentru Jurnalism Independent; „Alegeri europene sub semnul opacității! Corectitudinea alegerilor pentru Parlamentul European amenințată!” - comunicat al Asociației ProDemocrația și a 13 organizații de media, din 5 mai 2009 (www.apd.ro).

²⁶ Art. 19[^]8 alin 10 din Legea nr. 370 din 20/09/2004 a fost modificată prin O.U.G. nr. 77/2004 publicată în MOF nr. 920 din 09/10/2004 și O.U.G. nr. 95/2009 publicată în MOF nr. 608 din 03/09/2009.

²⁷ A declarat pentru acest raport Irina Bujder, director adjunct al Asociației

¹⁶ „Boc: Am cerut partenerilor de guvernare să depolitizăm televiziunea și radioul publice”, Mediafax, 9 aprilie 2010.

¹⁷ „Ponta: Vom susține depolitizarea TVR și SRR, chiar dacă Boc se va răzgândi peste o lună”, Mediafax, 9 aprilie 2010.

¹⁸ Vezi Legea nr. 33 din 16 ianuarie 2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁹ Art. 18 alin 2 al Legii nr. 33/2007.

LEGEA CRIMINALITĂȚII INFORMATICE

Ministerul Justiției a inițiat și a înaintat spre dezbatere publică în 2009 proiectul de lege pentru modificarea și completarea titlului III „Prevenirea și combaterea criminalității informatice” al Legii nr. 161/2003²⁸.

Ministerul a justificat necesitatea acestor modificări prin obligația României de a implementa prevederile Protocolului adițional la Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică²⁹, precum și ale Convenției de la Lanzarote a Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale³⁰.

Proiectul de lege, în forma amendată de Minister în luna septembrie (în urma discuțiilor cu organizații neguvernamentale), introduce un număr de noi infracțiuni care ar putea afecta libertatea de exprimare și informare.

Astfel, art. 51/2 introduce o infracțiune, pedepsită cu închisoare de la 3 luni la 3 ani, constând în „*distribuirea sau punerea la dispoziția publicului, în orice mod, prin intermediul unui sistem informatic, de materiale rasiste și xenofobe*”. Infracțiunea a fost menținută, deși organizațiile neguvernamentale au afirmat că autoritățile statului dispun de o legislație care conține suficiente incriminări care să protejeze societatea împotriva fascismului, rasismului și xenofobiei (art. 317 cod penal, reglementările din OUG nr. 31/2002)³¹. A fost totuși adăugată o excepție de interes public. Astfel, fapta nu constituie infracțiune „dacă este săvârșită în interesul artei sau al științei, cercetării ori educației ori în scopul dezbaterii unei chestiuni de interes public”.

Art. 51/3 introduce infracțiunea constând în amenințarea săvârșită prin intermediul unui sistem informatic. APADOR-CH a argumentat că reglementarea este inutilă, ea existând deja în art. 193 cod penal, inclusiv circumstanța agravantă legală prev. în art. 75 al. 1 lit. c/1 din codul penal („*săvârșirea infracțiunii pe temei de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, convingeri, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA*”).

Art. 51/4 introduce infracțiunea de negare, minimalizare, aprobare sau justificare a genocidului sau a crimelor contra umanității, săvârșită prin intermediul unui sistem informatic. APADOR-CH a argumentat că și această prevedere este inutilă, deoarece astfel de fapte sunt deja incriminate prin art. 6 al OUG nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii³².

ProDemocrația în perioada celor două campanii electorale.

²⁸ Legii nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, cu modificările și completările ulterioare

²⁹ Adoptată la Budapesta, la 23 noiembrie 2001 și ratificată prin Legea nr. 64/2004, publicată în Monitorul Oficial nr. 343 din 20 aprilie 2004.

³⁰ Octombrie 2007.

³¹ Vezi „Comentariile APADOR-CH cu privire la proiectul de lege pentru modificarea și completarea titlului III „Prevenirea și combaterea criminalității informatice” al Legii nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, cu modificările și completările ulterioare”.

³² Aprobata, cu modificări, prin Legea nr. 107/2006. Pentru o analiză detaliată a modului în care această ordonanță reglementează libertatea de

La începutul anului 2010, proiectului se afla încă în dezbatere la Ministerul Justiției.

LEGEA STOCĂRII DATELOR DE TRAFIC

În noiembrie 2008, Parlamentul adopta Legea nr. 298/2008 privind reținerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului sau de rețele publice de comunicații, precum și pentru modificarea Legii nr. 506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice. Actul normativ avea rolul de a implementa în legislația românească Directiva Europeană 2006/24/CE, care urmărește armonizarea la nivelul Uniunii Europene a legislației referitoare la obligațiile furnizorilor de servicii de comunicații electronice destinate publicului sau de rețele publice de comunicații cu privire la reținerea anumitor date în scopul utilizării în cadrul activităților de cercetare, descoperire și urmărire a infracțiunilor grave.

Conform Legii 298, următoarele date ar urma să fie stocate de către operatorii de telefonie și internet pentru o perioadă de 6 luni: date privind apelurile telefonice, mesajele scrise sau e-mail-urile expediate, mai exact, sursa și destinația comunicării, suportul și echipamentul de comunicare, precum și locația acestuia, data, ora și durata comunicării (conținutul comunicării nu este inclus).

Potrivit legii, datele trebuie puse la dispoziția autorităților statului după ce a fost începută urmărirea penală, în baza unei autorizații emise de judecător. În cazuri de urgență, când întârzierea obținerii autorizării judecătorești ar aduce grave prejudicii activității de urmărire penală ori îndeplinirii obligațiilor asumate de România prin documente juridice de cooperare internațională sau ca stat membru al Uniunii Europene, procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală sau poate să autorizeze, prin ordonanță motivată, solicitarea transmiterii de date, urmând ca autorizarea judecătorească să fie obținută în termen de 48 de ore (art. 16, alin. 2). În cazul instituțiilor cu atribuții în domeniul securității (SRI, SIE) era neclar dacă trebuie o autorizație de la judecător (vezi art. 20 din lege).

Mai multe organizații de drepturile omului și comentatori din presă au criticat actul normativ, afirmând că acesta reprezintă o încălcare a dreptului la viață privată. Avocatului Poporului i s-a solicitat să sesizeze Curtea Constituțională, dar acesta a răspuns că nu consideră că legea încalcă Constituția României³³.

În februarie 2009, la scurt timp după intrarea în vigoare a legii, Guvernul a decis să amâne până la sfârșitul anului 2009 momentul pentru implementarea acestui act normativ, motivând că: „*prin intrarea în vigoare a acestei legi, activitatea de urmărire penală este mult îngreunată și în unele cazuri chiar blocată; este contestată aria infracțiunilor pentru care pot fi cerute date reținute de către furnizorii de servicii de comunicații; la momentul actual, nu toți furnizorii de servicii și rețele publice de comunicații electronice pot asigura într-un mod unitar*

exprimare vezi „Ghidul juridic pentru ziaristi - ediția III”, publicat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei; autori: Monica Macavei, Adriana Dăgăliță, Dan Mihai; București, 2009; www.activewatch.ro.

³³ „Avocatul Poporului nu va sesiza CCR cu privire la Legea interceptărilor”, 10 Februarie 2009, Ziare.com.

gestionarea procesului de reținere și prelucrare a datelor; nu toți operatorii sunt pregătiți conform prevederilor legale pentru a respecta confidențialitatea datelor solicitate, respectiv accesate”³⁴. Totuși, Guvernul nu a adoptat niciun act normativ prin care să suspende efectele juridice ale Legii 298/2008.

Problema a fost tranșată parțial de Curtea Constituțională, care, fiind sesizată în cadrul unui proces de drept comun asupra unei excepții de neconstituționalitate a acestei legi, a afirmat că³⁵: datele de trafic sunt date care intră în sfera de aplicare a dreptului la viață privată; statul poate să limiteze dreptul la viață privată, dar doar în condiții bine specificate, limitările trebuie să fie concrete, nu generale, legea păstrării datelor de trafic răstoarnă prezumția de nevinovăție, legea nu este suficient de clară (sintagma „date conexe” nu este definită în lege și lasă posibilitatea comiterii unor abuzuri, art. 20: „În scopul prevenirii și contracarării amenințărilor la adresa securității naționale, organele de stat cu atribuții în acest domeniu pot avea acces, în condițiile stabilite prin actele normative ce reglementează activitatea de realizare a securității naționale, la datele reținute de furnizorii de servicii și rețele publice de comunicații electronice” este vag); principiul trebuie să fie cel al protejării datelor cu caracter personal și nu al păstrării lor pe perioade lungi³⁶. Rămâne nerezolvată de decizia Curții Constituționale problema implementării directivei. Curtea afirmă că directiva ar putea fi implementată chiar dacă a fost declarat ca neconstituțional însuși scopul acesteia, adică păstrarea datelor de trafic pentru cel puțin 6 luni de zile³⁷.

DREPTURILE DE AUTOR PE INTERNET³⁸

În octombrie 2009, Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (ORDA) organiza o dezbatere pentru a discuta un proiect de **Acord pentru Dezvoltarea și Protecția Operelor pe Noile Rețele Digitale**³⁹. Acordul își propune să stabilească modalități de protejare a dreptului de autor pe Internet.

ORDA a fost acuzată de lipsă de transparență în procesul de dezbatere a Acordului, pentru că a organizat discuții în grupuri restrânse, în loc să lanseze o largă dezbatere publică. APTI a afirmat că este extrem de importantă participarea utilizatorilor de Internet la acest proces⁴⁰. O altă critică importantă a APTI la adresa modului în care ORDA a abordat subiectul drepturilor de autor pe Internet a fost că: „rolul unei instituții publice nu poate fi doar apărarea titularilor de drepturi, fiind necesar ca acestea să susțină principiul de echilibrare socială între interesele titularilor, pe de o parte, și interesele publicului de acces la cultura și creație, pe de altă parte. Considerăm că misiunea ORDA este de a aprecia evoluția socială în sensul găsirii unor soluții prin care

ambele interese să fie protejate în mediul digital”⁴¹. APTI a mai afirmat și că este necesară o analiză independentă și imparțială a situației românești, europene și internaționale cu privire la drepturile de autor pe Internet⁴².

Forma actuală a Acordului, încă neadoptată, poate fi găsită pe site-ul ORDA.

Un alt subiect care este legat de protejarea dreptului de autor pe Internet este cel referitor la posibilitatea de blocare a accesului la rețea al celui care încalcă legea dreptului de autor. La nivel european există legislații diferite, de la legislații extrem de laxe, până la legislații extrem de dure, cum este cea franceză, care permite tăierea conexiunii la Internet a unui utilizator, fără ca în prealabil să existe un proces⁴³. Astfel, conform legii franceze pașii care trebuiau urmați de autorități („trei lovituri”) erau: email de amenințare, urmat de scrisoare recomandată de amenințare, urmat de posibilitatea de tăiere a conexiunii la Internet, fără audierea acuzației sau a apărării (abonatul trebuia să plătească abonamentul în perioada în care nu mai avea acces la Internet). Acest articol a fost ulterior declarat neconstituțional. Ultima versiune adoptată a legii franceze HADOPI prevede necesitatea desfășurării unui proces, dar într-o procedură rapidă⁴⁴.

În acest context, a existat o luptă acerbă la nivel european pentru introducerea unor garanții de protejare a utilizatorului de Internet în prevederile **Pachetului Telecom**, ce urma a fi adoptat la nivelul Comisiei Europene. **Articolul 1 (Amendamentul 138)** conținea, în primele sale formulări, puține garanții pentru utilizatorii de Internet. În forma sa actuală, agreată pe 5 noiembrie 2009 de Comisie, Parlamentul European și Consiliul European, Amendamentul stipulează că:

„Prezenta directivă nu dispune și nu interzice existența unor condiții impuse de furnizorii de servicii publice de comunicații electronice pentru limitarea accesului utilizatorilor finali la servicii și aplicații și/sau a utilizării acestora, în cazul că sunt permise de legislația națională și respectă legislația comunitară, dar stabilește o obligație de a furniza informații cu privire la limitările respective. Măsurile luate la nivel național cu privire la accesul utilizatorilor finali la servicii și aplicații și la utilizarea acestora prin intermediul rețelelor de comunicații electronice respectă drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor fizice, inclusiv în ceea ce privește confidențialitatea și dreptul la un proces echitabil, astfel cum este definit la articolul 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”⁴⁵.

Expertul juridic Bogdan Manolea, specializat în legislație pe Internet, crede că: „Deși textul nu este lipsit de anumite dispoziții utile în pastrarea drepturilor utilizatorilor, textul adoptat este incomplet, IMHO [in my humble opinion], pentru că încă lasă posibilitatea adoptării unei scheme de

³⁴ Vezi comunicatul de presă al Guvernului din 25 februarie 2009.

³⁵ DECIZIA nr.1258 din 8 octombrie 2009.

³⁶ Extras din analiza făcută de Bogdan Manolea pe blogul legi-internet.ro; „Legea păstrării datelor de trafic considerată neconstituțională - evenimentele majore ale anului 2009”, 11 ianuarie 2010.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Vezi o sinteză cuprinzătoare a acestui subiect în „Drepturi de autor: Acordul ORDA, Amendamentul 138 și ACTA” publicat pe 5 noiembrie 2009 de Bogdan Manolea pe www.legi-internet.ro.

³⁹ www.orda.ro.

⁴⁰ www.apti.ro.

⁴¹ Poziția APTI față de propunerea de acord ORDA din 20.10.2009; www.apti.ro.

⁴² Vezi lista completă a criticilor în Poziția APTI.

⁴³ „Franța: Trei pași și ai conexiunea tăiată!”, publicat pe 27 octombrie 2009 de Bogdan Manolea pe www.legi-internet.ro.

⁴⁴ „The French Constitutional Council Censures The 3 Strikes Law”, 17 iunie, 2009; „Hadopi 2 Adopted Very Fast By The French Senate”, 15 iulie, 2009 - European Digital Rights, www.edri.org.

⁴⁵ Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene în 18 decembrie 2009.

tip trei lovituri⁴⁶ în țări din Europa (chiar dacă în condiții mai grele) și lasă legea franceză în pace (deși este profund greșită). (...) Deci nu e o înfrângere. Nu e un câștig. E un compromis politicianist⁴⁷.

Pachetul Telecom trebuie implementat de statele membre până în mai 2011⁴⁸.

În paralel cu toate aceste dezbateri, la nivel internațional se negociază termenii Anti Counterfiting Trade Agreement (ACTA), într-un proces inițiat de guvernul Statelor Unite și la care sunt invitați reprezentanți ai unor guverne. Procesul a fost acuzat de o totală lipsă de transparență, textul în lucru fiind confidențial. O cerere de informații depusă de o organizație neguvernamentală din SUA a fost respinsă de administrația de la Casa Albă pe motiv că textul este clasificat pentru a proteja securitatea națională⁴⁹. Din informațiile scurse către publicul larg a reieșit că textul ACTA vizează și drepturile de autor, inclusiv pe Internet. Textul prevede măsuri de tipul celor trei pași („trei lovituri”) din legislația Franței⁵⁰.

Textul ACTA încă nu este public, deși Parlamentul European a cerut în mod insistent acest lucru. Comisia Europeană susține că nu se vorbește de „trei lovituri”, dar ultima variantă scursă către public conține încă o procedură de acest tip⁵¹.

LEGILE SECURITĂȚII

În 2009 pachetul de legi ale securității inițiate în 2007 nu a fost adoptat. Pachetul include: Proiectul de Lege privind înființarea, organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Interceptarea Comunicațiilor (plx. 55/2007); Proiectul de Lege privind organizarea și funcționarea Serviciului de Informații Externe (plx.60/2007); Proiectul de Lege a securității naționale a României (plx.56/2007); Proiectul de Lege privind activitatea de informații, contrainformații și de protecție (plx.57/2007); Proiectul de Lege privind statutul ofițerilor de informații (PL-x nr. 609/2007). Fiecare dintre aceste inițiative legislative a trecut de una dintre camerele Parlamentului și a rămas din 2007 blocată în cealaltă cameră.

Toate aceste legi conțin prevederi care pot avea impact asupra libertății de informare și asupra libertății presei⁵².

LEGISLAȚIE ACHIZIȚII PUBLICE

În 2009, fără consultare publică, Guvernul a adus modificări Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii⁵³. Astfel, achiziția de

produse, servicii sau lucrări se poate face direct de către o autoritate a statului atunci când valoarea achiziției nu depășește echivalentul în lei a 15 000 de euro pentru fiecare achiziție (art. 19). Plafonul, în varianta agreată în urma unei largi consultări publice începută în 2004 și definitivată în 2006, era de 5 000 de euro.

De asemenea, obligativitatea pentru publicarea unui anunț de participare și a unui anunț de atribuire pentru contractele de publicitate media nu mai trebuie făcută decât pentru valori anuale cumulate mai mari decât echivalentul în lei a 20 000 de euro (art. 58). Plafonul anterior pentru atribuirea contractelor de publicitate media fără anunț de participare era de 2 000 de euro.

Din punctul de vedere al presei, modificarea înseamnă că orice contract de publicitate sub 15 000 de euro poate fi atribuit direct, iar obligativitatea de a publica un anunț de participare și de atribuire nu apare decât dacă contractul este peste 20 000 de euro. Cum publicitatea de stat a fost mereu folosită de către autoritățile statului ca un instrument de influență și control asupra presei, această modificare, făcută fără consultare publică, este neavenită⁵⁴.

La începutul anului 2010, Guvernul a adoptat un memorandum prin care se interzice autorităților centrale să achiziționeze servicii de publicitate media în primele șase luni ale anului 2010. Excepție de la această interdicție fac programele europene, ale căror bugete prevăd în mod obligatoriu linii de „publicitate”.

Concluzii:

- **Autoritățile încearcă în continuare să controleze și să limiteze prin legi libertatea de exprimare și accesul la informații.**
- **Inițiative legislative importante sunt promovate fără o consultare publică prealabilă, în dispreț față de legea transparenței decizionale (Nr. 52, din 2003).**

Recomandări:

- **Este necesar să vă implicați în monitorizarea legislației și în dezbateri cu publicul și autoritățile.**
- **Trebuie să existe reacții consolidate ale comunității media și ale organizațiilor pentru drepturile omului împotriva inițiativelor legislative periculoase.**

⁴⁶ Vezi cei trei pași din legislația franceză.

⁴⁷ „Drepturi de autor: Acordul ORDA, Amendamentul 138 si ACTA” publicat pe 5 noiembrie 2009 de Bogdan Manolea pe www.legi-internet.ro.

⁴⁸ „Adoptarea Pachetului telecom”, publicat pe 7 ianuarie 2010 de Bogdan Manolea pe www.legi-internet.ro.

⁴⁹ „Copyright treaty is classified for ‚national security’” de Declan McCullagh, 12 martie 2009, www.news.cnet.com citat de Bogdan Manolea în „Drepturi de autor: Acordul ORDA, Amendamentul 138 si ACTA”.

⁵⁰ „Drepturi de autor: Acordul ORDA, Amendamentul 138 si ACTA” publicat pe 5 noiembrie 2009 de Bogdan Manolea pe www.legi-internet.ro.

⁵¹ „Leaked ACTA Text Confirms Suspensions”, Edri.org, 24 februarie 2010.

„FAQ On Acta Digital Chapter”, Edri.org, 22 februarie 2010.

⁵² Informații despre legea statutului ofițerilor de informații pot fi găsite în Raportul Libertatea Presei în România 2008, publicat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei - www.activewatch.ro.

⁵³ Ordonanța a fost aprobată prin Legea nr. 337 din 17/07/2006 publi-

cată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 625 din 20/07/2006 și modificată prin: Legea nr. 128/2007; O.U.G. nr. 94/2007 publicată în MOF nr. 676 din 04/10/2007; Decizia Curții Constituționale nr. 569/2008 publicată în MOF nr. 537 din 16/07/2008; O.U.G. nr. 143/2008 publicată în MOF nr. 805 din 02/12/2008; O.U.G. nr. 228/2008 publicată în MOF nr. 3 din 05/01/2009; O.U.G. nr. 19/2009 publicată în MOF nr. 156 din 12/03/2009; O.U.G. nr. 72/2009 publicată în MOF nr. 426 din 23/06/2009.

⁵⁴ Vezi o analiză detaliată asupra publicității din bani publici în raportul „Relații economice între mass-media și autoritățile publice” publicat de Centrul pentru Jurnalism Independent, București, 2010 - www.cji.ro.

ANEXA 1. SELECȚIE A UNOR ARTICOLE DIN NOUL COD PENAL¹ CARE POT AFECTA LIBERTATEA DE EXPRIMARE

Violarea vieții private

Art. 226. - (1) Atingerea adusă vieții private, fără drept, prin fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane aflate într-o locuință sau încăpere ori dependință ținând de aceasta sau a unei convorbiri private se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

(2) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a sunetelor, convorbirilor ori a imaginilor prevăzute în alin. (1), către o altă persoană sau către public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) de către cel care a participat la întâlnirea cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, dacă justifică un interes legitim;

b) dacă persoana vătămată a acționat explicit cu intenția de a fi văzută ori auzită de făptuitor;

c) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

d) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(5) Plasarea, fără drept, de mijloace tehnice de înregistrare audio sau video, în scopul săvârșirii faptelor prevăzute în alin. (1) și alin. (2), se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani.

Compromiterea intereselor justiției

Art. 277. - (1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură

¹ Codul Penal din 17/07/2009, Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 510 din 24/07/2009. Data de intrare în vigoare urmează să fie stabilită printr-o lege specială.

penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(4) Nu constituie infracțiune fapta prin care sunt divulgate ori dezvăluite acte sau activități vădit ilegale comise de autorități într-o cauză penală.

Violarea secretului corespondenței

Art. 302. - (1) Deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea, fără drept, a unei corespondențe adresate altuia, precum și divulgarea fără drept a conținutului unei asemenea corespondențe, chiar atunci când aceasta a fost trimisă deschisă ori a fost deschisă din greșală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Interceptarea, fără drept, a unei convorbiri sau a unei comunicări efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost săvârșite de un funcționar public care are obligația legală de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

(4) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, către o altă persoană sau către public, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, chiar în cazul în care făptuitorul a luat cunoștință de aceasta din greșală sau din întâmplare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(5) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

b) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(6) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Divulgarea informațiilor secrete de stat

Art. 303. - (1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de stat, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Persoana care deține un document ce conține informații secrete de stat, care poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, nu se pedepsește dacă predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă.

Comunicarea de informații false

Art. 404. - Comunicarea sau răspândirea, prin orice mijloace, de știri, date sau informații false ori de documente falsificate, cunoscând caracterul fals al acestora, dacă prin aceasta se pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Propaganda pentru război

Art. 405. - (1) Propaganda pentru război de agresiune, precum și răspândirea de știri tendențioase sau inventate, în scopul provocării unui război de agresiune, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în alin. (1), săvârșite în scopul provocării unui război de agresiune împotriva României sau a unui conflict armat intern.

ANEXA 2. SELECȚIE A UNOR ARTICOLE DIN NOUL COD CIVIL² CARE VIZEAZĂ LIBERTATEA DE EXPRIMARE

CAPITOLUL II

Respectul ființei umane și al drepturilor ei inerente

SECȚIUNEA a 3-a

Respectul vieții private și al demnității persoanei umane

Dreptul la libera exprimare

Art. 70. - (1) Orice persoană are dreptul la libera exprimare.
(2) Exercițarea acestui drept nu poate fi restrânsă decât în cazurile și limitele prevăzute la art. 75.

Dreptul la viața privată

Art. 71. - (1) Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private.

(2) Nimeni nu poate fi supus vreunor imixțiuni în viața intimă, personală sau de familie, nici în domiciliul, reședința sau corespondența sa, fără consimțământul său ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75.

(3) Este, de asemenea, interzisă utilizarea, în orice mod, a corespondenței, manuscriselor sau a altor documente personale, precum și a informațiilor din viața privată a unei persoane, fără acordul acesteia ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75.

Dreptul la demnitate

Art. 72. - (1) Orice persoană are dreptul la respectarea demnității sale.

(2) Este interzisă orice atingere adusă onoarei și reputației unei persoane, fără consimțământul acesteia ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75.

Dreptul la propria imagine

Art. 73. - (1) Orice persoană are dreptul la propria imagine.

(2) În exercitarea dreptului la propria imagine, ea poate să interzică ori să împiedice reproducerea, în orice mod, a înfățișării sale fizice ori a vocii sale sau, după caz, utilizarea unei asemenea reproduceri. Dispozițiile art. 75 rămân aplicabile.

Atingeri aduse vieții private

Art. 74. - Sub rezerva aplicării dispozițiilor art. 75, pot fi considerate ca atingeri aduse vieții private:

a) intrarea sau rămânerea fără drept în locuință sau luarea din aceasta a oricărui obiect fără acordul celui care o ocupă în mod legal;

b) interceptarea fără drept a unei convorbiri private, săvârșită prin orice mijloace tehnice, sau utilizarea, în cunoștință de cauză, a unei asemenea interceptări;

² Codul Civil din 17/07/2009, Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 511 din 24/07/2009, Intrare în vigoare: 24/07/2010

c) captarea ori utilizarea imaginii sau a vocii unei persoane aflate într-un spațiu privat, fără acordul acesteia;

d) difuzarea de imagini care prezintă interioare ale unui spațiu privat, fără acordul celui care îl ocupă în mod legal;

e) ținerea vieții private sub observație, prin orice mijloace, în afară de cazurile prevăzute expres de lege;

f) difuzarea de știri, dezbateri, anchete sau de reportaje scrise ori audiovizuale privind viața intimă, personală sau de familie, fără acordul persoanei în cauză;

g) difuzarea de materiale conținând imagini privind o persoană aflată la tratament în unitățile de asistență medicală, precum și a datelor cu caracter personal privind starea de sănătate, problemele de diagnostic, prognostic, tratament, circumstanțe în legătură cu boala și cu alte diverse fapte, inclusiv rezultatul autopsiei, fără acordul persoanei în cauză, iar în cazul în care aceasta este decedată, fără acordul familiei sau al persoanelor îndreptățite;

h) utilizarea, cu rea-credință, a numelui, imaginii, vocii sau asemănării cu o altă persoană;

i) difuzarea sau utilizarea corespondenței, manuscriselor ori a altor documente personale, inclusiv a datelor privind domiciliul, reședința, precum și numerele de telefon ale unei persoane sau ale membrilor familiei sale, fără acordul persoanei căreia acestea îi aparțin sau care, după caz, are dreptul de a dispune de ele.

Limitele

Art. 75. - (1) Nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în această secțiune atingerile care sunt permise de lege sau de convențiile și pactele internaționale privitoare la drepturile omului la care România este parte.

(2) Exercițarea drepturilor și libertăților constituționale cu bună-credință și cu respectarea pactelor și convențiilor internaționale la care România este parte nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în prezenta secțiune.

Prezumția de consimțământ

Art. 76. - Când însuși cel la care se referă o informație sau un material le pune la dispoziția unei persoane fizice ori persoane juridice despre care are cunoștință că își desfășoară activitatea în domeniul informării publicului, consimțământul pentru utilizarea acestora este prezumat, nefiind necesar un acord scris.

Prelucrarea datelor personale

Art. 77. - Orice prelucrare a datelor cu caracter personal, prin mijloace automate sau neautomate, se poate face numai în cazurile și condițiile prevăzute de legea specială.

SECȚIUNEA a 4-a

Respectul datorat persoanei și după decesul său

Respectul datorat persoanei decedate

Art. 78. - Persoanei decedate i se datorează respect cu privire la memoria sa, precum și cu privire la corpul său.

Interzicerea atingerii memoriei persoanei decedate

Art. 79. - Memoria persoanei decedate este protejată în aceleași condiții ca și imaginea și reputația persoanei aflate în viață.

TITLUL V³

Apărarea drepturilor nepatrimoniale

Ocrotirea personalității umane

Art. 252. - Orice persoană fizică are dreptul la ocrotirea valorilor strâns legate de ființa umană, cum sunt viața, sănătatea, integritatea fizică, demnitatea, intimitatea vieții private, creația științifică, artistică, literară sau tehnică, precum și a oricăror alte drepturi nepatrimoniale.

Mijloacele de apărare

Art. 253. - (1) Persoana fizică ale cărei drepturi nepatrimoniale au fost lezate ori amenințate poate cere oricând instanței:

a) interzicerea săvârșirii faptei ilicite, dacă aceasta este iminentă;

b) încetarea încălcării și interzicerea pentru viitor, dacă aceasta durează încă;

c) constatarea caracterului ilicit al faptei săvârșite, dacă tulburarea pe care a produs-o subzistă.

(2) Prin excepție de la prevederile alin. (1), în cazul lezării prin exercitarea dreptului la libera exprimare, instanța poate dispune numai măsurile prevăzute la alin. (1) lit. b) și c).

(3) Totodată, cel care a suferit o încălcare a unor asemenea drepturi poate cere instanței să îl oblige pe autorul faptei să îndeplinească orice măsuri socotite necesare de către instanță spre a ajunge la restabilirea dreptului atins, cum sunt:

a) obligarea autorului, pe cheltuiala sa, la publicarea hotărârii de condamnare;

b) orice alte măsuri necesare pentru încetarea faptei ilicite sau pentru repararea prejudiciului cauzat.

(4) De asemenea, persoana prejudiciată poate cere despăgubiri sau, după caz, o reparație patrimonială pentru prejudiciul, chiar nepatrimonial, ce i-a fost cauzat, dacă vătămarea este imputabilă autorului faptei prejudiciabile. În aceste cazuri, dreptul la acțiune este supus prescripției extinctive.

(...)

Măsurile provizorii

Art. 255. - (1) Dacă persoana care se consideră lezată face dovada credibilă că drepturile sale nepatrimoniale fac obiectul unei acțiuni ilicite, actuale sau iminente și că această acțiune riscă să îi cauzeze un prejudiciu greu de reparat, poate să ceară instanței judecătorești luarea unor măsuri provizorii.

(2) Instanța judecătorească poate să dispună în special:

a) interzicerea încălcării sau încetarea ei provizorie;

³ În CAPITOLUL VI din Cod - Încetarea persoanei juridice

b) luarea măsurilor necesare pentru a asigura conservarea probelor.

(3) În cazul prejudiciilor aduse prin mijloacele presei scrise sau audiovizuale, instanța judecătorească nu poate să dispună încetarea, cu titlu provizoriu, a acțiunii prejudiciabile decât dacă prejudiciile cauzate reclamantului sunt grave, dacă acțiunea nu este în mod evident justificată, potrivit art. 75, și dacă măsura luată de instanță nu apare ca fiind disproporționată în raport cu prejudiciile cauzate. Dispozițiile art. 253 alin. (2) rămân aplicabile.

(4) Instanța soluționează cererea potrivit dispozițiilor privitoare la ordonanța președințială, care se aplică în mod corespunzător. În cazul în care cererea este formulată înainte de introducerea acțiunii de fond, prin hotărârea prin care s-a dispus măsura provizorie se va fixa și termenul în care acțiunea în fond trebuie să fie introdusă, sub sancțiunea încetării de drept a acelei măsuri. Dispozițiile alin. (6) sunt aplicabile.

(5) Dacă măsurile luate sunt de natură să producă un prejudiciu părții adverse, instanța îl poate obliga pe reclamant să dea o cauțiune în cuantumul fixat de aceasta, sub sancțiunea încetării de drept a măsurii dispuse.

(6) Măsurile luate potrivit prezentului articol anterior introducerii acțiunii în justiție pentru apărarea dreptului nepatrimonial încălcat încetează de drept, dacă reclamantul nu a sesizat instanța în termenul fixat de aceasta, dar nu mai târziu de 30 de zile de la luarea acestora.

(7) Reclamantul este ținut să repare, la cererea părții interesate, prejudiciul cauzat prin măsurile provizorii luate, dacă acțiunea de fond este respinsă ca neîntemeiată. Cu toate acestea, dacă reclamantul nu a fost în culpă ori a avut o culpă ușoară, instanța, în raport cu circumstanțele concrete, poate fie să refuze obligarea sa la despăgubirile cerute de partea adversă, fie să dispună reducerea acestora.

(8) Dacă partea adversă nu solicită daune-interese, instanța va dispune eliberarea cauțiunii, la cererea reclamantului, prin hotărâre dată cu citarea părților. Cererea se judecă potrivit dispozițiilor privitoare la ordonanța președințială, care se aplică în mod corespunzător. În cazul în care pârâțul se opune la eliberarea cauțiunii, instanța va fixa un termen în vederea introducerii acțiunii de fond, care nu poate fi mai lung de 30 de zile de la data pronunțării hotărârii, sub sancțiunea încetării de drept a măsurii de indisponibilizare a sumei depuse cu titlu de cauțiune.

Decesul titularului dreptului nepatrimonial

Art. 256. - (1) Acțiunea pentru restabilirea dreptului nepatrimonial încălcat poate fi continuată sau pornită, după moartea persoanei vătămate, de către soțul supraviețuitor, de oricare dintre rudele în linie dreaptă ale persoanei decedate, precum și de oricare dintre rudele sale colaterale până la gradul al patrulea inclusiv.

(2) Acțiunea pentru restabilirea integrității memoriei unei persoane decedate poate fi pornită de cei prevăzuți la alin. (1).

Apărarea drepturilor nepatrimoniale ale persoanei juridice

Art. 257. - Dispozițiile prezentului titlu se aplică prin asemănare și drepturilor nepatrimoniale ale persoanelor juridice.

CAPITOLUL VI Obligațiile

Legea aplicabilă obligațiilor contractuale

Art. 2.640. - (1) Legea aplicabilă obligațiilor contractuale se determină potrivit reglementărilor dreptului comunitar.

(2) În materiile care nu intră sub incidența reglementărilor comunitare sunt aplicabile dispozițiile prezentului Cod civil privind legea aplicabilă actului juridic, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții speciale.

Legea aplicabilă obligațiilor extracontractuale

Art. 2.641. - (1) Legea aplicabilă obligațiilor extracontractuale se determină potrivit reglementărilor dreptului comunitar.

(2) În materiile care nu intră sub incidența reglementărilor comunitare se aplică legea care cârmuiește fondul raportului juridic preexistent între părți, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții speciale.

Răspunderea pentru atingeri aduse personalității

Art. 2.642. - (1) Pretențiile de reparații întemeiate pe o atingere adusă vieții private sau personalității, inclusiv prin mass-media sau orice alt mijloc public de informare, sunt cârmuite, la alegerea persoanei lezate, de:

a) legea statului reședinței sale obișnuite;

b) legea statului în care s-a produs rezultatul păgubitor;
c) legea statului în care autorul daunei își are reședința obișnuită ori sediul social.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a) și b) se cere și condiția ca autorul daunei să fi trebuit în mod rezonabil să se aștepte ca efectele atingerii aduse personalității să se producă în unul dintre acele două state.

(3) Dreptul la replică împotriva daunelor aduse personalității este supus legii statului în care a apărut publicația sau de unde s-a difuzat emisiunea.

CAPITOLUL VI Obligațiile

Legea aplicabilă obligațiilor contractuale

(...)

Răspunderea pentru atingeri aduse personalității

Art. 2.642. - (1) Pretențiile de reparații întemeiate pe o atingere adusă vieții private sau personalității, inclusiv prin mass-media sau orice alt mijloc public de informare, sunt cârmuite, la alegerea persoanei lezate, de:

a) legea statului reședinței sale obișnuite;

b) legea statului în care s-a produs rezultatul păgubitor;

c) legea statului în care autorul daunei își are reședința obișnuită ori sediul social.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a) și b) se cere și condiția ca autorul daunei să fi trebuit în mod rezonabil să se aștepte ca efectele atingerii aduse personalității să se producă în unul dintre acele două state.

(3) Dreptul la replică împotriva daunelor aduse personalității este supus legii statului în care a apărut publicația sau de unde s-a difuzat emisiunea.

ANEXA 3.

Documentul a fost adoptat în reuniunea COM din 23-24 octombrie 2009⁴

COD DEONTOLOGIC UNIC

1. JURNALISTUL ȘI MASS-MEDIA

1.1 Jurnalistul este persoana care se ocupă de colectarea, fotografierea, înregistrarea, redactarea, editarea sau publicarea de informații referitoare la evenimente locale, naționale, internaționale de interes public, cu scopul diseminării publice, câștigându-și traiul în proporție semnificativă din această activitate.

1.2. Jurnalistul își va exercita profesia în scopul servirii interesului public, conform propriei sale conștiințe și în acord cu principiile prevăzute de normele profesionale și prezentul Cod Deontologic.

1.3. În accepțiunea acestui cod, mass-media reprezintă totalitatea mijloacelor de informare în masă indiferent de platforma tehnologică, înființate și administrate în acest scop.

2. INTEGRITATE

2.1. Jurnalistul este dator să semnaleze neglijența, injustiția și abuzul de orice fel.

2.2 Jurnalistul are dreptul de a fi informat, la angajare, asupra politicii editoriale a instituției mass media.

2.3. Jurnalistul are dreptul de a se opune cenzurii de orice fel.

2.4. Jurnalistul are dreptul la clauza de conștiință. El are libertatea de a refuza orice demers jurnalistic împotriva principiilor eticii jurnalistice sau a propriilor convingeri. Această libertate derivă din obligația jurnalistului de a informa publicul cu bună-credință.

2.5. Implicarea jurnalistului în orice negocieri privind vânzarea de spațiu publicitar sau atragerea de sponsorizări este interzisă.

3. CONFLICTE DE INTERESE

3.1. Jurnalistul va evita să se afle într-o situație de conflict de interese. Instituțiile mass media vor asigura jurnalistului un mediu de lucru în care se practică o separare totală a activităților jurnalistice de cele economice.

3.2. Pentru a evita conflictele de interese, se recomandă ca

⁴ www.organizatiimedia.ro

jurnalistul să nu fie membru al vreunui partid politic.

3.3. Jurnalistului îi este interzis să fie informator sau ofițer acoperit al unui serviciu secret.

3.4. Jurnalistul trebuie să depună anual o declarație de interese la conducerea instituțiilor mass-media la care este angajat sau cu care colaborează. Se recomandă ca mass-media să facă publice online respectivele declarații. Jurnalistul poate decide unilateral să își facă publică declarația de interese pe site-ul unei organizații profesionale.

4. CADOURI, SPONSORIZĂRI ȘI ALTE BENEFICII

4.1. Folosirea statutului de jurnalist și a informațiilor obținute în exercitarea meseriei pentru a obține beneficii personale sau în favoarea unor terțe părți este inacceptabilă și constituie o gravă încălcare a normelor deontologice.

4.2. Jurnalistul nu va accepta cadouri în bani, în natură sau orice alte avantaje care îi sunt oferite pentru influențarea actului jurnalistic. Se permite acceptarea de materiale promoționale sau a altor obiecte cu valoare simbolică. Dacă un jurnalist participă la deplasări în interes de serviciu la care a fost invitat, va face publică modalitatea de finanțare a deplasării.

4.3. În exercitarea profesiei și în relațiile pe care le întreține cu autoritățile publice sau cu diverse persoane juridice de drept privat (societăți comerciale, fundații, asociații, partide, etc), jurnalismului îi sunt interzise înțelegeri care ar putea afecta imparțialitatea sau independența sa.

5. CORECTITUDINE

5.1. Jurnalistul care distorsionează intenționat informația, care face acuzații nefondate, plagiază, folosește fără drept fotografii sau înregistrări audio-video sau defăimează săvârșește abateri profesionale de maximă gravitate.

5.2. Jurnalistul va atribui citatele cu acuratețe. Citatele trebuie să fie exacte, iar în cazul citării parțiale, jurnalismul are obligația de a nu denatura mesajul persoanei citate.

5.3. În spiritul corectei informări a publicului, în cazul autorilor de produse jurnalistice care nu dețin statutul de jurnaliști profesioniști, se impune precizarea statutului acestora.

5.4. Este obligatorie separarea clară a produselor jurnalistice de cele realizate în scop publicitar. Materialele în scop publicitar vor fi marcate distinct și vor fi prezentate astfel încât să nu poată fi confundate cu cele jurnalistice.

6. VERIFICAREA INFORMAȚIILOR

6.1. Jurnalistul va face demersuri rezonabile pentru a verifica informațiile înainte de a le publica. Informațiile false sau cele despre care jurnalistul are motive temeinice să creadă că sunt false nu vor fi publicate.

7. RECTIFICAREA ERORILOR

7.1. Jurnalistul are datoria de a corecta cu promptitudine orice eroare semnificativă apărută în materialele publicate.

7.2. Dreptul la replică se acordă atunci când cererea este apreciată ca fiind îndreptățită și rezonabilă. Dreptul la replică se publică în condiții similare cu materialul jurnalistic vizat, în cel mai scurt timp posibil. Dreptul la replică poate fi solicitat în termen de 30 de zile calendaristice de la apariția produsului jurnalistic.

8. SEPARAREA FAPTELOR DE OPINII

8.1. În relatarea faptelor și a opiniilor, jurnalistul va acționa cu bună-credință.

8.2. Jurnalistul nu are dreptul să prezinte opinii drept fapte. Jurnalistul va face demersuri rezonabile pentru a separa faptele de opinii.

8.3. Jurnalistul trebuie să exprime opinii pe o bază factuală.

9. VIAȚA PRIVATĂ

9.1. Jurnalistul este dator să respecte dreptul la viața privată și demnitatea persoanelor (inclusiv aspectele care țin de familie, domiciliu și corespondență).

9.2. Amestecul în viața privată este permis numai atunci când interesul public prevalează în fața protecției imaginii persoanei. În astfel de cazuri, îi este permis jurnalistului să prezinte public fapte și informații care privesc viața privată.

10. PROTECȚIA VICTIMELOR

10.1. Identitatea victimelor accidentelor, calamităților, infracțiunilor, cu precădere cele ale agresiunilor sexuale, nu trebuie să fie dezvăluită, cu excepția situației în care există acordul acestora sau al familiei (când persoana nu este în măsură să-și dea acordul) sau când prevalează interesul public. De același regim de protecție a identității beneficiază și persoanele defavorizate (bolnavi, persoane cu dizabilități, refugiați, etc.).

11. PROTECȚIA MINORILOR

11.1. Jurnalistul va proteja identitatea minorilor implicați în evenimente cu conotație negativă (accidente, infracțiuni, dispute familiale, sinucideri, etc), inclusiv ca martori. În acest sens, înregistrările video și fotografiile vor fi modificate pentru protejarea identității minorilor.

11.2. Fac excepție situațiile în care interesul public cere ca minorii să fie identificați. De asemenea, fac excepție cazurile în care jurnalistul acționează, cu acordul părinților sau tutorilor, în interesul superior al minorului.

12. DETALIEREA ELEMENTELOR MORBIDE

12.1. Jurnalistul va evita descrierea detaliată de tehnici și metode infracționale, tehnici suicidale, vicii și nu va utiliza imagini violente și alte elemente morbide. De asemenea, jurnalistul va evita să provoace, să promoveze și să dezvolte subiecte de presă pe marginea unor evenimente morbide. Infracțiunile, crimele, terorismul, precum și alte activități crude și inumane nu trebuie încurajate sau prezentate într-un mod pozitiv.

13. DISCRIMINAREA

13.1. Jurnalistul este dator să nu discrimineze și să nu instige la ură și violență. Se vor menționa rasa, naționalitatea sau apartenența la o anumită comunitate (religioasă, etnică, lingvistică, sexuală, etc) numai în cazurile în care informația este relevantă în cadrul subiectului tratat.

14. PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE

14.1. Jurnalistul este dator să respecte prezumția de nevinovăție, astfel încât nici un individ nu va fi prezentat drept făptuitor până când o instanță juridică nu se va fi pronunțat, printr-o decizie definitivă și irevocabilă.

14.2. Nu se vor aduce acuzații fără să se ofere posibilitatea celui învinuit să își exprime punctul de vedere. În cazul unor păreri divergente, jurnalistul va da publicității punctele de vedere ale tuturor părților implicate.

15. PROTECȚIA SURSELOR

15.1. Jurnalistul are obligația de a păstra confidențialitatea surselor în cazul în care acestea solicită acest lucru, dar și în cazul în care dezvăluirea identității surselor le poate pune în pericol viața, integritatea fizică și psihică sau locul de muncă.

15.2. Protecția secretului profesional și a confidențialității surselor este în egală măsură un drept și o obligație al jurnalistului.

16. TEHNICI SPECIALE DE COLECTARE A INFORMAȚIILOR

16.1. Ca regulă generală, jurnalistul va obține informații în mod deschis și transparent. Folosirea tehnicilor speciale de investigație jurnalistică este justificată atunci când există un interes public și când informațiile nu pot fi obținute prin alte mijloace.

16.2. Utilizarea tehnicilor speciale de investigație trebuie să fie menționată explicit în momentul publicării informațiilor.

Organizații care sprijină jurnaliștii:

- Reporters Without Borders
 - www.rsf.org, (Europe Program: europa@rsf.org, rsf_eu@rsf.org)
- Committee to Protect Journalists
 - www.cpj.org
- Article 19
 - www.article19.org
- International Freedom of Expression exchange
 - www.ifex.org
- Media and Information Society Division - Council of Europe
 - <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/>
- Office of the Commissioner for Human Rights
 - www.commissioner.coe.int, commissioner@coe.int
- OSCE - Representative on Freedom of the Media
 - <http://www.osce.org/fom/>
- Programul FreeEx - Agenția de Monitorizare a Presei
 - www.mma.ro, www.freeex.ro
- Centrul pentru Jurnalism Independent
 - www.cji.ro
- MediaSind
 - www.mediasind.ro
- Clubul Român de Presă
 - www.pressclub.ro

P u b l i c a t î n 2 0 1 0

© **Agencia de Monitorizare a Presei**
Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere

Calea Plevnei nr. 98, bl. 10C, sector 1, București; CP 2 OP 67

 021 313 40 47 021 637 37 67

 office@activewatch.ro www.activewatch.ro